PRIMORSKI DNEVNIK

Poštnina plačana v gotovini Abb. postale I gruppo - Cena 40 lir | Leto XXII. Št. 291 (6578) | TRST, sreda, 21. decembra 1966

MED TAJNIM GLASOVANJEM V POSLANSKI ZBORNICI

Na predlog PSU odobren zakon o olju ki je v nasprotju s stališčem KD

Danes številna vprašanja na seji vlade - Izgredi in splošna stavka v Agrigentu zaradi ustavitve gradbenih del - Danes in jutri stavka mestnega in avtobusnega prometa

RIM, 20. — V poslanski zbornici se je zaključila razprava o državnem prispevku za oljčno olje, ki ga bodo plačevali v zvezi z zadnjimi sklepi evropske gospodarske skupnosti. Pri tem je nastal oster spor med demokristjani in socialisti glede načina izplačevanja, saj je KD vztrajala na Federconsorzi in je bil tako tudi sestavljen zakonski predlog, socialisti pa so v senatu prodrli s popravkom, ki določa državno podjetje AIMA.

Položaj se je v poslanski zbornici ponovil, ko so demokristjani glede člena 43, ki obravnava to vprašanje, vztrajali na svojem stališču, ki ga je zagovarjal tudi demokristjanski minister za kmetijstvo, v imenu socialistov pa je govoril posl. Ceruti.

Glasovali so tajno in socialistični popravek je bil sprejet z 274 glasovi proti 251. S tem pa se je tudi razbila vladna večina, saj je že iz glasovalnega rezultata razvidno, da je za teze KD glasovala desnica, za teze PSU pa tudi komunisti. Ingrao je v tej zvezi izjavil, da je glasovanje KPI važno, ker gre za zaščito kmetov, obenem pa gre tudi za važno politično dejanje in se je prvikrat dogodilo, da je vsemogočna Federconsorzi bila poražena tako v senatu kot v poslanski zbornici.

Seveda pa je težko presoditi posledice, in to predvsem politične posledice, glede strukture sedanje vlade, očitno pa gre za nov primer ostrega izraza notranjih trenj, ko se je vladna večina dejansko razbila na dva dela.

Tudi ta primer govori o notranji napetosti v sedanji vladni koaliciji, o kateri smo že večkrat poročali v zadnjem razdobju in zaradi katerih je tudi prišlo včeraj do razgovorov med Nennijem in predsednikom vlade Saragatom. Kaže, da sta se dogovorila glede nekaterih načelnih vprašanj in predvsem glede stališča, da ni potrebno vlade razbiti, o čemer so v vrstah PSU še različna mnenja.

O teh vprašanjih je bilo govora tudi danes, ko so se pri podpredsedniku vlade Nenniju sestali predsedniki poslanskih in senatorskih skupin PSU in nekateri parlamentarci in kjer so govorili o odobritvi nekaterih važnejših zakonov.

Jutri se bo sestal ministrski svet, ki bo razpravljal o vrsti važnih vprašanj in med njimi: o zakonu o družini, o urbanističnem zakonu, o zakonu za ureditev vodnega režima, o zakonu za reorganizacijo ladjedelnic, o ukrepih v korist brezposelnih, o razširitvi družinskih doklad za kmete in o ureditvi položaja generalnega nadzorništva za motorizacijo.

Dnevni red zasedanja je torej izredno «obilen», kar verjetno odraža zahtevo Mora, da se z dejanji dokaže, da vlada ne «spi» in da konkretno rešuje vprašanje, s čimer si ustvarja boljši položaj v primeru predvidene «verifikacije» izvajanja vladnega programa.

V Agrigentu je nastalo izredno napeto ozračje in začela se je splošna stavka ter so ustavili vso dejavnost, ker je občina odnosno civilni tehnični urad prepovedal številne nadaljnje gradnje. Bile so ostre demonstracije. Okoli 5 tisoč demonstrantov je vdrlo v poslopje civilnega tehničnega urada in zažgalo več dokumentov. Med demonstracijami je bilo več oseb ranjenih. Mesto je bilo praktično paralizirano, vhodi so bili zaprti s težkimi kamioni gradbenih podjetij.

Minister za javna dela Mancini je v tej zvezi izdal sporočilo, da se že izvaja obsežen načrt novih gradenj in to do sedaj v višini 4 milijard 213 milijonov lir, najkasneje do marca pa se bodo pričela izvajati dela v skupnem znesku 14 milijard 786 milijonov lir. Glede prepovedi gradenj pa je ugotovil, da gre za področja, kjer so enake nevarnosti, kot so na področjih, kjer je nastal usad.

Sindikalne organizacije so potrdile stavko uslužbencev mestnih in avtobusnih prevoznih podjetij, ker ni prišlo do predvidenega posredovanja ministra za delo in se torej tudi niso začela pogajanja za obnovitev delovne pogodbe. Zato bo jutri in pojutrišnjem ustavljen tramvajski, trolejbusni in avtobusni mestni promet ko tudi avtobusni medkrajevni promet.

Pravno ustanovljena «Ustanova Giovanni Agnelli»

TURIN, 20. — Ob proslavi stoletnice rojstva Giovannija Agnellija, sta Fiat in Industrijski finančni zavod (IFI) sklenila ustanoviti v Turinu zavod za študije in raziskovanja pod imenom «Ustanova Giovanni Agnelli».

Danes so ustanovo pravno ustanovili. Zadevne spise sta podpisala prof. Vittorio Valletta za Fiat in dr. Giovanni Agnelli za IFI.

«Ustanova Giovanni Agnelli», ki je zahtevala od vlade priznanje pravne osebnosti, ima namen dajati pobude in jih razvijati za poglabljanje in širjenje spoznavanja pogojev, od katerih so v Italiji odvisni gospodarski, socialni in kulturni napredek. Vodi jo upravni svet, ki mu predseduje prof. Vittorio Valletta, programe za raziskovanje pa bodo pripravili s pomočjo kulturnega odbora, ki ga bodo sestavljale znane italijanske in tuje osebnosti. Izvršni posli so poverjeni glavnemu tajniku za upravni sektor in ravnatelju za tehnični sektor.

Ustanova se financira iz dohodkov svojega premoženjskega sklada, iz prispevkov Fiat in IFI. V letu 1967, kakor je bilo že napovedano, bo imela svoj prvi proračun 200 milijonov.

Konvencija o pravni pomoči med Jugoslavijo in Italijo

BEOGRAD, 20. — V Beogradu je bil danes podpisan protokol o izmenjavi ratifikacijskih listin konvencije o medsebojni pravni pomoči v civilnih in upravnih zadevah med Jugoslavijo in Italijo. Konvencija, ki je bila podpisana leta 1960 v Rimu, stopa v veljavo tri mesece po izmenjavi ratifikacijskih listni.

Protokol sta podpisala svetnik državnega tajništva za zunanje zadeve Srdja Prica v imenu Jugoslavije in italijanski veleposlanik v Beogradu Roberto Ducci v imenu Italije.

VARŠAVA, 20. — Danes so javili, da bo poljski zunanji minister Rapacki uradno obiskal Pariz 26. januarja. Kakor je znano, je francoski zunanji minister de Murville obiskal letos maja Varšavo.

S POZIVOM PREDSEDNIKA NA MIR V VIETNAMU

Zaključilo se je 21. zasedanje skupščine Združenih narodov

Poziv Španiji, naj prizna neodvisnost Sahari, Ifniju in Gvineji - Za nadzorstvo nad referendumom v Džibutiju - U Tant obžaluje pomanjkljivosti pogodbe o vesolju

NEW YORK, 20. — Predsednik glavne skupščine OZN Abdi Pazhwac je formalno zaključil letošnje, 21. zasedanje skupščine. Ob tej priložnosti je v kratkem govoru pozval vse prizadete v vietnamski vojni, naj ob novoletnem premirju poudarijo svojo brezpogojno željo po iskanju sporazumne rešitve ter naj navežejo stike, ki so potrebni za začetek pogajanj.

Skupščina je odobrila dve resoluciji, s katerima poziva Španijo, naj prizna neodvisnost Španski Sahari, ozemlju Ifni in ekvatorski Gvineji. Prva resolucija poziva tajnika U Tanta, naj takoj imenuje posebno komisijo, ki bi odšla v Špansko Saharo, da pripravi referendum o neodvisnosti. Hkrati poziva Španijo, naj pospeši dekolonizacijo ozemlja Ifni.

Druga resolucija poziva Španijo, naj razpiše splošne volitve v ekvatorski Gvineji, ter zahteva navzočnost predstavnikov OZN na tem ozemlju, da nadzorujejo volitve.

Zatem je skupščina odobrila resolucijo, ki poziva Veliko Britanijo in Španijo, naj pospešita pogajanja za dekolonizacijo Gibraltarja ob upoštevanju koristi prebivalstva tega ozemlja.

Končno je skupščina pozvala Francijo, naj sporazumno s tajnikom OZN sprejme potrebne ukrepe, da bodo predstavniki OZN prisostvovali organiziranju in poteku referenduma v Džibutiju, ki bo julija prihodnjega leta.

Že drugo leto zaporedoma je skupščina OZN sinoči sklenila, da ne bo sprejela nobene odločitve o spornih vprašanjih financiranja mirovnih operacij OZN ter je s 56 glasovi proti 36 in 25 vzdržanimi odložila zadevno razpravo na posebno zasedanje skupščine, ki bo aprila prihodnjega leta.

Skupščina je nato soglasno odobrila besedilo pogodbe o prepovedi uporabljanja jedrskega orožja v vesolju. Pogodba bo stopila v veljavo, ko jo bo podpisalo pet držav, med katerimi morajo biti ZDA, Sovjetska zveza in Velika Britanija.

V zvezi s to pogodbo je glavni tajnik U Tant obžaloval, ker se vojaška dejavnost v vesolju ne prepoveduje v celoti. Pogodba namreč izrecno dopušča, da vojaško osebje lahko raziskuje vesolje. Skupščina je tudi sklenila sklicati septembra letos na Dunaju konferenco o miroljubni uporabi vesolja. Odobrila je tudi resolucijo, ki zahteva večje sodelovanje pri izmenjavi informacij o vesolju.

Odbor za proračun pa je odobril proračun Združenih narodov za prihodnje leto.

Odbor OZN za mamila, ki se je sestal v Ženevi, je priporočal državam članicam, naj sprejmejo takojšnje ukrepe za strogo nadzorstvo nad uvozom, izvozom in izdelovanjem snovi «LDS-25», ki povzroča halucinacije. Odbor je sklenil pozvati vlade, naj postavijo prodajanje te snovi pod strogo nadzorstvo pristojnih oblasti.

Sukarnov govor

DŽAKARTA, 20. — Indonezijski predsednik Sukarno je sprejel danes 1.500 mladih članov levičarske stranke «PNI» in jih pozval, naj «odgovorijo z dejanji na dejanja tistih, ki zahtevajo njegovo takojšnjo ostavko».

Sukarno je ironiziral s tistimi, ki trdijo, da je bila indonezijska revolucija zaključena z razglasitvijo neodvisnosti. «Poudarjam, da revolucija ni še končana,» je dodal. Zatem je navedel kot primer Zahodni Irian (Nova Gvineja), kjer Nizozemci zahtevajo plebiscit v skladu s sklenjenim sporazumom, medtem ko Indonezijci poudarjajo, da ni nobene potrebe po plebiscitu. Kako je torej moč trditi, da je revolucija končana?

Odgovoril je nato tistim, ki ga obtožujejo, da preveč govori, in je izjavil, da sta Kristus in Mohamed mnogo govorila in «revolucionarni voditelj mora imeti številne govore».

Zatem se je Sukarno obvezal, da bo podpiral «vse napredne in revolucionarne sile». Napadel je nato študentovsko desničarsko organizacijo «KAMI», ki mu nasprotuje, in je zahteval njeno razpustitev ter proces proti njej, ki ne predstavlja indonezijskega ljudstva. Izrazil je željo, naj bi se povrnili k «prvotni indonezijski demokraciji». To pomeni, usmerjevano demokracijo. Dejal je nato, da «nekatere osebe rajši imajo za Indonezijo liberalno demokracijo, toda to niso moje zadeve. Jaz nameravam skupaj z indonezijskim ljudstvom uvesti v tej deželi usmerjevano demokracijo».

Ob koncu Sukarnovega govora so ga mladi navdušeno pozdravljali in so zapeli «Naj bi Sukarno ostal slaven».

Predsednik indonezijske vlade general Suharto se je danes sestal s Sukarnom in se z njim pogovarjal o stanju na vzhodnih področjih Jave, kjer ima predsednik številne pristaše. Po sestanku je Sukarno izjavil, da je stanje na teh področjih dobro, ni pa dodal drugega.

Glasilo indonezijske vojske poroča, da so včeraj ujeli ženo in hčer bivšega indonezijskega komunističnega voditelja Aidita. Tajna služba jo je iskala po vsej državi. Kakor je znano, so njenega moža ubili vojaki na Javi, kamor je bil pobegnil.

KRIZA VLADE V GRČIJI

Stefanopulos zgubil podporo radikalne zveze

Danes bo sporočil ostavko svoje vlade

ATENE, 20. — Narodna radikalna zveza, ki šteje 99 poslancev od skupnih 300 v grškem parlamentu, je umaknila zaupnico vladi, ki ji predseduje Stefanopulos. S tem je ta zgubil večino v parlamentu.

Zvečer je Stefanopulos sporočil, da bo jutri zjutraj sporočil kralju Konstantinu ostavko svoje vlade in vrnil svoj mandat. Nocoj je sprejel voditelja radikalne zveze Kanelopulosa, ki mu je obrazložil razloge za odločitev njegove stranke. Poudaril je željo, naj bi se končno rešil «politični problem» z možnostjo splošnih političnih volitev v bližnji prihodnosti. Dalje je ugotovil, da je vlada obdržala v funkciji ministra za trgovinsko mornarico tudi po nesreči z ladjo «Heraklion».

Lupis poročal Saragatu o razgovorih v Beogradu

RIM, 20. — Predsednik italijanske republike Saragat je sprejel danes državnega podtajnika v zunanjem ministrstvu Giuseppa Lupisa, ki je pred kratkim obiskal Jugoslavijo. Giuseppe Lupis je obvestil predsednika italijanske republike o rezultatih svojega obiska v Jugoslaviji od 11. do 14. t.m., ko je bil gost jugoslovanske vlade. Med bivanjem v Beogradu se je Lupis pogovarjal z namestnikom državnega tajnika za zunanje zadeve Mišo Pavičevičem, svetnikom državnega tajnika Srdjo Prico in drugimi funkcionarji tajništva za zunanje zadeve. Giuseppa Lupisa so sprejeli tudi predsednik zveznega izvršnega sveta Petar Stambolič in državni tajnik za zunanje zadeve Marko Nikezič. V razgovorih so proučili nekatera vprašanja, ki se nanašajo na napredek dvostranskega sodelovanja med obema državama in na mednarodni položaj.

Kosigin v Ankari

ANKARA, 20. — Predsednik sovjetske vlade Kosigin je prišel danes na obisk v Turčijo. Na letališču so ga sprejeli predsednik vlade Demirel, zunanji minister Kaglajangil, sovjetski poslanik v Ankari Smirnov in številne druge osebnosti.

V pozdravnem govoru je predsednik turške vlade govoril o polstoletnih odnosih med obema državama ter je poudaril, da prvikrat prihaja na uraden obisk v Turčijo predsednik sovjetske vlade.

Kosigin je v svojem odgovoru poudaril dobre odnose med obema državama in pripomnil, da so ti odnosi v interesu obeh držav in narodov kakor tudi v interesu miru in mednarodne varnosti. S Kosiginom je prišel tudi pomočnik zunanjega ministra Kuznjecov.

Popoldne so se začeli politični pogovori. Zatrjuje se, da bo glavni predmet pogovorov tesnejše gospodarsko sodelovanje med obema državama. Kosigin bo ostal v Ankari do petka, zatem bo obiskal Smirno in Carigrad.

«Fiat 124» «avtomobil leta»

AMSTERDAM, 20. — Že četrtič je posebno razsodišče (Anglija, Belgija, Francija, Švedska, Italija, Avstrija, Zahodna Nemčija, ZDA, Švica, Nizozemska, Luksemburg in Danska) določilo «avtomobil leta». Leta 1964 je ta naziv dobil avtomobil «Over 2000», lani avtomobil «Balanza», letos «Renault 16», za leto 1967 pa je razsodišče z veliko razliko dalo prednost avtomobilu «Fiat 124», ki so ga dali v promet letos aprila. Italijanski avtomobil je dobil 144 glasov od skupni 225.

Zaporedoma so posamezni avtomobili dobili: 1. Fiat 124 je dobil 144 točk, 2. «BMW 1600» je dobil 69 točk, 3. «Jensen FF» 61 točk, ». «Volvo 144» je dobil 4 točke, 5. «Daf 44» pa 41 točk.

Nagrada bo izročena družbi Fiat 16. februarja prihodnjega leta ob avtomobilskem salonu v Amsterdamu. Referendum je organizirala nizozemska revija «Auto-Viste».

PO VARLJIVI AMERIŠKI POBUDI

U Tant bo privatno nadaljeval prizadevanja za konec napadalne vojne v Južnem Vietnamu

Poziv Marzabotta vsemu svetu - Pismo etiopskega cesarja Johnsonu - Avstralija bo poslala nove vojake v Vietnam

NEW YORK, 20. — Predstavnik glavnega tajnika OZN je izjavil, da namerava U Tant nadaljevati svojo diplomatsko dejavnost rezervirano in privatno. U Tant ne namerava obveščati nobenega organizma OZN o svojih mirovnih pobudah in tudi ne javno poročati o svojih korakih. Predstavnik je zanikal, da ima U Tant v načrtu potovanja.

Osvobodilna fronta Južnega Vietnama je sinoči sporočila, da ne bodo mogoči mirovni razgovori, dokler ne bodo ZDA umaknile svojih vojakov iz Vietnama in ne bodo priznale osvobodilne fronte kot edinega predstavnika južnovietnamskega ljudstva. To izjavo so oddajali po radiu osvobodilne fronte ob šesti obletnici njene ustanovitve.

Moskovski radio je v svoji angleški oddaji označil ameriško pobudo pri U Tantu za novo propagandno spletko. Radio je dodal, da ameriška pobuda sledi «valu protestov po vsem svetu po bombardiranju, ki so ga ameriška letala izvedla v obljudenih predelih Hanoja.»

Radio je poudaril, da hočejo ZDA, s tem da so se obrnile na tajnika OZN, prisiliti to organizacijo, da bi začela razpravo o Vietnamu, in hočejo s tem obiti ženevske sporazume. «Te sporazume je poudaril komentator, ki prepovedujejo prihod tujih čet v Severni in Južni Vietnam, so ZDA grobo kršile.»

«Literarturnaja gazeta» objavlja članek Vladimira Žukova, v katerem ta pravi, da so ZDA prekoračile vse stopnje svojega napada šele potem, ko so podrobno sondirale pekinško reakcijo, kajti «napadalna retorika Kitajske je samo meglena zavesa, ki naj bi prikrila željo Pekinga, da se zbliža z ZDA in z drugimi kapitalističnimi državami.» Člankar pravi, da so ameriški izvedenci mnenja, da za kitajsko diplomacijo predstavlja Vietnam samo področje spletk. Zatem pravi Žukov, da so zagovorniki kitajsko-ameriškega zbližanja mnenja, da je trenutek izredno ugoden za washingtonske težnje. Ti pravijo, da sami kitajski voditelji iščejo stike z ZDA in da ni vzeti resno njihove vojnohujskaške retorike proti Washingtonu, kjer posvečajo sedaj večjo pozornost sestankom kitajskega in ameriškega poslanika v Varšavi.

Kitajci pa seveda dan za dnem napadajo Sovjetsko zvezo oziroma njihovo «revizionistično vodilno skupino» in ponavljajo, da «se poslužujejo umazane spletke, da bi vsilili mirovna pogajanja in prisilili vietnamsko ljudstvo, da položi orožje in se odpove borbi».

Etiopski cesar Haile Selasie je poslal ameriškemu predsedniku Johnsonu, predsedniku sovjetske vlade Kosiginu, severnovietnamskemu predsedniku Hošiminhu, južnovietnamskemu predsedniku vlade generalu Kiju, predsedniku britanske vlade Wilsonu in glavnemu tajniku OZN U Tantu pismo, v katerem poudarja, da vroče želi, naj bi vsi miroljubni narodi izkoristili bližnje praznike ter skušali doseči konkretna pogajanja za konec vojne v Vietnamu. Haile Selasie poudarja potrebo skupnih naporov vsega človeštva, da preneha trpljenje vietnamskega ljudstva, ki traja že 22 let.

Ameriška letala so včeraj in davi nadaljevala bombardiranje področij južno od demilitariziranega področja. Druga letala so nadaljevala bombardiranje raznih krajev Severnega Vietnama.

Enote osvobodilne vojske so v današnjih zgodnjih urah obstreljevale z možnarji poveljstvo devete južnovietnamske divizije v kraju Sadec, 107 kilometrov jugozahodno od Sajgona.

Predsednik avstralske vlade Holt je na tiskovni konferenci sporočil, da je Avstralija sklenila poslati druge vojake v Vietnam. Dodal je, da bodo podrobnosti sporočili čez nekaj dni. Sedaj je v Vietnamu 4500 avstralskih vojakov.

Predsednik novozelandske vlade pa je sporočil, da bo morda tudi Nova Zelandija poslala nove vojake in pomorske sile v Južni Vietnam.

MARZABOTTO (Bologna), 20. — Občinski svet v Marzabottu, t.j. mestu, ki je bilo odlikovano z zlato medaljo za vojaško hrabrost, je soglasno odobril poziv vsemu svetu za mir v Vietnamu. Pripravo poziva so poverila občinskemu svetu v Marzabottu predstavništva italijanskih občin, ki so se bila udeležila manifestacij ob 22. obletnici pokola in so se zbrala v občinski dvorani 2. oktobra. Kakor je znano, je med pokolom v Marzabottu zgubilo življenje nad 1800 oseb, povečini starcev, žensk in otrok.

Dokument, ki «se obrača na vse ljudi ne glede na meje», poziva, «naj se vsili konec pokola mirnega prebivalstva in naj končno vstane zarja sveta, ki bo prost nasilja in strahu, kakor so o njem sanjali in zanj žrtvovali življenje protifašistični borci vseh dežel».

«Ta poziv, dodaja dokument, se namerava pridružiti najplemenitejšim mirovnim pozivom v vseh deželah in besedam papeža, ki je s tako plemenitimi izrazi opozoril ljudi, naj najdejo pot sporazuma, da se prepreči nadaljevanje nečloveškega uničevanja in nevarnost raztegnitev spopada v širšo in uničujočo vojno.»

«Iz Marzabotta pozivamo vse državljane in njihova predstavništva, naj poudarjajo globoko težnjo po miru, ki je pravica, lastna človeštvu samemu in ki se mora pred vsem drugim braniti, da bi ljudje s svojim ustvarjalnim delom dosegli najvišje civilne pridobitve; tako pravico morajo z vsemi sredstvi jamčiti tisti, ki so na oblasti. Naj bi človeštvu uspelo napraviti konec pokolov v Vietnamu, naj bi se v to mučeno zemljo povrnil mir ob spoštovanju mednarodnih sporazumov, ki so bili sprejeti v Ženevi in ob pridobitvi neodvisnosti, pravice do svobodnega razpolaganja o lastni usodi.»

London umaknil vse dosedanje predloge Ianu Smithu

LONDON, 20. — Predsednik britanske vlade Wilson je danes izjavil v spodnji zbornici, da vlada dokončno umika vse predloge, ki jih je v preteklosti dala Ianu Smithu. Wilson je dodal, da je Smith očitno ujetnik «skrajno rasističnih in fašističnih skupin». Dokaz tega je, da je popolnoma obrnil hrbet obljubam, ki jih je bil dal na križarki «Tiger», da želi rešiti rodezijsko krizo na podlagi doseženih sporazumov z njim. Wilson je dalje izjavil, da je namen resolucije OZN o obveznih sankcijah zagotoviti pravično in objektivno rešitev in britanska vlada je vedno pripravljena skleniti sporazum s pripravljalnimi in poznejšimi pogajanji z zakonito rodezijsko vlado.

«Daily Telegraph» piše danes, da bo britanska vojna mornarica zaostrila nadzorovanje ob obali Beire v Mozambiku v zvezi z obveznimi sankcijami proti Rodeziji, ki jih je določila OZN. List piše, da so britanske vojne ladje ustavile nad 1600 ladij, med katerimi 500 petrolejskih ladij v zadnjih devetih mesecih. Nadzorovanje se je začelo 5. marca letos.

Britanska vlada je objavila «modro knjigo» o razvoju rodezijske krize. Knjiga pravi, da je Smith na ladji «Tiger» izjavil, da ni pooblaščen, da bi sprejemal odločitve v imenu svoje nezakonite vlade, temveč da se mora prej posvetovati s svojo vlado.

Po pripravi «delovnega dokumenta» je postalo jasno, da Smith ni mogel sprejeti nobene odločitve. Ni se hotel niti obvezati, da bo svoji vladi predlagal sprejem tega dokumenta, temveč da ji ga bo samo predložil. Tedaj je Wilson izjavil, da bi bil pripravljen podaljšati bivanje na ladji, da bi rešili krizo. Smith pa je vztrajal, da se mora posvetovati s svojimi ministri. Tedaj mu je Wilson razjarjen rekel, da se ne bo dal voditi za nos.

«Modra knjiga» omenja razvoj dogodkov od konca konference Commonwealtha, ki je bila septembra v Londonu, do sestanka na ladji «Tiger». Še zlasti omenja razne predloge, ki jih je od tedaj britanska vlada postavila.

Študentke kopljejo v Hanoju protiletalska zaklonišča

POD VODSTVOM POSEBNEGA KOORDINACIJSKEGA ODBORA

Demonstracije v Zagrebu in Sarajevu proti napadalni vojni v Vietnamu

V Zagrebu so demonstranti poškodovali stavbo ameriškega konzulata - Pismo ljubljanskih študentov Bertrandu Russellu

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 20. — Študentje vseh jugoslovanskih visokih šol so danes ob 6. obletnici ustanovitve Fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama na množičnih zborovanjih skupno s svojimi profesorji ostro obsodili ameriški napad v Vietnamu ter izrekli vso podporo in solidarnost osvobodilnemu gibanju vietnamskega ljudstva. Študentom so se po zborovanjih v mnogih krajih kot v Zagrebu, Boru, Sarajevu, pridružili tudi dijaki, ki so skupno z njimi demonstrirali po ulicah proti ameriški napadalnosti v jugovzhodni Aziji.

V Zagrebu je nad 10.000 študentov skupno z dijaki srednjih in strokovnih šol demonstriralo po ulicah in se skušalo približati stavbi ameriškega konzulata. Čeprav so sedež ščitili pripadniki Ljudske milice in državne varnosti, je manifestantom vendarle uspelo poškodovati stavbo.

V Sarajevu se je zborovanja udeležilo okrog 20.000 študentov in dijakov.

Študenti ljubljanske univerze so se popoldne zbrali na pravni fakulteti, kjer so skupno s svojimi profesorji obsodili ameriško napadalnost v Vietnamu. Z zbora so študenti poslali pismo Bertrandu Russellu, v katerem izražajo podporo mednarodnemu sodišču in zadovoljstvo, da je bila Ljubljana izbrana za eno izmed središč sodišča in slovenski jezik za enega izmed uradnih jezikov. Nocoj so ljubljanski študentje v študentskem naselju organizirali protestno zborovanje in literarni večer vietnamske poezije.

V Skopju, Tetovu, Bitolju, Zagrebu in nekaterih drugih krajih so protestna zborovanja organizirali tudi delovni kolektivi.

Ob šesti obletnici ustanovitve Fronte narodne osvoboditve Vietnama je Zveza študentov Jugoslavije poslala Zvezi študentov za osvoboditev Južnega Vietnama brzojavko, v kateri obsoja zločinsko delovanje ZDA v Vietnamu in izraža neomejeno podporo pravični in junaški borbi vietnamskega ljudstva.

BEOGRAD, 20. — Delegacija mestnega sveta Ljubljane, ki je včeraj prispela v Beograd, se je danes v mestni skupščini Beograda razgovarjala s predsednikom mestne skupščine Brankom Pešičem in z njegovimi sodelavci. V razgovoru se je posebno zanimala za upravnopolitično organizacijo Beograda in za način finansiranja mestnih služb. Zastopniki Ljubljane so popoldne obiskali kmetijski kombinat «Beograd», šolo za industrijsko oblikovanje in nekatere druge ustanove.

Izredno močna atomska eksplozija v Las Vegasu

LAS VEGAS, 20. — Ameriška komisija za atomsko energijo je javila, da je povzročila danes podzemeljsko jedrsko eksplozijo v globini 1.231 metrov. Eksplozija je bila do sedaj najmočnejša, kar so jih povzročile ZDA. Bila je enaka moči med 200 tisoč in milijonom ton tritola, t. j. od 10 do 50-krat močnejša od atomske bombe, ki so jo odvrgli na Hirošimo in ki je imela moč 20 tisoč ton tritola. Eksplozija je povzročila sunek, ki je trajal eno minuto in ki so ga 30 sekund pozneje čutili v Las Vegasu

DANES

Ponovno so se ostro razdelila mnenja v vladni večini. V parlamentu so socialistični poslanci glasovali skupaj s komunisti glede načina plačevanja prispevkov kmetom glede subvencionirana olja, demokristjanski poslanci pa so vztrajali na podpori Federconsorzi. Že v senatu so socialisti dosegli potrditev popravka zakonskega predloga, kar se je na zasedanju poslanske zbornice ponovilo. Bistveno je bilo stališče komunistov, ki so v obeh primerih podprli socialiste.

Danes bo vlada razpravljala o vrsti važnih ukrepov, med njimi tudi o ladjedelnicah in pristaniščih, glede česar so še vedno notranja trenja in je minister Bo baje nezadovoljen z izdelanim predlogom, češ da ne upoteva dovolj interesov ligurske obale.

Potrjena je stavka uslužbencev mestnih prevoznih podjetij in avtobusnih podjetij s koncesijami, zaradi česar bo danes in jutri paraliziran mestni in medkrajevni promet.

Včeraj se je zaključilo 21. zasedanje glavne skupščine Združenih narodov. Ob tej priložnosti je predsednik skupščine pozval vse prizadete v vietnamski vojni, naj ob novoletnem premirju pokažejo voljo po iskanju sporazumne rešitve ter naj navežejo stike za začetek pogajanj. Skupščina je odobrila nekaj resolucij o še odvisnih ozemljih. Aprila prihodnjega leta bo izredno zasedanje skupščine.

Poziv vsemu svetu, naj deluje za mir v Vietnamu, je poslal tudi občinski svet mesta Marzabotto, ki je bilo odlikovano z zlato medaljo za vojaško hrabrost. U Tant pa je izjavil, da bo še dalje iskal možnost rešitve, toda to bo delal privatno in rezervirano ter ne bo poročal organom OZN. Znano je, da je sprejel obnovitev tajniškega mandata s pogojem, da mu priznajo večjo neodvisnost pri njegovih dejanjih.

Včeraj je prišel na obisk v Turčijo predsednik sovjetske vlade Kosigin. To je važen dogodek, ker se je prvič zgodilo, da je prišel na obisk v Turčijo tako visok predstavnik Sovjetske zveze. Namen obiska je predvsem doseči tesnejše gospodarsko sodelovanje med obema državama.

V Londonu je predsednik britanske vlade sporočil, da vlada dokončno umika vse predloge, ki jih je v preteklosti dala rasistu Smithu. Objavili so tudi «modro knjigo» o razvoju rodezijske krize.

V Džakarti je predsednik Sukarno včeraj sprejel 1500 mladih članov levičarske stranke, ki ga podpira. Poudaril je, da revolucija ni še končana, in je dodal, da bo podpiral vse napredne in revolucionarne sile, ter je zahteval razpustitev desničarske organizacije «KAMI». Zdi se, da ima Sukarno še mnogo pristašev, zlasti na zahodni Javi.

POROČILA NAČELNIKOV OSMIH KOMISIJ NA 6. ZASEDANJU GLAVNEGA SVETA

Nekateri premiki v Beneški Sloveniji

Gorazd Vesel je poročal o delu komisije za Beneško Slovenijo in dejal:

Slovenci, ki živijo v videmski pokrajini, se pravi v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini, nimajo niti dandanes osnovnih narodnih pravic, ki so zajamčene naši skupnosti v goriški in tržaški pokrajini. Nimajo slovenskih šol, otroških vrtcev, in prav malo slovenskih duhovnikov je še ostalo v tamkajšnjih župnijah.

Kje naj iščemo razloge za tako majhno razumevanje jezikovnih pravic našega življa v videmski pokrajini, če ne v šibki demokratični strukturi, ki se odraža v pomanjkanju celo osnovnih svoboščin, začenši pri osebnih! Niso redki primeri, da karabinjerji zapisujejo registrske tablice goriških in tržaških avtomobilov, s katerimi so se pevci naših prosvetnih društev odpeljali v Nadiške doline, da jih ob povratku kličejo na izpraševanje, kaj so tamkaj počeli. Kadar gre pomanjkanje čuta za najosnovnejše svoboščine vsakega individuma pri nekaterih organih tako daleč, da vsem zakonom v brk poče tajo stvari, ki smo jih bili navajeni v preteklosti, kadar upoštevamo, kaj vse so po vojni oblasti počele z beneškimi Slovenci in kako tudi danes imajo zaprta ušesa pred njihovimi zahtevami, takrat je to znak za skrajni čas, da se demokratične stranke, ki se navezujejo na ideal odporniškega gibanja in ustave kot njegovega najvišjega izraza, zamislijo nad tem stanjem in nekaj ukrenejo, zakaj demokratični napredek kakega območja, zlasti še zelo gospodarsko zaostalega kot je Benečija, ni mogoč in je celo nemogoč, če stranke s svojo aktivno prisotnostjo ne odstranijo vseh tistih preživelih metod, ki so ostanek preteklosti in istočasno dokaz namernega neupoštevanja sodobnih tokov vsesplošnega osvobajanja narodov.

Tega anahronizma, ki ga nahajamo v osrčju Evrope, toliko časa ne bo konec, dokler ljudske stranke ne bodo uveljavile demokratičnih metod v obravnavanju vprašanj nad administrativnimi ukrepi, ki jih videmske civilne in cerkvene oblasti sprejemajo z namenom, da bi se proces narodnostnega osveščanja v Benečiji čimbolj zavrl, da bi čim dalj trajale razmere, v katerih je živel kaplan Martin Čedermac.

V zadnjem času se opažajo nekateri premiki v odnosih političnih sil, tako da nimajo več absolutne oblasti tisti, ki so, pozabljajoč na hude gospodarske probleme, smatrali poudarjanje italijanstva teh krajev za svojo prvo in skorajda edino dolžnost. Naša zveza se veseli tega pojava in upa, da bo demokratični proces, ki se je tudi v teh krajih moral začeti, ustvaril pogoje, ko bodo tudi tiste stranke, ki v svojih vrstah še niso razčistile svojega pojmovanja o narodnostnem vprašanju, priznale našemu življu v videmski pokrajini njegovo fiziognomijo in vse pravice, ki izhajajo iz tega.

Beneški Slovenci niso pasivni opazovalci tega procesa, ampak njegovi akterji tako kot volivci za stranke kakor tudi kot pripadniki narodne skupnosti.

Vsi dobro veste, da imajo beneški Slovenci svoje glasilo in da imajo svoje prosvetno društvo Ivan Trinko, v katerem prirejajo občasne prireditve kot je na primer vsakoletno srečanje emigrantov 6. januarja, da sodelujejo pri organizaciji prireditev kulturnih, folklornih in športnih skupin iz Jugoslavije v Nadiških dolinah, oziroma skupin iz čedadskega območja v Jugoslaviji, konkretno na Jesenicah. Gre za nadvse koristno delo, ki skupno z odprto mejo ustvarja prepih v teh dolinah, da bi postal zrak znosnejši in življenje bolj sproščeno.

Seve, pa bo to društvo lahko bolje opravljalo svojo nalogo, če bo razpolagalo z več sredstvi. Pri tem bi mu morale pomagati tudi druge slovenske skupine in stranke, ki bi morale prav tako kot SKGZ smatrati za svojo dolžnost podpirati napore društva.

V skladu s stiki, ki jih je SKGZ uradno navezala in jih goji s Socialistično zvezo delo..ga ljudstva Slovenije, z njenim glavnim odborom in odbori obmejnih občin, je prav te dni imela povratno uradno srecanje s SZDL občine Tolmin, na katerem so clani obeh delegacij v obojestransko korist nakazali nekaj vprašanj z območja Beneške Slovenije, ki jih bodo še poglobili in konkretizirali.

Izredno pomemben je prispevek prosvetnih društev iz Gorice in Trsta ter iz Koroške. Številni pevski zbori so bili na izletu v Benečiji, kjer so s svojimi nastopi želi prizanje domačinov. Nadvse toplo je bila pozdravljena slovenska peta maša v Štoblanku, od koder so vaščani prišli letos v Katoliški dom v Gorico gledat Pasijon Slovenskega gledališča iz Trsta. V Beneški Sloveniji je letos nastopilo katoliško prosvetno društvo iz Koroške. Marsikoga izmed tistih, ki so bili v Benečiji, so potem zasliševali varnostni organi. *V odgovor na poskus ustvarjanja prepovedanih con* moramo še bolj okrepiti našo pomoč beneškim bratom, da se ne bodo čutili osamljeni in da bodo hitreje premagali posledice ustrahovanja, ki je bilo grobo in očitno še do nekaj let od tega.

Naši tovariši v Beneški Sloveniji z društvom «Ivan Trinko» in štirinajstdnevnikom «Matajur» krepijo svoje vezi z rojaki. Gre za nadvse koristno delo, ki sega do ljudi, za katere nam konec koncev tudi gre. In ti ljudje niso nič drugega kot Slovenci, ki govorijo lepo slovensko narečje, ga govorijo doma kot tudi v javnosti.

Nam samim beneški Slovenci ne bodo več dokazovali svoje narodne pripadnosti, svoje navezanosti na narodna izročila, na svoj jezik pri ognjišču in v cerkvi. Ob 100-letnici priključitve k Italiji so svojo narodnost ter vse težave in upe izpovedali v obliki spomenice predsedniku Saragatu med njegovim obiskom meseca oktobra v Čedadu. Opisali so mu svojo zgodovino, svoje razloge, zavoljo katerih so njihovi predniki glasovali za priključitev k Italiji, in tudi zahtevo, da se z njimi ravna tako kot z drugimi Slovenci v Italiji. Slovenci v videmski pokrajini so se obrnili neposredno na poglavarja države, da bi kot vrhovni čuvar zakonitosti zastavil svoj vpliv njim v korist. Ker jih ni hotel sprejeti, so mu spomenico poslali po pošti. Bodo prejeli odgovor ali ne, to skorajda ni važno. Najboljši odgovor bi bil takšen, da bi oblasti spoznale svojo zmoto in tako po civilni kakor tudi cerkveni poti pričele s postopnim uradnim uvajanjem slovenščine v kraje, kamor spada, se pravi v šole, vrtce in cerkve.

Spomenico, ki jo je predsedniku Saragatu poslal odbor slovenske skupnosti v videmski pokrajini, podpirajo vse slovenske kulturno-prosvetne organizacije na Tržaškem in Goriškem, med njimi je tudi SKGZ. Slovenska manjšina v Italiji ni mogla najti boljšega načina, da bi podprla težnje svojih bratov na Videmskem, kot da je soglasno in brez omahovanja povedala vsej italijanski javnosti, oblastem in strankam, da stoji za spomenico celotna slovenska skupnost v Italiji.

Takšne plebiscitarne podpore bi si beneški Slovenci — in ne samo beneški Slovenci — še večkrat želeli, kadar gre za življenjske narodne koristi skupnosti, zakaj brez sodelovanja in enotnosti bomo stežka kos skorajda atavističnemu nasprotovanju našemu bivanju v teh krajih.

Takšna-le bi bila na kratko vsebina delovanja komisije za Beneško Slovenijo, ki ji je domala polovico mandatne dobe načeloval tovariš Samsa. Ob zaključku bi predlagal, da se ime komisije spremeni in se poslej glasi takole: komisija za Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. S tem ne bomo le v skladu z realnostjo, ne smemo pozabiti, da so spomenico Saragatu podpisali tudi Slovenci iz Kanalske doline, ampak bomo istočasno sprejeli tudi obvezo, da se bomo zanimali še za naše rojake na najsevernejšem delu območja, ki na njem živimo. S tem tudi hočemo poudariti neprekinjenost našega narodnostnega ozemlja v zamejstvu, ki se razteza od Miljskih hribov, čez Kras, Brda, Benečijo, Rezijo in Kanalsko dolino tja do Korotana, zibelke slovenstva.

Nenačelnost političnih strank do našega šolstva

O delu komisije za šolstvo je poročal njen načelnik in podpredsednik SKGZ dr. Peter Sancin, ki je med drugim dejal:

Že sama sestava komisije, ki ima med svojimi člani tudi učitelje, otroške vrtnarice, ravnatelje in profesorje, nudi sliko o delovanju na vseh področjih:

Tako smo n.pr. proučili stanje otroških vrtcev, občinskih in ONA IRC, na splošno kot pomanjkljivosti v nekaterih vrtcih na Tržaškem in Goriškem; poskrbeli smo za otvoritev novega vrtca v Podgori, dali smo pobudo za organiziranje strokovnega seminarja (ki bo predvidoma že v tej zimi), kar so podpisale že vse tržaške vrtnarice in odobrilo vodstvo ONAIRC.

Obširno in na več sejah smo govorili o osnovni šoli, sprejeli in izvedli vrsto sklepov in med temi pripravljamo med starši anketo o tej šoli, ker bo prva tovrstna pobuda, ki bo dala, mislimo, zelo zanimive rezultate.

Tudi srednje šole in njihovi problemi so bili večkrat predmet obravnavanja tako glede vzgojnega in didaktičnega stanja kot šolskih knjižnic in učil (kar velja seveda tudi za že prej omenjene osnovne šole in vrtce).

Pri vsem tem pa smo stalno zasledovali pravne in upravne probleme slovenske šole z aktivnim posegom vedno in povsod, kjer je bilo mogoče: naši člani so predočevali upravičenost naših zahtev pri šolskih oblasteh vseh stopenj, pri javnih ustanovah in oblasteh, pri političnih strankah, od Gorice do Trsta in večkrat do Rima, tako glede razdeljevanja na šolah mladinskih revij Galeb in Pastirček, pravne ureditve didaktičnih ravnateljstev in drugih nadzorstvenih organov, uveljavitve in integralnega izvajanja učnih programov itd.

Šolska kimisija je poleg tega stalno posredovala v obravnavo izvršnemu odboru in predsedstvu zveze načelne in važnejše probleme, katere zahteva po rešitvi se je konkretizirala v raznih resolucijah in dokumentih (kot so na primer zaključki o srečanju z Italijansko unijo na Reki).

Še posebno važnost pa je komisija polagala na potrebo po strokovni izobrazbi naše mladine, z ustanovitvijo enotne nižje srednje šole so bile ukinjene vse nižje industrijske in trgovske šole v republiki, tudi manjšinske. Zaradi položaja, v katerem se je znašla slovenska manjšina z ukinitvijo imenovanih šol, je SKGZ že v decembru leta 1964 ukrenila vse potrebno, da se preko šolskih skrbništev v Trstu in Gorici opozori ministrstvo za javno vzgojo ter mu prikaže neodložljiva in nujna potreba po ustanovitvi poklicnih zavodov. Mimo vseh birokratskih in drugih težav, ki so znatno ovirale naše delo na tem področju, še vedno čakamo, po dveletnem vztrajnem prizadevanju na ustanovitev teh šol. Če pa lahko izrečemo oceno ob tem delno rešenem vprašanju (poluradno so nam namreč iz Rima zagotovili, da se s prihodnjim šolskim letom odpre ena strokovna industrijska šola v Trstu in strokovna trgovska šola v Gorici), moramo v tem primeru ugotoviti, da se politične stranke, oziroma njihovi predstavniki nenačelno in vse premalo ukvarjajo s šolskimi problemi naše manjšine; čeprav je treba resnici na ljubo priznati, da je v tem pogledu bistvena razlika med goriško pokrajino in tržaškim ozemljem. Medtem ko z zadovoljstvom in zadoščenjem priznavamo oblastem in političnim predstavnikom v Gorici, da so v vsakem pogledu podpirali naše upravičene zahteve in temu dosledno tudi ravnali, smo naleteli na Tržaškem na popolno brezbrižnost, če že ne negativno in nasprotno stališče.

Slovenska manjšina je bila že vse predolgo let obsuta le z deklarativnimi in drugimi obljubami: nedopustno je, že zaradi vere, ki jo imamo in hočemo imeti v demokratičnost naše države, da se s takim stanjem nadaljuje. In to tudi zaradi tega, ker smo ob primeru strokovnih zavodov ugotovili, da se Rim prav malo zanima za nas. V naših stikih s politiki, s prosvetnim ministrom, z državnimi podtajniki na prosvetnem in na zunanjem ministrstvu ter še posebej z vodilno birokracijo, smo doživeli, da si gospodje v Rimu dovoljujejo razpolagati z nami tudi ne glede na naše potrebe.

Naši napori za ustanovitev strokovnih zavodov so nam dali priložnost, da smo — ob priloženi izčrpni dokumentaciji — v juniju tega leta formalno pozvali stranke levega centra, da se posebno na Tržaškem po lastnih predstavnikih in s političnim težo strank samih zavzamejo za ugoditev naših zahtev in to tudi v pogledu uresničevanja krajevnega politično-upravnega programa sedanje večine. Ta poziv ponavljamo tudi s tega mesta, še posebno rojakom, ki se aktivno politično udejstvujejo: politična nasprotstva, strankarski prestiži ne smejo prihajati do izraza pri reševanju vprašanj naše skupnosti, najmanj še pri šolskih vprašanjih. Enotnost vseh Slovencev ni le geslo ali prazna fraza, je občutena potreba in edini način, da bomo Slovenci v Italiji še živeli ter postali vez med dvema kulturama, med dvema tu živečima narodoma.

Zavedamo se, da je naše delo na šolskem področju izredno delikatno, odgovorno in tudi težavno, ker je rešitev posebno načelnih problemov in pomanjkljivosti v glavnem odvisna od šolskih in drugih oblasti ter sil, ki jih pogojujejo. V tej zavesti hoče biti današnje poročilo predvsem prikaz naporov, da pomagamo pristojnim oblastem in tudi nam samim do pravilnega odnosa in razumevanja do nerešenih šolskih vprašanj.

Med javnimi delavci in tudi v tisku se že leta vodi debata, ali je pravilno in za manjšino koristno, da se javno razpravlja o pomanjkljivostih naše šole. Prevladalo je mnenje, da je treba skrbeti za to, da ne bodo starši dvomili v resnost in ugled šole in šolnikov. V resnici pa ni bistvo v tem. Ko ugotavljamo, da tudi na tem področju nismo enakopravni z večinskim narodom, da nimamo izpopolnjene šolske mreže, vseh učnih in pomožnih knjig ter učil, primernih učnih načrtov, slovenskih nadzorstvenih organov, javno povemo, da je slovenska šola zapostavljena. Temu dosledno moramo priznavati tudi pomanjkljivosti in napake, za katere smo tudi sami soodgovorni. Priznajmo, da je veliko šolnikov, ki se ne zavedajo ali se nočejo zavedati svoje velike odgovornosti do skupnosti: vse prepogosto se posamezniki posvečajo poučevanju izključno iz ekonomskih razlogov, in temu sledita brezbrižnost ter nezanimanje za vzgojne in didaktične probleme, ki jih srečujejo v zvezi z zaupano jim mladino. Da ne govorimo o pojavih slepe pokorščine v izpolnjevanju nasvetov, navodil in ukazov italijanskih šolskih oblasti, takrat ko so (tudi nenamerno) v očitno škodo manjšine. Imamo celo več slovenskih šolnikov (za katere vsi vemo, vendar se v javnosti o tem ne govori), ki proti vsem etičnim načelom svojega poklica pošiljajo svoje otroke v italijanske šole: ali naj še naprej o tem molčimo? S kakšnim zaupanjem naj pošiljamo svoje otroke v vzgojo takim ljudem?

Javnost je treba odkrito seznaniti tudi s temi problemi. Naša šola bo pridobila na ugledu le takrat, ko bomo ločili ljuljko od pšenice, ko bomo znali odpraviti tiste pomanjkljivosti, ki so šoli sami v pogubo. To bo tudi v priznanje in spodbudo učiteljem, profesorjem in ravnateljem, ki požrtvovalno in vsestransko izvršujejo svoje poslanstvo tako na šoli kot v stanovskih in drugih organizacijah in sploh v javnem življenju naše skupnosti.

Vloga manjšine v gospodarstvu

Dr. Angelo Kukanja, načelnik komisije za gospodarstvo je najprej obširno govoril o splošni zaščiti narodnih manjšin in o njenih pravicah ter pri tem poudaril, da «zaščita manjšine» ne zapopada njenih jezikovnih pravic kot neke vrste folklorne posebnosti, marveč se ji morajo nuditi vsi pogoji materialne narave, ki ohranjajo narodnostno samobitnost in ji dajejo jamstvo in osnovo za njen nadaljnji razvoj.» «Mi imamo namreč prebridke izkušnje za vladanja fašizma, kako nas je hotel raznaroditi s posegi na gospodarskem področju. Hotel nas je gmotno obubožati, da nam obenem vzame jezik in kulturo, da nas potisne v položaj in stopnjo materialno manj vrednega bitja, ker si je mislil, da nas more tako lažje preoblikovati in spremeniti», je dejal poročevalec.

Potem ko je navedel nekatere ugotovitve s seminarja OZN v Ljubljani leta 1965 je dejal, da so bile v SKGZ rešitve v pogledu njenega kulturno prosvetnega programa povečini zadovoljive, «manj zadovoljiva je pa morda ugotovitev, ko jo prenesemo na gospodarski del manjšinske politike, ali dojemljivejše povedano na manjšinsko gospodarsko politiko.»

Dr. Kukanja je nato povedal o sestavu in nalogah gospodarske komisije sledeče:

«Naša gospodarska komisija ste je v sedanjem sestavu 18 članov. V njej so sorazmerno zastopani mesto Trst in njegova pokrajina, goriška pokrajina in slovenski del videmske pokrajine bodisi po številčnem kriteriju, bodisi po pripadnosti kake veje gospodarske dejavnosti ali zanimanja zanjo.

V razdobju od meseca marca 1964 do danes je komisija imela deset zasedanj. Poleg tega je imela maja 1965 v Čedadu, na skupno pobudo z Gospodarskim združenjem in Kmečko zvezo v Trstu uspel širši sestanek z našimi rojaki iz Beneške Slovenije. Na njem je bila prikazana vrsta pogledov in specifičnih vprašanj o gospodarskem položaju nadiških in terskih Slovencev ter njihovega ozemlja, tudi v povezavi z obmejnih jugoslovanskim položajem.

Veliko pozornost in skrb so člani komisije posvetili problemu razlaščevanja zemlje naših kmetov in posestnikov na splošno in še prav posebej v zvezi z naftovodom Trst-Ingolstadt, kakor tudi zaščiti lastnikov slovenske zemlje pred neutemeljenim razlaščevanjem in ponudeno neprimerno odškodnino zanje.

V tesni in korelativni zvezi s tem je problematika industrializacije našega področja, ki je bila predmet dolgotrajnih in še ne docela razčiščenih stališč, ki so prišla do izraza tako na običajnih sejah komisije kakor tudi okoli «okrogle mize», sklicane februarja letošnjega leta in posvečene gospodarstvu.

Vsekakor so ti razgovori in diskusije bili koristni in dobrodošli, čeprav še niso privedli do končnih apodiktičnih formulacij, kar je, mimo grede povedano, zelo težko, ker njihovo statičnost razganja dinamika življenjske pestrosti in nasprotujočih si ali vsaj ne vedno lahko uskladljivih različnih interesov. So pa prispevali marsikaj pri razčiščevanju zadevnih pojmov in naših gledanj.

V naši zvezi so včlanjene naslednje gospodarske organizacije ali ustanove: Slovensko gospodarsko združenje v Trstu, Kmečka zveza v Trstu, Kmečka zveza v Gorici, Kmečka in obrtniška posojilnica v Doberdobu, Nabavno-prodajna zadruga v Gorici, Zavarovalnica goveje živine v Doberdobu, Nabavno-prodajna zadruga v Gorici, Zavarovalnica goveje živine v Lonjerju, ki vse v svojem krogu in po svojih močeh zastopajo in ščitijo koristi svojih članov in gospodarstvenikov, tvorijo, potemtakem, sestavni del našega in splošnega gospodarstva dežele, ki so se uveljavile, zlasti prvi dve, po svojih splošno koristnih in pogosto sprejetih ter uresničenih pobudah.

Primerno se mi zdi poudariti delovanje zlasti dveh, ne da bi s tem kakor koli zmanjševal prizadevanje in važnost ostalih. V mislih imam Slovensko gospodarsko združenje v Trstu, ki šteje okoli tisoč članov in je nedavno raztegnilo, skladno z vsemi ostalimi napori naše zveze v tem smislu, svoje delovanje na Goriško z namenom, da prej ali slej pride še v Beneško Slovenijo, kakor imam v tem primeru tudi v mislih tudi Kmečko zvezo v Trstu, ki je dala pobudo za svojo posestrimo na Goriškem in šteje ravno tako okrog tisoč neposrednih obdelovalcev slovenske zemlje.

Gospodarsko združenje in Kmečka zveza v Trstu sta, med drugim, dali pobudo za ustanovitev konzorcija za zaščito razlaščencev in ostalih prizadetih v zvezi z gradnjo naftovoda. To je prvi primer organiziranega nastopa neposredno prizadetih proti razlaščevanjem, oziroma borbe za primerno odškodnino za odvzeto zemljo. Taki nastopi bi se morali ponoviti tudi na drugih področjih gospodarske dejavnosti, in to vselej, ko bi bile ogrožene osnovne koristi našega človeka. Taki nastopi so sestavni del in obenem primer manjšinske gospodarske politike. V tem pogledu mora biti naša skrb, da mimo raznih ideoloških in političnostrankarskih vidikov ustvarimo enotnost obrambne linije in nato enotnost nastopa, ne da bi pri tem dopustili, da ji jih skalijo sekundarni momenti. Tistim, ki so požrtvovalno in nesebično vodili ta .. nedokončan boj, naj gre naša zahvala.»

Načelnik gospodarske komisije dr. Angel Kukanja je takole strnil vse tisto, kar je bilo v komisiji dognano in deloma storjeno:

1. Za izdelavo naše gospodarske politike potrebujemo študijo in analizo gospodarskih pojavov v naši deželi, na katere se lahko ozremo in opiramo za zadevne zaključke, nastope in morebitne posege.

2. Slovenski gospodarski problemi so sestavni del gospodarskih problemov dežele; imajo pa poseben, svojstven značaj, ki ga pogojuje manjšinski značaj naše skupnosti. Vsi naši napori morajo zato biti sicer uokvirjeni v splošna gospodarska dogajanja v Trstu, v pokrajinah, v deželi in v državi, vendar imajo svoje značilnosti, povezane s sestavo tal in zemljepisno lego. Smo na pragu srednje in vzhodne Evrope in lahko vršimo učinkovito posredovalno vlogo med sosednjimi deželami in v izmenjavi blaga, osebnega in blagovnega prometa in turizma. Zaradi tega gre dobršna dolžnost v breme in kos pravice v korist posredovalne vloge do sosednjih dežel in narodov ravno naši manjšini zaradi poznavanja razmer, ljudi in jezika zaledja.

3. Utemeljena je statistična ugotovitev gospodarske dejavnosti slovenskega človeka v deželi po kategorijah; v kmečkem poljedelskem področju, v trgovinski izmenjavi z vsemi podzvrstmi; v prevozništvu, v obrtništvu, gostinstvu; kaj in koliko pomenimo v denarništvu itd. Ugotoviti moram njih pomen med Slovenci in si tako predočiti gospodarsko in finančno moč naše skupnosti.

4. Tako pridemo do načrtovanja, to se pravi, da na podlagi danih dejstev, zadevne zakonodaje (tako npr. zeleni načrt, industrijski center in podobno) usmerimo in svetujemo našemu človeku razne možnosti eksistence, dajemo pobude posameznikom, pa tudi in zlasti preko občinskih, pokrajinskih in deželnih zastopnikov v okviru odgovarjajočih samoupravnih teles, preko gospodarskih ustanov kot so trgovinske, industrijske in poljedelske zbornice, turističnih organizacij in podobno.

Razlastitev zemlje je vrgla našemu človeku nekaj gotovine. Izgubil je trajno glavnico, ki jo je predstavljala zemlja, podedovana in obdelana iz roda v rod; njen izkupiček bi morali investirati v ravnotako trajno dobrino, da jo predajo svojim potomcem, kakor je prejel zemljo od svojega očeta in deda.

5. Boriti se še vnaprej z vso doslednostjo in vztrajnostjo, da se nam priznajo primerna mesta in pravično zastopstvo v javni upravi, kakor je to predvideno v členu 2 črka b in c posebnega statuta, in se imenujejo na ta mesta zastopniki manjšine. Imamo v mislih razne posvetovalne in deliberativne komisije v okviru dežele, pokrajine in občin — predvsem tržaške — davčne komisije zastopstva v trgovinskih zbornicah, izvedence v agrarni sekciji pri tukajšnjem prizivnem dvoru, funkcije in mesta v državnih in poldržavnih ustanovah in fondih. V vseh takih komisijah in na vseh takih mestih se kroji tudi naša usoda in zato je prav, da pri njih sodelujemo.

6. Očuvanje značilnosti našega Krasa; valorizirati vse, kar nam lahko nudi v svoji lepoti, v svojih posebnostih krajine, njenega človeka, njenih šeg, navad itd. Zato je treba po zgledu drugih obuditi v življenje po naših podeželskih občinah ustrezna društva: imenujejo se ponekod kratko «Pro loco», ki naj uresničijo take načrte. V to smer je zveza napravila začetne korake in jih mora nadaljevati. Obširen oris vse gospodarske socialne, folklorne pokrajinske tematike je podal okrog «okrogle mize» član naše komisije dr Oblak, ki je med drugim ugotovil, da v obrambi Krasa nismo sami, marveč da imamo mnoge zaveznike, katerih mišljenje o tem je podobno našemu. Nekateri člani naše komisije so obiskali urbaniste v Ljubljani, katerih bogate izkušnje in znanje v reševanju urbanističnih problemov so znani. Omeniti je treba tudi stike, ki jih je imela naša zveza in komisija z gospodarskimi ustanovami obmejnega pasu Jugoslavije.

7. Industrializacija je bila v naših vrstah predmet obširnega a deloma še nedognanega razpravljanja. Zaključek pa bi bil: ako je industrializacija neizogibna, moramo imeti pri njej primerno besedo in delež. Industrializacija ne sme biti sredstvo za raznarodovanje in za gospodarsko slabitev slovenske manjšine.

8. Trenutno imamo šest denarnih zavodov: tri na Tržaškem in tri na Goriškem. Njihov značaj in možnosti delovanja v skladu z bančnimi predpisi in po njihovem pravilniku so različni. Tržaška kreditna

(Nadaljevanje na 3. strani)

Utrjevanje kulturnih ustanov

Načelnik komisije za kulturo in prosveto Edvin Švab je v svojem poročilu med drugim povedal:

Kulturna komisija se je v tem razdobju sestala štirinajstkrat. V prejšnjih letih je bila naloga kulturne komisije, da vodi kulturno politiko, daje in išče kriterije, pobude, izreka svoje mnenje, usklaja, skupno s prizadetimi rešuje pereča in odprta vprašanja ipd.

Poleg mnogih manjših problemov je komisija temeljito razpravljala o potrebi slovenske revije, kateri bi morali zagotoviti daljšo življenjsko dobo in ne le nekaj številk. Revija naj bi bila ljudska, družinska. Ne moremo si privoščiti izrazito literarne revije, taka revija ima težave celo v Sloveniji. V uredništvu naj bodo tudi Goričani, Benečani in predstavniki s podeželja. Morala bi spremljati tudi italijansko kulturno življenje, zaradi tega bi moral biti krog sodelavcev širši. O sodelavcih naj odloči njihova kvaliteta, ne pa politična pripadnost.

Taka naj bi revija bila, če bi uspeli zagotoviti potrebna sredstva. Ni izključeno, da slovenska revija Zaliv, ki trenutno izhaja pri nas, ne bi lahko, dopolnjena z navedenimi predlogi, odgovarjala naši zamisli.

Delovanje šole Glasbene matice se je tako razvilo, da so nekateri nastavljeni profesorji učili do 35 učencev. Tako nenormalno stanje je vodstvu šole povzročalo velike skrbi. Komisija je Matici svetovala, da uredi stalna mesta svojih nastavljencev in omeji število učencev na pravo mero. Glede Glasbene šole pa si moramo prizadevati, da ne bi bila deležna samo poluradnih podpor, pač pa zahtevamo, da se jo vključi v okvir javnega šolstva, bodisi kot samostojno ustanovo, bodisi kot podružnico konservatorija s slovenskim oddelkom. Prva rešitev je seveda boljša.

Poleg rednega pouka raznih instrumentov je Glasbena šola ustanovila več otroških zborov, kar je hvale vredno in predvsem koristno. Dokaz za to nam je prosvetno delovanje v Nabrežini.

Pri študijski knjižnici je pereče vprašanje prostorov, kar bo potrebno v najkrajšem času zadovoljivo rešiti. Tudi za knjižnico gre naša zahteva, da se jo popolnoma vzdržuje s prispevki iz javnih sredstev ali pa da postane slovenski del mestne knjižnice.

V okviru kulturne komisije se je sestala likovna komisija, ki naj bi prevzela skrb in odgovornost za likovne razstave informativnega in manifestativnega značaja, ki naj prikaže dejavnost in zmogljivost slovenskih umetnikov, ki žive v Italiji.

Slovenska prosvetna zveza bo morala pomladiti in razširiti vodstvene organe, da bo lahko kos vedno večjim potrebam in zahtevam, ki prihajajo iz vidnega kulturnega prebujenja naših prosvetnih društev. Dobro organizirana kulturno prosvetna mreža, tesno povezana s slovensko šolo in ostalimi slovenskimi ustanovami bo najboljša podlaga za uspešno narodno obrambno delo. Stanje prosvetnih sedežev na Tržaškem še nekako gre, veliko pa je pomanjkanje teh sedežev na Goriškem. Skoro odveč je ugotovitev, da potrebuje Gorica primerni kulturni hram, ki bo dostopen vsakomur.

Komisija je obširno razpravljala o Slovenskem gledališču, o prizadevanju, da si pribori status stalnega teatra in s tem ustrezno podporo, kakor tudi o repertoarju, ki naj se v največji meri približa povprečnemu dojemanju našega občinstva, obenem pa ohrani potrebno umetniško raven.

Udeležili smo se tudi skupščine kulturnih ustanov in prosvetnih društev iz dežele Furlanije — Julijske krajine, kjer so nas zelo lepo sprejeli, kar se nam je zdelo skoro neverjetno, da smo po tako majhni krajevni razdalji naleteli na tako iskren in prijateljski odnos do Slovencev.

Še vedno je nerešeno vprašanje, da bi lahko po naših društvih in klubih vrteli slovenske filme.

Naše osnovno prizadevanje je zahteva po podpori iz javnih sredstev vsem slovenskim ustanovam in društvom. Slovensko gledališče je v dveh letih prejelo dvakrat po pet milijonov iz Rima in letos 1.000.000 od dežele, ravnotako so od dežele prejele Slovenska prosvetna zveza 500.000 lir, Glasbena matica 500.000, Narodna in študijska knjižnica 1 milijon, zbor Gallus 200.000. Športnemu združenju Bor je bilo tudi nakazanih 500.000 lir, kakor tudi ostalim organizacijam, za katere pa ne vemo višine prispevka. Da je po 25 letih fašističnega zatiranja in po 20 letih po vojni končno do tega prišlo, nam daje upanje, da so se predstavniki odločujočega javnega mnenja končno odločili, da nas priznajo. Vendar nas skromnost teh prispevkov ne zadovoljuje.

Mi dobro vemo, da se bomo kot Slovenci ohranili, le če bomo živeli od lastne kulture. Zato naj bo naša največja skrb, da ohranimo in še utrdimo ustanove, organizacije, društva, tisk in ostale dejavnosti, ki služijo temu namenu.

PRAVILA

Slovenske kulturno gospodarske zveze

Spričo važnosti, da pripadniki vseh včlanjenih organizacij v SKGZ in vsa javnost dobro pozna pravila te pomembne organizacije, jih danes ponovno objavljamo.

Ime, sedež, področje in namen.

Člen 1.

Zveza se imenuje: SLOVENSKA KULTURNO GOSPODARSKA ZVEZA in ima svoj sedež v Trstu.

Področje Zveze je ozemlje v okviru meja Republike Italije, ki je naseljeno s Slovenci.

Člen 2.

Namen Zveze je:

1. prizadevati si za uveljavitev kulturne in gospodarske enakopravnosti Slovencev in na splošno za njihove narodnostne pravice, skladno z duhom ustave in načel člena 3 in 6 ter člena 3 in 4 deželnega statuta za izvajanje zadevnih mednarodnih obvez;

2. zastopati in braniti narodnostne pravice in pospeševati skupne kulturne in gospodarske koristi Slovencev na področju Zveze;

3. združevati na svojem področju slovenske kulturno-prosvetne, gospodarske, telesnovzgojne in druge ustanove, nastale v soglasju z veljavnimi predpisi;

4. vzporejati dejavnost zveznih članov za dosego njihovih namenov ter jih v duhu vzajemnosti podpirati pri reševanju njihovih zadev in pri uresničevanju njihovih načrtov;

5. dajati pobude, podpirati in vzporejati pobude članov, delovati v obrambo in korist in za napredek kulturnega in gospodarskega življenja Slovencev;

6. prizadevati si za čim tesnejše stike manjšine v Italiji z matičnim narodom (matično domovino).

ČLANSTVO

Člen 3.

Člani Zveze lahko postanejo ustanove, ki vršijo na področju Zveze kulturno, prosvetno, gospodarsko in podobno dejavnost, v kolikor niso zastopane po svojih zveznih organizacijah.

Člen 4.

Člane sprejema izvršni odbor.

Članstvo preneha s prostovoljnim izstopom, z izključitvijo ali z izgubo pogojev, ki so predvideni v teh pravilih. Izključitev je v pristojnosti glavnega sveta. Prostovoljni izstop iz Zveze je treba javiti pismeno na izvršni odbor najmanj tri mesece pred koncem leta.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLANOV

Člen 5.

Pravice članov so:

a) posluževati se ugodnosti, ki jih nudi Zveza;

b) biti zastopani v organih Zveze.

Dolžnosti članov so:

a) ravnati se po pravilih Zveze in po danih smernicah zveznih organov;

b) plačevati članarinske prispevke, ki jih določi izvršni odbor, in izpolnjevati vse ostale obveznosti in dolžnosti do Zveze

ORGANI ZVEZE

Člen 6.

Organi Zveze so:

a) glavni svet

b) izvršni odbor

c) nadzorništvo.

GLAVNI SVET

Člen 7.

Glavni svet sestavljajo odposlanci članov, ki so praviloma imenovani za dobo dveh let. Vsak član ima pravico od enega do največ štirinast odposlancev. Njih število določa glavni svet. Pri tem določanju je merodajna važnost včlanjene ustanove, število njenega članstva ter druge okoliščine, ki jih mora presojati glavni svet v duhu pravilnosti in pravičnosti ob upoštevanju sorazmernosti zastopstva.

Člen 8.

Glavni svet se sklicuje vsaki dve leti na pobudo izvršnega odbora ali kadarkoli na obrazloženo zahtevo vsaj treh članov. Odposlanci morajo biti obveščeni z vabilom vsaj 8 dni pred dnevom, ki je določen za zasedanje glavnega sveta. Zasedanje vodi predsednik ali podpredsednik izvršnega odbora. Glavni svet je sklepčen, če je navzoča večina odposlancev in sprejema sklepe z navadno večino navzočih.

Člen 9.

Glavni svet Zveze je pristojen:

a) da sklepa o vseh vprašanjih, ki so povezana z nameni in delovanjem Zveze;

b) da določa smernice za notranje delovanje in za organizacijo Zveze;

c) da obravnava ali zavrača delovanje in sklepe izvršnega odbora;

č) da voli izvršni odbor in nadzorništvo;

d) da spreminja pravila.

Za sklepanje o spremembah pravil je potrebna navzočnost dveh tretjin odposlancev, ki sprejemajo sklepe z navadno večino.

IZVRŠNI ODBOR

Člen 10.

Izvršni odbor sestavljajo: predsednik, trije podpredsedniki, prvi in drugi tajnik ter člani, ki njih število določi ob vsakokratni volitvi glavni svet. Izvršni odbor se voli vsaki dve leti.

Člen 11.

Izvršni odbor:

a) izvaja smernice in sklepe glavnega sveta;

b) zastopa Zvezo po predsedniku ali po onem izmed podpredsednikov in po prvem ali drugem tajniku, ali po drugem članu izvršnega odbora;

c) sklepa o praktičnih organizacijskih vprašanjih;

č) *ustanavlja posvetovalne in strokovne komisije in jim določa naloge in področja delovanja.*

Člen 12.

Izvršni odbor je sklepčen, ko je prisotna najmanj polovica njegovih članov. Sklepi se sprejemajo z navadno večino glasov. V primeru enakosti odloča glas predsednika ali predsedujočega.

PREDSEDSTVO

Člen 13.

Predsedstvo je organ izvršnega odbora. Sestavljajo ga: predsednik, trije podpredsedniki, prvi in drugi tajnik ter načelniki komisij. Predsedstvo izvaja smernice izvršnega odbora. Člane predsedstva izvoli izvršni odbor iz svoje srede.

NADZORNIŠTVO

Člen 14.

Nadzorništvo sestavljajo trije člani, ki jih imenuje glavni svet za dobo dve

SLOVENSKE KULTURNO GOSPODARSKE ZVEZE V TRSTU 17. DECEMBRA 1966

Za pridobitev mlade generacije z diskusijo in v ognju konkretnih akcij

Mladi načelnik komisije za mladino in šport Vito Svetina je v svojem poročilu med drugim dejal:

Med mnogimi činitelji napredka ni mogoče prezreti mladih ljudi, njihovih želja, po spreminjanju sveta, poguma s katerim si utirajo pot v življenje. Mladi ljudje pomenijo bodočnost, so obenem nadaljevanje začetega in ustvarjanje novega.

Mladeniški izbruh samozavesti, ki je od Belopeških jezer preko otožne Benečije, do Miljskih hribov in herojske Bazovice pretresel v lepih majskih dneh veliko množico mladih ljudi, je živa priča o izredni življenjski sili slovenske mladine. Obenem pa je nakazal nova vprašanja, nova stremljenja ter skušal dati novo podlago boju za naše narodnostne pravice. V trenutku, ko se na obzorju manjšinske dejavnosti poraja nova problematike in ko se brazda, ki so jo vojni dogodki zaorali v telo našega naroda počasi nadomešča z novimi svežimi silami, je prehod iz ene generacije v drugo še bolj jasen in poudarjen.

Novi rod se sam prikazuje na politični in socialni sceni s svojimi lastnimi značilnostmi, zahtevami, političnimi prepričanji, ki se same po sebi skušajo ločevati od starih, že izdelanih shem, ter prikazati nove poti, značilne za nove generacije.

Danes se mladina po celem svetu na najrazličnejše načine protivi ustaljenim formam, zoperstavlja stari koncepciji sveta in si skuša sama poiskati lastna pota v razvejenosti protislovij sodobnega sveta.

Pri nas, v naši skupnosti mladi ljudje si radi samostojno krojijo značaje, vendar pa se mnogokrat to dogaja pod tujimi vplivi, nebrzdano in s pomanjkanjem čuta odgovornosti do naroda, kateremu pripadajo.

Na rast in razvoj mladega človeka vpliva veliko število odločujočih činiteljev.

V prvi vrsti sodijo sem nekatera vprašanja, ki zadevajo oblikovanje zavesti mladega človeka. Stara resnica je, da so mladi ljudje silno pozorni do sveta, ki jih obkroža, dojemljivi bolj kot kdaj koli za skrherni zunanji vpliv. V naših specifičnih razmerah pa je občutljivost še bolj stopnjevana. Številni družbeni procesi, ki smo jim priča, in naša vsakdanja borba za uveljavitev narodnostnih pravic ne more ostati brez vpliva na mladega človeka. Mnogo jih je, ki trdijo, da je mladina indiferentna do vsega, da neprizadeto sprejema dogajanja, da je rada apolitična. Delno je to resnica, vendar pa večina mladih ljudi, četudi morda nezavedno postaja v našem razvoju člen, ki s svojim delom nanj vpliva in se hkrati v njem spreminja.

Tudi naša najbližja preteklost, ki je tako brutalno ločevala starejšo generacijo, ni šla neopaženo mimo, ampak je zapustila sled, katera je premnogokrat pripomogla do nezaupanja v obstoječe ideale.

Na koncu pa še velika kriza v gospodarstvu in industriji naše dežele, ki povzroča izseljevanje predvsem študirane mladine in s tem prizadeva življenjsko silo naše skupnosti, ko nam jemlje najboljše moči. Kot primer naj navedem, da bo v prihodnjih treh letih izmed 270 slovenskih akademikov dokončalo študij na tržaški univerzi vsaj 50 študentov, od teh pa le majhen odstotek lahko računa na zaposlitev pri nas. Nahajamo se pred dejstvom, da bomo ostali narod brez intelektualcev, če ne bomo sposobni pravočasno tega zavreti. Zagotovljena gospodarska bodočnost je prvi pogoj kulturnega ustvarjanja.

In končno vpliva na pravilno oblikovanje značaja našega mladinca še nepripravljen prihod iz šole v življenje, v poklic. Ta prehod predstavlja za slovenske študente, od dijaka do univerzitetnega študenta kalvarijo odpovedi, progresivnega opuščanja najlepših mladeniških načrtov in želja. Vsi ti zunanji činitelji povzročajo pri mladih ljudeh stanje negotovosti, jemljejo jim pogum ter se jasno odražajo v odnosih do celotnega življenja, do staršev, do vzgojiteljev, posebej pa do manjšinske problematike.

Ob takih objektivnih razvojnih činiteljih nove generacije se izoblikujejo še osebni vzroki tega procesa. Odsotnost mladih ljudi od nekaterih aspektov politične in narodnostne borbe priča, da so večkrat prijemi napačni in neprimerni težnjam mladih ljudi. Pomanjkanje zdravih idealov, navduševanje za moderno samo po sebi, poviševanje tehnicizma v končni cilj, zamenjava kulture s cenenim podoživljanjem sveta, egocentrično stremljenje po osebni uveljavitvi, vse to še bolj poveča zmedo in protislovja v mladih ljudeh.

Vprašamo se lahko, koliko so naše organizacije znale upreti tem lažnim idealom s svojo pozitivno akcijo sposobnega vsklajevanja, dosledne perspektivnosti? Rešitve za to ne bomo našli v abstraktnem proučevanju preteklosti, ampak v vztrajnem idejno vzgojnem delu.

Idejno vzgojno delo mora predstavljati v naših organizacijah pomemben delež v splošni vzgoji mladine. Vendar to ne sme biti samo sebi namen. Usmerjeno mora biti k temu, da pripravi mlade ljudi za stvarno družbeno politično udejstvovanje. Iz vrednot naše herojske dobe, ko se je slovenski narod do najbolj skritih globočin zavedal samega sebe, lahko obilno črpamo nauke in odgovore za današnjo vzgojo mladega človeka.

Naš glavni svet se vrši v obdobju prelomnice med zunanjim protestnim nastopom manjšinskih institucij in med dejanskim vključevanjem v italijansko stvarnost zakonov in birokratskih postopkov. V tem trenutku razvojnega procesa, se mi zdi, da od vseh še najbolj mladi ljudje zavestno težimo po enotnem odločnem nastopu vseh v borbi za naš narodni obstoj. Čeprav so mladi danes manj neposredno vključeni v koristnostna območja posameznih skupin, njihovo težnjo po enotnosti ni mogoče razumeti na mitičen način, ampak kot zavestno dejanje, ki se alhko doseže samo kot rezultat dolgega procesa razčiščevanj in samostojnosti mladih sil. Mladi postavljamo zahtevo po enotnosti ne z željo, da bi zanikali današnje politično stanje ali komurkoli odrekali pravico do lastnega političnega prepričanja, temveč v predpostavki samostojnega in svojstvenega ukrepanja nove generacije nasproti že ustaljenim oblikam ne v nadaljevanju razprtij, ampak v medsebojni akcijski povezanosti, ki naj prispeva k resnični prisotnosti mladih v manjšinskem dogajanju.

Jasno je, da bi, poleg osrednji organizaciji, morali nujno posvečati veliko pozornosti ostalim organizacijam, posebno organizacijam, ki vključujejo delavsko mladino. V naši družbenogospodarski strukturi smo predvsem narodnost delavcev. Delavska mladina je danes, razen na športnem področju, v glavnem pripuščena sama sebi. Zaradi tega je taka organizacija nujno potrebna, pa ne, ker bi imeli slovenski delavci različne poklicne interese kot italijanski tovariši, temveč zato, ker vsakdanje življenje in delo, vsakdanji stiki, zlasti pa gospodarska odvisnost od tujega delodajalca, vplivajo tudi na nacionalno zavest našega mladinca. Temu vplivu se pridružuje še načrtna kolonizacija poželja, ki stalno spreminja narodnostni sestav naših vasi in predmestja.

Interes same mladine do šolanja, predvsem do strokovnega je izredno velik. Pri vzgoji mladine je tesno povezano delo podpornih ustanov in dijaških domov, ti slednji bi morali posvečati več pozornosti socialnim možnostim posameznih dijakov in ne upoštevati zgolj ekonomske računice.

Drugo važno področje našega dela, kjer je veliko število mladine, so šole. Srednješolska mladina je deležna vsaj šolske izobrazbe, a je to vse premalo. Prvič zaradi samega ustroja naših šol, drugič pa zaradi brezbrižnosti ali tudi bojazljivosti precejšnjega dela poučujočega osebja pri vzgoji v narodnem obrambnem duhu. Zaradi tega je danes še bolj potrebna srednješolska organizacija, ki naj v dijaku izpolnjuje praznino, ki mu jo šola pušča.

Univerza je za našo manjšino bistvenega pomena. V njenem okolju se praktično pripravljajo nove vodilne sile naše skupnosti. SAK «Jadran» bi zato moral imeti primarno vlogo, vlogo pobudnika ustvarjalnosti manjšinske kulture in ideologije.

Rad bi se še ustavil pri vprašanju literarnega ustvarjanja mladih. Ko govorimo o oblikovanju duhovnega profila naše mladine, smo včasih zaskrbljeni nad tem, da nekritično, brez prave mere in okusa sega po takšni vrsti literature ter se navdušuje za takšne duhovne stvaritve, ki imajo zelo malo skupnega z resnično kulturo. Problem je sicer širši, kot ga tukaj načenjam, vendar bi rad pripomnil, da je treba mladini predvsem nuditi priložnost, da se sama uveljavi. Ne smemo preozkosrčno ocenjevati mladinskega ustvarjanja, na drugi strani pa z odsotnostjo ne bomo ničesar dosegli. Primer Zaliva in Mladinske tribune jasno govori. Mladi smo za kar najbolj pogumno kritiko, za ognjevito polemiko in proti zatohlemu kulturnemu ozračju, ki, žal, večkrat prevladuje pri nas.

Vse to kaže, da smo manjšina, ki se zavestno bori za svoj narodnostni obstoj, načrtno, več ali manj uspešno, predvsem pa z širokim razponom dejavnosti, s katerim dinamično jezimo silo, ki bi rada to desetino malega naroda iztisnil iz krajev našega tisočletnega domovanja.

Ena teh dejavnosti, s katerimi se naša skupnost uspešno upira temu silovitemu navalu je danes športno udejstvovanje. V območju naše manjšine pomeni šport eno primarnih pozicij v isti vrsti s kulturnoprosvetnimi dejavnostmi. Vsaka večja vas na Goriškem in Tržaškem ima danes svoje športno društvo. Dejavnost mladih slovenskih športnikov se razvija v skromnih in večkrat neprimernih razmerah, vendar se s trmastim kljubovanjem in velikim pogumom množično in zelo kvalitetno razširja.

Brez primernih športnih zgradb, predvsem pa brez ustrezne osrednje dvorane, brez stalne podpore iz javnih sredstev in drugih ustanov, ne morejo slovenska sportna društva primerno zaživeti. Manjšina sama nima dovolj sredstev, zaradi tega je nujno, da obudimo zanimanje pri vseh odgovornih činiteljih, da iz javnih sredstev dobimo enako podporo, kot italijanska društva.

Na koncu bi pa še s tega mesta čestital v prvi vrsti goriškemu rojaku Juriju Uršiču, ki je dosegel na zadnjih olimpijskih igrah v Tokiu srebrno kolajno v individualni zasledovalni vožnji.

Čestitam ŠZ Bor, ki je zaradi svojih zaslug na športnem področju med našo narodnostno skupnostjo prejelo najvišje športno priznanje iz domovine: «Bloudkovo nagrado».

Čestitam vsem športnikom, strokovnjakom, organizatorjem, slovenskega športa.

Njihova plemenita privrženost športu, njihova požrtvovalnost in spoznanje, da opravljajo za slovensko mladino koristno delo, so nadvse hvale vredni.

Vsi napori naše komisije morajo biti usmerjeni v pridobitev nove generacije, ki je zaradi svojih značilnosti oblikovanja drugačna od pretekle, generacije, ki se ji je treba približati, pomagati, predvsem pa pridobiti na podlagi diskusije, v ognju konkretnih akcij.

Nujno je poznati zakone

Poročilo Marka Waltritscha o delu politično upravne komisije se glasi:

Poročilo o dveletnem delovanju politično-upravne komisije bi se lahko zaključilo v nekaj stavkih. Komisija se je zaradi očitnih objektivnih težav le poredkoma sestajala, če se ne motim smo vsega skupaj imeli osem sej, obravnavala je v glavnem — in to na precej podroben način — vprašanje razlaščanja za naftovod, ki je v bližnji preteklosti vzbudilo tolikšno zanimanje v slovenski javnosti. Zasluga komisije na tem področju je ta, da nam je uspelo po iniciativi komisije združiti kmete z Jamelj na Goriškem Krasu, ki so bili prepuščeni mešetarjem, tako da so ti kmetje, ki niso bili vključeni v tržaški Konzorcij, po dogledni borbi, ki je v zadnji fazi dobila juridično obeležje, dosegli kar jim je pripadalo.

V komisiji smo se oprijeli raznih drugih problemov, zlasti administrativnega značaja, a smo se vedno morali ustaviti, ker nismo imeli na razpolago niti sredstev niti ljudi, ki bi se za načete probleme konkretno zanimali. Le v zadnjem času, odkar je bil ustanovljen pri naši zvezi urad za dokumentacijo, so pričele stvari iti na bolje, ker je tako moč — in bo v prihodnosti še bolj — imeti za konkretno delovanje dokumentacijo in strokovne nasvete, ki so za to potrebni.

Pravzaprav ne bi bil smel jaz imeti tega poročila, ker dejansko ne vodim več upravno-politične komisije, pač pa sem le, če lahko tako rečem, njen «juridični» načelnik. Ko sem bil pred več kot letom dni, septembra 1965, izvoljen za odbornika v goriški pokrajinski upravi, podal ostavko na mesto načelnika. Ne, ker bi bil videl v dveh funkcijah nekega nesoglasja, ampak zaradi konkretnega pomanjkanja časa. Bil sem prvi Slovenec, ki je bil po skoro petdesetih let ponovno izvoljen za pokrajinskega odbornika v Gorici in sem hotel ter še danes hočem dobro opravljati to svojo funkcijo Mesto načelnika bi bil lahko sprejel kak drug tovariš iz predsedstva ali pa tak, ki bi bil nalašč za to kooptiran v predsedstvo. Ko sem lani te svoje težnje predložil tovarišem iz predsedstva sem pri njih naletel na razumevanje, vendar ni bilo v skladu s politično realnostjo. Marsikdo se je bal, da bi to ustvarilo videz nekakšne diskriminacije Slovenske kulturno gospodarske zveze do človeka, ki je bil izvoljen v izvršilne organe italijanske države. Zaradi tega so me tovariši iz predsedstva prepričali, da sem v organu ostal, kot sem tudi ostal dejanski načelnik politično-upravne komisije. Zelo jasno pa sem tedaj odklonil vsakršno stvarno odgovornost za delo te komisije in zahteval namestnika, ki naj bi komisijo vodil. To se je tudi zgodilo, v kolikor je za odgovornega bil izvoljen tovariš Darij Cupin, jaz pa sem še naprej ostal le navadni član te komisije.

Dovolite mi, da tukaj povem, kako sem si jaz predstavljal in kako si še predstavljam delovanje te komisije. Najprej mislim, da bi se moralo delo komisije ločiti: ločiti bi bilo treba tako imenovano politično delo od upravnega. O strogo političnih zadevah slovenske manjšine, vzete v celoti brez političnih razlik, naj razpravlja in odloča predsedstvo, ki je za to najbolj merodajni forum. Tako je sicer doslej tudi bilo, ker je predsedstvo zveze vedno diskutiralo in sklepalo o splošnih političnih problemih, čeprav so ti segali včasih na področja raznih komisij.

Kaj pa naj bi delala potem komisija, ki bi bila potemtakem omejena na upravne zadeve? Po letu dni odborovanja v goriški pokrajinski upravi, sem odkril nov svet, svet krajevne administracije, ki ima v italijanski državi zelo važno mesto. Odkril sem področje, s katerim se ukvarjajo dolga leta naši župani, odborniki in svetovalci. Ugotovil sem tudi, da so naši upravitelji, neglede kateri politični skupini pripadajo, večkrat prepuščeni samim sebi, da se pogosto ne morejo zanesti na svoje občinske tajnike, katerim so včasin dejanske potrebe naših vasi čisto tuja stvar. V komisiji smo bili prepričani, da je ena izmed najvažnejših nalog naše zveze nuditi strokovno in pravno pomoč našim krajevnim upraviteljem. Nakazati smo jim imeli pota, kako izkoristiti razne državne in deželne zakone, vse to v prid vasi, občin in vse naše skupnosti. Mnogokrat gredo zakoni mimo nas, ne da bi jih sploh poznali, kaj šele izkoriščali, in danes so že skoro minili časi, ko so prošnje naših občin ostajale pod kupi prahu brez odgovora iz raznih rimskih ministrstev.

Da bi pa bila zveza kos tej svoji nalogi, ki ji pripisujemo veliko važnost, je potreben organiziran strokovni urad. Delovanje drugih komisij se opira na konkretne organizacije (npr. gospodarska komisija se lahko opira na Gospodarsko združenje in na Kmečki zvezi v Trstu in Gorici, šolska komisija na šolske sindikate, kulturna komisija na prosvetno zvezo, gledališče, Glasbeno matico, itd.), politično-upravna komisija pa take opore ni imela in je še nima. Nekaj v tej smeri se je v zadnjih mesecih storilo s pomočjo urada za dokumentacijo, baje so danes dane možnosti za ustrezni urad, ki bi imel prepotrebnega funkcionarja, ki bi moral biti na razpolago izključno politično-upravni komisiji. To je naša komisija zahtevala ze pred dvema letoma, svoje zahteve pa je ponavljala dve leti, a finančne težave niso tega dovolile. Sedaj se baje končno postavljajo trdni temelji takemu delovanju. Le tako bo delo steklo. Brez dokumentacije ne gre. Govorili smo o zaščiti Krasa in nismo poznali zakonov italijanske države, ki se s tovrstnimi problemi bavijo. Govorili smo o občinskih tajnikih in nihče ni vedel, oziroma vedelo se je «per sentito dire», da se moramo ravnati po zakonu, ki je bil odobren pred štirimi leti. Govorili smo o toponomastiki in nihče ni imel pojma o zakonih s tega področja. Marsikdo je celo ustvarjal težave z deželnimi zakoni, češ težko jih je preučiti. Deželnih zakonov ni dosti, potrebno jih je le dobro prebrati. Ni dovolj, da smo zadovoljni, ker se Uradni vestnik tiska v ciklostilu tudi v slovenščini in da ta uradni akt prejemamo na dom v našem jeziku. Nujno potrebno je tudi, da ta uradni akt skrbno preberemo in proučimo ter da povzamemo iz njega tiste zaključke, ki so za naše občine in za naše ustanove koristni.

Za zdravo rast naših otrok

Načelnica komisije Marija Pahor je takole poročala o delu komisije za doraščajočo mladino:

Komisija za doraščajočo mladino je bila ustanovljena 31. marca 1966 z namenom, da bi se zanimala za probleme kulturnega izživljanja in vzgoje naše šolske mladine ter po možnosti spodbujala vse tiste dejavnosti, ki bi na en ali drugi način prispevale k splošni izobrazbi in zdravi rasti naših otrok.

Komisija se je razrastla iz komisije za počitniška letovanja, ki je delovala v okviru zveze že prej. S pritegnitvijo nekaterih novih članov, odnosno v glavnem članic, smo želeli zaobjeti tudi druge dejavnosti. Komisija šteje 7 članov in se je doslej petkrat sestala. Dejavnost zajema v glavnem le Trst, ako izvzamemo letovanja. Na počitniška letovanja odhajajo vsako leto slovenski otroci iz Benečije, Goriškega in Tržaškega, in sicer v gorsko kolonijo na Gorenjsko in na obmorsko letovanje, običajno v Savudrijo. L. 1965 je letovalo skupno 120 otrok iz vseh treh pokrajin, letos pa se je število znižalo na 80 zaradi pomanjkanja sredstev. Komisija je bila v veliki zadregi, kako naj reši to vprašanje spričo velikega zanimanja, ki ga naši ljudje kažejo za ta letovanja. Poudarjati moramo, da so otroci odhajali v kolonijo vsako leto od l. 1958 dalje, in to v Radovljico, Žirovnico, v Šmihel na Dolenjskem in v Gorje pri Bledu, obmorska letovanja pa so bila doslej trikrat v Savudriji. Tako so se otroci vsako leto spoznavali s svojimi vrstniki iz matične domovine, sklepali znanstva in prijateljstva ter spoznavali zgodovinske in kulturne zanimivosti. Odveč je poudarjati važnost takih srečanj, ki ostanejo otroku v neizbrisnem spominu, posebno še, če se jim posveča tolikšna skrb in pazljivost, kot se dogaja na teh letovanjih. Prav tako uspešna so bila tudi zimovanja v Gorjah lansko in predlansko leto, kamor je odšlo vsakokrat po 20 otrok. Tudi letos bo skupina otrok preživela božične počitnice na snegu, kjer bodo deležni tudi smučarskega pouka.

V okviru športnega društva Bor vadi približno 40 otrok enkrat tedensko, letos so začeli tudi z ritmičnimi plesi. Prav v zadnjem času so pričeli s telovadbo za otroke tudi pri prosvetnem društvu «I. Cankar». Baletni ples vadita dve skupini v mestu. Glasbena Matica usposablja mlade muzike in pevce v Trstu, Nabrežini, Proseku, Opčinah in Gorici. Pogrešamo pa kljub temu več prireditev za otroke, kjer bi se kulturno izživljali kot igralci ali kot gledalci. Ena sama mladinska igra, ki jo nudi Slovensko gledališče, je premalo. Želeti bi bilo, da bi posamezna prosvetna društva vključila v svoj program po eno otroško prireditev v sezoni, da bi tako pritegnila pozornost malčkov na živo sodelovanje. Manjka nam tudi lutkovno gledališče ali oder, ki je pred leti razveseljeval otroke. Lepo pa uspe vsako leto otroški pustni ples v režiji Slovenskega gledališča, v Gorici ga pa prireja Slovenska prosvetna zveza.

Vse doslej omenjeno je vendar premalo za vsestranski otrokov razvoj, posebno še, ker osnovnošolski programi ne obsegajo telesne vzgoje, ali pa otroci ne telovadijo, ker ni telovadnic. Poleg tega pogrešajo žive stike z naravo, ker se prirodoslovje obravnava le teoretično. Če k temu dodamo še dejstvo, da motorizacija res omogoča spoznavanje oddaljenejših krajev vedno širšemu krogu ljudi, je pa tudi res, da človeka oddaljuje od njegove bližnje okolice in narave in da se tako dogaja, da posebno mestni otrok ne loči več bukve od hrasta.

Da bi se temu odpomoglo, bi bilo treba mnogokaj ukreniti, kar pa ni v naši moči. Priporočamo zato vsem društvom in ustanovam, pa tudi staršem, da pri svojem delu mislijo tudi na take potrebe otrok, na njihova igrišča, delo in zabavo. Vse to zahteva marsikatero dragoceno uro in prenekatero žrtev s strani vzgojiteljev, tako poklicnih kakor tudi staršev, vendar to ni nikoli preveč, če želimo imeti krepak in zdrav naraščaj.

V bodoče si bo komisija prizadevala, da bi omogočila kratek tečaj smučanja v treh ali štirih nedeljah. Otroci naj bi vsakokrat pod vodstvom vaditelja preživeli dve uri na snegu. Tečaj bo objavljen, prijave bomo sprejemali na sedežu.

Kot smo že omenili, bo večja skupina otrok odšla na zimovanje na Gorenjsko ob božičnih počitnicah. Za poletne počitnice pa bomo skrbeli za gorska in obmorska letovanja za tolikšno število otrok, kot bo to mogoče.

Prizadevali si bomo tudi, da bi s pomočjo prosvetnih društev organizirali večjo otroško prireditev, kjer naj bi nastopali sami otroci, del programa pa bi bil posvečen odgovorom na vprašanja «Pokazi kaj znaš».

Za osvetlitev vprašanj s področja vzgoje pa mislimo na kratek ciklus treh predavanj, kjer bi bilo govora o potrebi pravilne vzgoje, skrbi za zdravje otroka in pomenu fizkulture za telesni in duševni razvoj otroka. Predavatelji bi bili strokovnjaki s teh področij in želimo, da bi se občinstvo številno udeležilo teh predavanj.

Zavedamo se, da je naše prizadevanje preskromno za tako kompleksno vprašanje, kot je vzgoja in rast otroka. Pomemben delež pri oblikovanju otrokovega značaja, njegovega odnosa in čuta do dela in družbe, kateri pripada, ima družina in odnosi v njej. Predvsem je zgrešeno mišljenje, da lahko materialna preskrbljenost zadosti vsem potrebam in reši probleme tudi čustvenega značaja. Nemirnost in nezadoščenost današnje mladine govori prav o tem. To pa spet dokazuje, da si moramo vsi in vsak posameznik vedno in povsod prizadevati za nas bodoči rod, če želimo, da bomo gledali nanj s ponosom, ker bo zdrav, močan in pošten stopal v življenje.

Gospodarstvo

(Nadaljevanje z 2. strani)

banka je najširše usposobljena in je pooblaščena vršiti vse tako imenovane kratkoročne bančne posle. Nima pa zavod še dovoljenja za operacije v inozemstvu, dasi je to izrecno predvideno v oblastveno priznanemu statutu. Zanj se banka bori že dolgo z raznimi argumenti, ki so na dlani. Če pomislimo, da obširen krog slovenskega poslovnega sveta operira ravno z inozemstvom, je očitno, da ta specifično slovenski zavod, katerega smo ustanovili iz življenjske nuje in smo zanj dobili dovoljenje očitno kot nadomestilo za podobne od fašizma ukinjene zavode, smemo upravičeno terjati dovoljenje za take operacije. Pristojne oblasti ne morejo več odlašati z izdajo takega dovoljenja, sicer bomo smeli trditi, da se v preteklosti prizadejani krivici pridružuje nova krivica.

9. Kruh za našo mladino, njena zaposlitev, njena strokovna izobrazba, nove delovne možnosti — so nadaljnja težka vprašanja našega življenja. Absolventi slovenskih šol ne smejo imeti občutka, da je vključitev v gospodarski proces težja ravno zaradi tega, ker so obiskovali slovenske šole. Zato je dolžnost državnih, deželnih in drugih javnopravnih ustanov, da poskrbijo za sorazmerno zaposlitev slovenske mladine s primernimi ukrepi

Ne smejo se sklicevati na obstoječe, formalne ovire postavljajoče zakone. Ti so bili izdani, ko država ni imela manjšine v svoji sredi, ali celo izdani proti njej. Dejstvo, da manjšina obstaja in ima zato pravico do nemotenega gmotnega obstoja in razvoja, narekuje državi in njenim organom, da prilagodijo zakonodajo tej zahtevi.

To je splošen oris našega dela in naših načrtov, tega, kar nas muči kot celoto in vsakega posameznika, kar muči našo zvezo in je mučilo ter zaposlilo njeno gospodarsko komisijo, ki — bodi tu naglašeno — ni noben operativni organ.

S tem ni niti od daleč izčrpana obravnavana problematika, vsekakor pa je nakazana. V tej smeri gre naša pot, ki jo je treba od koraka do koraka izdelati ter utrditi. Vsem, ki so doslej pri komisiji sodelovali — prisrčna zahvala.

Sence in pomanjkljivosti, ki jih je precej, nismo spravili v ospredje ali jih osvetlili. Pa ne, ker bi jih bili pozabili. Tlačijo nas že tako same po sebi in jih poznamo. V nadaljnjem delu jih bo treba skrčiti do najmanjše možne mere.

V nas je dobra volja, da smo od najvišjih predstavnikov države zatrjevani most razumevanja in sporazumevanja med sosednimi narodi. Na državi pa je, da ustvari pogoje, da postanemo tak most v resnici in v dejanjih. Pričakujemo, da se bo to res zgodilo, mi pa bomo v to vložili vse napore, kajti delo more biti samo v korist nas vseh: večine in manjšine, vse dežele, v kateri živimo.

Nujnost večjih naporov za tisk

Stanislav Renko je o delu komisije za tisk povedal, da je poskrbela za izdajo sledečih knjig:

1. *Ivan Trinko, «Spisi»* z obširno študijo — ob stoletnici pesnikovega rojstva — prof. A. Budala, ki je knjigo tudi uredil.

2. *Filibert Benedetič, «Razpoke»*, prva pesniška zbirka našega mladega pesnika.

3. *«Oj božime»* slovenske beneške narodne, Birtičeve in druge pesmi, ki jih je zbral in uredil popularni dirigent «Beneških fantov» Anton Birtič. Zbirka je izšla ob stoletnici priključitve Beneške Slovenije k Italiji v izdaji p.d. «Ivan Trinko» v Čedadu. — Poročevalec je nato povedal med drugim:

«Predsedstvo SKGZ se je zanimalo ter podprlo tudi izdajo izredno dokumentarne knjige *Vekoslava Špangerja «Bazoviški spomenik»*, ki je izšla v avtorjevi samozaložbi in ki je vzbudila, zlasti med mladino, mnogo zanimanja.

Načrti in sklepi, o katerih je komisija razpravljala, pa so bili mnogo bolj obširni. Uresničili se niso bodisi zaradi pomanjkanja denarnih sredstev bodisi zaradi pomanjkanja specializiranih sodelavcev za določene načrtovane edicije. Od teh načrtov naj navedem samo nekatere

Predvsem je komisija začela skrbeti za posebno publikacijo ob že omenjeni stoletnici plebiscita, publikacijo, ki bi s slovenske strani povedala kaj novega. S tem pa napori za podobno publikacijo še niso prenehali.

Druga publikacija, o kateri je komisija vekrat razpravljala, je «Partizanski vodič», za katerega je zbranega že precej gradiva. Uredil ga bo Jože Koren, urednik P.d. Vodič bi zajel vse kraje, kjer živijo Slovenci v Italiji in bi zlasti z najosnovnejšimi podatki o osebah in dogodkih ter s fotografijami prikazal narodnoosvobodilno borbo pri nas.

Nadaljnja edicija, ki je v delu, je karta ledinskih imen, na kateri je dolga leta delal pokojni Zorko Jelinčic. Sedaj skrbi za njeno dopolnjevanje Drago Pahor, oziroma odsek za zgodovino in etnografijo pri Študijski knjižnici. Pod njegovim vodstvom sodeluje pri tem na terenu trenutno 24 oseb.

Že tri leta je v načrtu posebna brošura — v slovenščini in v italijanščini — ki je bila zamišljena za desetletnico londonskega memoranduma in ki bi vsebovala dokumentiran pregled vseh zasedanj mešane komisije, izbor glavnih dokumentov iz Jadranskega koledarja, razpravo o dvojezičnosti in razpravo o kolonizaciji.

To so samo nekateri sklepi in pobude. Vendar je komisija razpravljala še o ponatisu pesmi Marije Mijotove, o učbeniku za slovenske beneške otroke, o brošuri z navodili za izvajanje posebnega statuta, o tiskanju narečnih barkovljanskih črtic Rika Pertota, o vodiču Slovencev v Italiji, o nujnosti italijanskega prevoda Čermeljeve knjige *«Slovenci in Hrvati pod Italijo»* in še o marsičem drugem. Skupno s komisijo za kulturo in prosveto se je razpravljalo o novi reviji, toda medtem je začel izhajati «Zaliv» Borisa Pahorja (odgovorni urednik Milan Lipovec), ki zasluži podporo SKGZ in v katerem naj bi, vsaj po mojem mnenju, sodelovali tudi člani organizacij naše zveze.

Posebej moram omeniti tudi tiste publikacije, ki so jih izdale brez pomoči ali skrbi komisije za tisk nekatere organizacije SKGZ in o katerih bo govora tudi v drugih poročilih. Tu je na prvem mestu obširna in temeljita «Bibliografija slovenskega tiska v Italiji med dvema vojnama», ki je rezultat napornega dela, ki sta ga opravila Tončka Kolerič in Marjan Pertot in jima gre zato posebno priznanje. — P.d. «Prosek-Kontovel» je tudi v zadnjih letih izdalo svoja redna letna poročila, a letos sta izšli podobni poročili tudi za 70-letnico p.d. «Slavec» iz Ricmanj in za 15-letnico p.d. «Dol-Poljane». Ob 20-letnici Dijaškega doma v Gorici je uprava doma izdala posebno jubilejno publikacijo. — Vsako leto je izdala svoje letno poročilo tudi Glasbena matica. Slovensko gledališče je izdajalo svoje redne gledališke liste za vsako premiero, konec leta 1964 in v letu 1965 pa še dva lepa reprezentativna zbornika s podatki o predstavah in s fotografijami za dobo 1945-1950 in 1950-1955. Odbor za zgraditev Kulturnega doma je objavil ob otvoritvi doma (urednik J. Koren) posebno brošuro z vsemi podatki o načrtu in o gradnji doma. Primorski dnevnik je izdal brošurico s ponatisnjeno razpravo dr. Frana Vatovca *«Cankarjeva publicistika in Trst»*. Slovenska prosvetna zveza je izdala Vrabčevo «Mašo za mešani zbor» ter dve pesmarici, in sicer «Nagrobnice» in pred kratkim «Otroške in mladinske pesmi» (uredil Ignacij Ota).

Ostalega tiska v slovenščini ne bom našteval, ker je vse, kar je izšlo, objavljeno v zadnjih treh Jadranskih koledarjih. Pač pa je treba povedati, da je bil vsaj del katoliškega tiska deležen izdatne podpore ne samo iz cerkvenih, temveč tudi iz oblastvenih javnih sredstev, deželnih in tudi državnih. «Primorski dnevnik», ki je prav tako vložil zadevno vlogo na deželo, doslej še ni prejel nič. Isto se je zgodilo tudi tedniku «Gospodarstvo». Komentar je pač nepotreben. Lahko pa iz vsega tega sklepamo, kakšne podpore je bil iz javnih sredstev deležen šele italijanski tisk.

Toda to spada bolj v poročilo *o tisku* kot pa *o delu komisije za tisk* SKGZ. Pač pa spada v to poročilo morda nekaj misli o njenih bodočih nalogah, in sicer:

1. Nadaljevanje izhajanja *Primorskega dnevnika*, ki naj postane vedno bolj ustrezno glasilo s stanjem, ki je nastalo s tako široko odprto mejo z Jugoslavijo, pri čemer bodo potrebne nove pobude. Primorski dnevnik je poleg radijske postaje Trst A najmočnejše dnevno informacijsko sredstvo za Slovence v Italiji.

2. Tednik «Gospodarstvo, ki sicer ni član SKGZ, toda mu zveza iskreno pomaga kot našemu edinemu gospodarskemu listu, ki izhaja in bo izhajal — o tem smo prepričani — predvsem po zaslugi požrtvovalnega urednika dr. Lojzeta Berceta, kateremu bo komisija morala bolj kot doslej stati ob strani.

3. Dvotednik *«Matajur»* je edini časopis za beneške Slovence, ki izhaja v Vidmu in je seveda nujno, da z izhajanjem nadaljuje. Potrebno in nujno je, da mu vsi pomagamo.

4. Mesečnik *«Galeb»*, ki je dobil novega mladega odgovornega urednika po smrti zaslužnega Ivana Grbca, bo moral prav tako še nadalje izhajati pod uredništvom izkušenega pedagoga in mentorja Milana Jereba, ki si je znal pridobiti tako številne in odlične sodelavce. Tudi komisija bo morala pomagati, da se reši vprašanje prepovedi širjenja tega prelepega lista na šolah.

5. Tradicionalni vsakoletni zbornik *«Jadranski koledar»* s štirimi ali petimi knjigami, je postal že tako popularen in iskan — ne samo zaradi izredno nizke cene — tem več tudi zaradi zanimive, pestre in dokumentarne vsebine, za katero z velikim potrpljenjem in napori skrbi že dvanajst let urednik Jože Koren. Izhajati bo moral tudi v prihodnjih letih v še večji nakladi in tudi cena bi se lahko dvignila že spričo splošnega naraščanja draginje.

6. Še nadalje bo moral izhajati tudi *«Bollettino degli sloveni in Italia»* seveda bolj redno in na trdnejši materialni podlagi kot doslej.

Glede ostalih publikacij naj bi komisija poskrbela, da se uresničijo že prej začete naloge in pobude ter nadaljuje začeto delo. *Prednost pa naj bi imel prevod Čermeljeve knjige v italijanščino, ker se nujnost prevoda veča iz dneva v dan spričo vedno večjega zanimanja italijanske javnosti za našo manjšino.* K temu bi dodal še dva predloga:

1. Prvi zadeva tudi nekatere druge organizacije SKGZ in se glasi: začeti moramo z zbiranjem gradiva za tehtno publikacijo, ki bi išla ob 50-letnici priključitve Trsta in Gorice k Italiji, na katero se ital. javnost temeljito pripravlja ter je ustanovljen že poseben odbor. Ne kaj gradiva je bilo glede Trsta objavljenega v zadnjih letih v srbohrvaščini.

2. V zadnjih dveh letih — zlasti pa v zadnjih mesecih — se je pokazala potreba po mesečnem biltenu o naših vprašanjih tudi v srbohrvaščini. Namenjen naj bi bil tako kot italijanski «Bollettino», tisku in vsem tistim oblastvenim, političnim, gospodarskim in kulturnim osebnostim, ki se uradno ali neuradno zanimajo za nas.

Končno še nekaj podatkov o slovenskem dnevnem in periodičnem tisku iz Slovenije in o njegovi razširjenosti v naših krajih. Tega tiska se proda samo okrog 60.000 izvodov letno, iz ostale Jugoslavije pa okrog 53.000 izvodov. Najbolj sta razširjena mesečnik «Naša žena» (od 700 do 800 izvodov mesečno) in tednik «TT».

V zvezi s tem je prišlo letos v septembru prvič po vojni do zelo koristnega sestanka na pobudo Založništva tržaškega tiska in njegovega predsednika dr. S. Oblaka. Sestanka so se udeležili, poleg predstavnika gospodarske zbornice za Slovenijo, še predstavniki osmih založb iz Slovenije, iz Trsta in Gorice pa tudi predstavniki skoraj vsega tukajšnjega slovenskega tiska od katoliškega do komunističnega. Na sestanku je prišlo do koristnih dogovorov, ki so se delno začeli že izvajati: skrb tudi nove komisije pa bo, da jih izkoristi do največje mere, tako da se bo tisk iz Slovenije med nami razširil do tiste mere kot je logično in naravno.»

Iz obširne in živahne razprave na zasedanju glavnega sveta SKGZ

Drugi dan zasedanja glavnega sveta Slovenske kulturno gospodarske zveze — v nedeljo dopoldne — se je začel po nekaterih formalnostih in pod vodstvom dr. Petra Sancina z diskusijo delegatov o poročilih, ki so bila podana v soboto zvečer.

Kot prvi se je javil k besedi STANKO PERTOT, ki se je zelo polemično izrazil o poročilih, ki da ne ustrezajo dejanskemu stanju, razen enega poročila, v katerem je rečeno, da komisija, na katero se je poročilo nanašalo, ni storila nič.

Po njegovih trditvah SKGZ in v njej včlanjene organizacije in ustanove predstavljajo le majhen del Slovencev, ter da večina ljudi stoji ob strani. Tudi v Kulturni dom, po njegovem, prihaja zelo malo ljudi. Vodstvo Slovenske prosvetne zveze pa da nima nobenega stika z v njej včlanjenimi prosvetnimi društvi in da je Slovenska prosvetna zveza le pisarniška organizacija. Slovensko gospodarsko združenje, po njegovih trditvah, ne dela, če pa je bilo kaj storjenega, je to delo posameznih društev ali posameznikov, ne pa plod nekega sistematičnega dela.

O obisku Kulturnega doma

PROF. RADO RAUBER je najprej ugotovil, da je bilo v Kulturnem domu sicer veliko prireditev: gledaliških predstav, koncertov, nastopov šolskih otrok, raznih gostovanj, predavanj, seminarjev, razstav in tudi zabavnih prireditev, skratka 270 prireditev z nad 70.000 obiskovalci, da pa je tudi res, da možnosti, ki jih daje Kulturni dom, še niso do konca izkoriščene, kot bi bilo želeti. Nato je spregovoril o finančni plati Kulturnega doma in je v zvezi s tem rekel, da je vzdrževanje Kulturnega doma veliko finančno breme, ki ga mora, formalno, prenašati Slovensko gledališče, ki je doslej dobilo od oblasti dvakrat po pet milijonov lir prispevka, sedaj pa da je obljubljen še tretji prispevek. Toda taki letni prispevki niti od daleč ne zadoščajo potrebam, ker en prispevek ne zadošča niti za en mesec življenja gledališča. Potemtakem so ti prispevki bolj simboličnega pomena in napori SKGZ težijo za tem, da se od oblasti izposluje, naj bi se ta obvezala na vzdrževanje gledališča.

Nato je prof. Rado Rauber načel problem preganjanja slovenskih revij «Galeb» in «Pastirček». V zvezi s tem se je nanašal na podatke, ki jih je tajnik sindikata slovenske šole Evgen Dobrila prikazal na občnem zboru Sindikata slovenske šole Trst in kjer je bilo rečeno, da nekateri predstojniki na slovenskih šolah togo izvajajo ustrezno ministrsko prepoved in stikajo po razredih, da bi ugotovili, če kak učitelj prodaja učencem ti dve slovenski reviji. V zvezi s tem je diskutant izrazil željo, da bi naj prišli na dan z imeni teh šolskih predstojnikov, ki se tako strogo držijo ministrske okrožnice, ki je lahko upravičena in pravilna za italijanske šole, ne ustreza pa dejanskemu stanju na slovenskih šolah. Italijanski otroci namreč imajo možnost kjer koli dobiti dobre in tudi manj dobre tovrstne revije, otroci slovenskih šol pa te možnosti nimajo, hkrati pa je n. pr. revija «Galeb» odlična mladinska revija, ki so jo učitelji koristno uporabljali za pomožno branje v šolah. Ob koncu je diskutant še dodal, da bi se morali slovenski izvoljeni politični predstavniki ukvarjati z vprašanjem, kdo so ljudje na odgovornih mestih v upravi slovenske šole, kajti na teh mestih bi ne smeli biti ljudje, ki jim je bolj pri srcu njihov položaj kot pa napredek slovenske šole.

LELJA REHAR je v začetku svojega posega v diskusijo rekla, da se v celoti strinja s kritiko, ki jo je dal Stanko Pertot. Nato je dodala, da so v SKGZ in v njenih organizacijah zelo slabo zastopane ženske. Nadalje je bila mnenja, da bi moralo Slovensko gledališče popraviti svojo dejavnost, seveda v smislu tega, da bi moral biti drugačen njegov repertoar. Nato je govorila tudi o tem, kako bi moralo Slovensko gledališče poskrbeti za občinstvo. Po njenem mnenju je to možno le s primerno dejavnostjo v prosvetnih društvih, kajti edino tista prosvetna društva, ki delujejo, zagotavljajo več občinstva. Po njenem mnenju bi morali člani gledališča delati po prosvetnih društvih.

O delu Slovenskega gospodarskega združenja

STANKO BOLE je v svojem posegu obravnaval razne probleme gospodarskega značaja. Ko je ugotovil, da je skepticizem nekaterih naših ljudi v zvezi z našim dejanskim stannjem pretiran, je naštel nekaj podatkov o dosedanjih gospodarskih dosežkih, odnosno o tem, kar je bilo doslej na tem področju storjenega. Pri tem je poudaril vlogo Slovenskega gospodarskega združenja pri utiranju ali uglajanju poti, ki je privedla do gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo in do velike blagovne izmenjave, ki je možna ob sedanji tako odprti meji. V zvezi s tem je tudi rekel, da je Slovensko gospodarsko združenje začelo utirati to pot že tedaj, ko se je vse to zdelo utopija.

Stanko Bole je sicer pristavil, da so nekatere kritike na račun dejavnosti SKGZ lahko tudi do neke meje upravičene, da pa naj vsakdo več dela, naj vsakdo da svoj prispevek SKGZ in tedaj bo kritik manj in bo razvoj pozitivnejši.

Slovensko gospodarsko združenje — je nadalje rekel Stanko Bole združuje okoli tisoč članov in vključuje v svoje vrste vse pridobitnike od obrtnikov, do industrijcev, ki pa jih je med nami zelo malo, medtem ko da smo na nekaterih področjih gospodarstva zelo močni. Bo. je je mnenja, da če bi se bolj potrudili, bi bili uspehi večji, sicer pa se bo v novem vzdušju, ki smo mu priča v zadnjih letih, dalo več napraviti. Dolžnost Slovenskega gospodarskega združenja pa v sedanjem času je, bolje spremljati naše gospodarstvo, našega gospodarstvenika, ga usmerjati in mu svetovati.

Posebej se je ustavil na problemu turizma, kjer je še veliko možnosti uveljavitve, le da bi ga bilo treba bolj razviti in pospešiti, glede česar da so bili storjeni že nekateri koraki v tržaški okolici. Po njegovem bi morale občine tržaške okolice izdelati osnovne programe v zvezi z razvojem turizma.

V svojem nadaljnjem izvajanju je Bole rekel, da je težišče dejavnosti Slovenskega gospodarskega združenja za sedaj raztegnjeno le na tržaško področje, da pa bi ga bilo treba razširiti tudi na Gorico, Krmin, Čedad. Nato je obširneje govoril o vprašanjih zastopstva Slovencev v trgovinski zbornici, kjer se je nekaj poskušalo, vendar brez haska. Po njegovem bi morala SKGZ svojo dejavnost usmeriti prav v to smer, morda celo ustanoviti neko komisijo, ki bi oskrbela bolj obsežen načrt za vso to panogo dejavnosti.

O prostorih NŠK

MILAN BOLČIČ je spregovoril o dosedanjih uspehih in težavah Narodne in študijske knjižnice. Knjižnica šteje sedaj 40.000 zvezkov, ki jih je zbrala v dvajsetih letih svojega uspešnega delovanja in si pridobila ugled tudi med italijanskimi kulturnimi krogi. Doslej je zbrala in še spopolnjuje številne zbirke, vendar pa le v okviru svojih skromnih finančnih možnosti. Posebej je pohvalil knjižničarko Tončko Koleričevo zaradi njene vneme in tudi v zvezi s sestavo «Bibliografije slovenskega tiska v Italiji med dvema vojnama». Milan Bolčič pa je hkrati prikazal tudi problem prostorov knjižnice, ki spričo stalnega razvoja zahtevajo nujno rešitev, ker bo sicer nadaljnja dejavnost ustanove ohromljena.

Omenil je, da je knjižnica doslej dobila milijon lir podpore od oblasti, da pa je to ne rešuje finančnih težav. Poudaril je potrebo po primernejših prostorih in to v bližnji bodočnosti ter tudi o čim prejšnjem reševanju drugih še nerešenih vprašanj, tudi osebja samega. Hkrati je pozval Slovence na Tržaškem, naj se spomnijo knjižnice, preden zavržejo kako knjigo ali kak dokument.

SILVANA VALOPPI je prikazala dejavnost tržaškega slovenskega planinskega društva, ki vrši izlete, prireja zimovanja in smučarske tečaje ter predavanja s projektiranjem filmov in diapozitivov. V načrtu pa ima organiziranje planinskih večerov, ki jih namerava, ob sodelovanju s prosvetnimi društvi, organizirati po vseh večjih naseljih. V načrtu ima tudi smučarski tečaj za mladino srednjih šol in mladino nasploh ter obuditev jamarskega odseka. V načrtu imajo za spomlad izlet v Beneško Slovenijo, ki bo prvi, ki pa naj bi postal tradicionalen, tako da bi vsako leto, ob sodelovanju kakega pevskega zbora, obiskali kak drug kraj Beneške Slovenije.

Spomenik v Miljah

DR. ANDREJ BUDAL je spregovoril nekaj besed o pravni zaščiti slovenske manjšine. Poudaril je, da se stalno kršijo posamezni členi ustave in da manjšina nima možnosti na te kršitve pravno reagirati. Zato se je vprašal, ali ne bi bilo možno poklicati kršitelja na odgovor, ali ne bi bilo možno slovensko manjšino zavarovati pred temi kršitelji?

DUŠAN KODRIČ je podaril pomen kmetijstva kot činitelja našega obstoja, obširneje pa je obravnaval problem zadružništva pri nas, ki bi moralo zajeti najrazličnejše panoge gospodarstva. Zato bi bila dolžnost SKGZ, posvetiti se pobudi zadružništva, ki naj bi zajelo čimveč panog. Nato je obširneje govoril o našem Krasu. Pri tem je poudaril, da so vse dosedanje študije o Krasu izšle iz italijanskih, ne pa iz slovenskih vrst, pa čeprav je znano, da je Kras naš. Zato meni, da je dolžnost SKGZ in vseh Slovencev, da se v ta problem poglobimo, da tudi iz naših vrst pridejo ustrezne iniciative.

V uvodu je Dušan Kodrič omenil, da ni bil v poročilih in tudi sicer ne omenjen pomemben uspeh: dvojezični napis na spomeniku padlim v Miljah, ki je terjal toliko naporov. V zaključku svojih izvajanj pa je dodal, da bi morala biti borbenost glavna komponenta za dosego naših pravic.

JOŽKO LUKES je tudi mnenja, da je Kulturni dom premalo izrabljen. Posebno je poudaril, da se slovenska mladina premalo zaveda tega. Po njegovem mnenju bi mogli v primernih prostorih Kulturnega doma prirejati vsaj zabavne prireditve, kjer bi se zbirali mladi ljudje. Vprašal je nadalje, zakaj ni v Kulturnem domu n. pr. več slikarskih razstav. Ko je govoril o repertoarju Slovenskega gledališča, je izrazil mnenje, da bi morali v repertoar vključiti še eno mladinsko igro, ki tako privlači občinstvo. Pri tem je poudaril, da šolska mladina nudi zgled mnogim šolnikom, ki še niso prestopili praga Kulturnega doma.

NIKO ŠKAMPERLE je načel vprašanje Kulturnega doma pri Sv. Ivanu, kjer da ne moreta najti dovolj prostora p. d. «Slavko Škamperle» in športno združenje «Bor», ker je tudi mnenja, da šport in prosveta ne moreta skupno delovati. Hkrati je izrazil željo, naj bi slovenski visokošolci več sodelovali v prosvetnih društvih.

DR. STANKO OBLAK je ponovno načel vprašanje Kulturnega doma, ki beleži doslej velike uspehe, kjer pa se opaža tudi senčna stran, ker Kultrni dom še ni tudi strogo formalistično postal — vseslovenska stvar, kljub temu da memorandum predvideva, da je dom za vse Slovence in da ni bilo z nobene strani nobenih omejitev. Pri tem je poudaril, da se je SKGZ doslej potrudila, da bi se ta osnovni namen uresničil, kar pa ji še ni uspelo. Zato je diskutant apeliral na vse slovenske organizacije, naj bi se v tem smislu potrudile.

Pri tem je dr. Oblak tudi povedal, da je italijanska vlada krila 70 odst. stroškov za gradnjo Kulturnega doma in da bo podoben objekt, ki ga začenjajo v Trstu graditi za italijansko gledališče, stal 4-krat toliko, kot je stal Kulturni dom.

Za kulturni dom v Gorici

IVO MARINČIČ je prinesel pozdrave Slovenskega planinskega društva v Gorici ob 20-letnici njegovega delovanja. Nato je govoril o turizmu, ker da bi se dalo na Goriškem veliko več storiti kot se je napravilo in kjer posebno slovenske občine niso storile dovolj, saj še v nobeni od treh slovenskih občin na Goriškem niso ustanovili domače turistične organizacije «Pro loco». Pozval je SKGZ, naj podpre pobude v tem smislu. Ivo Marinčič je dodal, da se ne izkoristijo vse možnosti, ki so glede tega dane. Nato je govoril o slovenski knjižnici v Gorici, ki je potrebna podpore in ob ustanovitvi doberdobske dvojezične knjižnice in podobne, ki se napoveduje v Sovodnjah, z državnimi prispevki, omenil, da moramo biti pozorni, da bomo v teh knjižnicah primerno zastopani, v smislu da bo v njih ustrezno število slovenskih knjig. Ob koncu je posebej govoril o njuni potrebi kulturnega doma v Gorici, Gorica ima sedaj tesne stike z gledališčem iz Nove Gorice, nima pa niti kolikor toliko primernega odra.

DR. MIRKO PRIMOŽIČ je omenil uspeh, ki je bil dosežen v Gorici z ustanovitvijo Kmečke zveze, ki je v dveh letih obstoja skušala opraviti, kar je bilo v 20 letih zamujenega. SKGZ bi po njegovem mnenju morala kmetom več pomagati ne toliko materialno kot z nasveti. Slovensko gospodarsko združenje pa naj se razširi tudi na Goriško in Furlanijo. Ustavil se je nato še pri problemu mladine, kjer nastaja težko vprašanje: mladini se nudi možnost za šolanje, ko pa mladenič konča šolanje, mora od doma, ker tu ne najde zaposlitve. Po njegovem je pomanjkljiva tudi povezanost med goriško in tržaško mladino.

DR. GOJMIR DEMŠAR je govoril o Glasbeni matici, kjer beležimo čuden pojav, da se je dejavnost preveč razširila, da se danes že omejuje vpis v njeno glasbeno šolo. Pri tem pa je poudaril, da je ta razširitev v nekaterih krajih pripomogla k oživljanju prosvetne dejavnosti, da so ponekod vzklili mladinski zbori, da je GM ponesla s svojimi zbori slovensko pesem tudi v beneške vasi. Z druge strani je mnenja, da je treba v GM okrepiti strokovnost, ker «čitalništvo na tem področju ne vodi nikamor in ne upravičuje naše težnje, da bi šola dobila javno priznanje». Nato je dr. Demšar omenil koncertno dejavnost GM, ki je vidna na raznih prireditvah tudi drugih kulturnih ustanov in na raznih gostovanjih. Izrazil je prepričanje, da bi bilo treba ansambel Glasbene matice ohraniti, čeprav v drugi obliki, prilagojeno pač dejanskim možnostim. Zato meni, da se je treba čimprej lotiti reševanja tega vprašanja.

Dr. KAREL PRIMOŽIČ je spet govoril o razširitvi dejavnosti Slovenskega gospodarskega združenja na vso deželo, vsaj na Goriško, kjer glede tega vlada brezbrižnost. Pri tem je tudi poudaril nujnost ustanovitve nekega urada, ki bi razpolagal s potrebno dokumentacijo in strokovnjakom, ki bi bil na voljo vsem, ki bi potrebovali pravno zaščito s katerega koli področja upravnega značaja.

Novi prijemi

DUŠAN HREŠČAK je bil mnenja, da je sama diskusija pokazala, da se v SKGZ miselnost ni spremenila, da se ne upoštevajo spremenjene razmere, ko so pota do vsestranske enakopravnosti drugačna. Po njegovem mnenju je danes težko iti po poti «slovenarstva», torej brez upoštevanja tega, kar se je v drugi vi v zadnjih letih spremenilo. V zvezi s tem je navedel «primer iz prakse», v dokaz temu naj bi služilo to, da še ni skupnega upravnega odbora za Kulturni dom. Po njegovem mora SKGZ najprej razčistiti pojme o vsem tem. Svoja izvajanja je zaključil, da živimo v dobi novih prijemov in da je treba o tem razpravljati, če hočemo, da naše težnje dobijo konkretno obliko.

Prof. JOŽE UMEK je najprej ugotovil, da je kljub 20 letom po koncu vojne, kar zadeva slovensko šolstvo, še zelo veliko nerešenih vprašanj in da se zakon o slovenski šoli, razen treh členov, sploh ne izvaja. Poudaril je med drugim tudi to, kako žalostno je, da ljudje, ki že 20 let delajo na šoli, še nimajo zagotovljene pokojnine. Težaven je tudi problem učnih knjig, da ne govorimo o šolskih knjižnicah in knjižnicah za profesorje. Tudi on je omenil zadevo «Galeba» in «Pastirčka» in pri tem pozval SKGZ, naj nadaljuje z napori, ki jih je glede tega začela.

Na dolgo se je ustavil pri problemu slovenskih strokovnih šol. Jugoslovansko-italijanska mešana komisija je sicer sklenila, da bosta ustanovljeni dve strokovni šoli: ena v Trstu, druga v Gorici, toda teh ni. Manjkajo pa tudi slovenski strokovni tečaji industrijske in trgovske smeri. Zato slovenski otrok, ki po končani obvezni šoli ne namerava v višje šole, mora v italijanski strokovni tečaj, kjer se med italijanskimi tovariši za nas izgubi.

Umek je nato zlasti poudaril, naj SKGZ skuša uveljaviti zahtevo, da naj bo povsod, koder se bo razpravljalo o slovenski manjšini, zastopan slovenski strokovnjak. Na koncu je še omenil potrebo, naj bi se ponovno oživil pred desetimi leti ustanovljeni odbor za slovensko šolo, ki sedaj ne deluje in ki bi bil lahko prvi zametek za morebitno «resnično slovensko skupnost».

Večja skrb za delavstvo

SAVERIJ ROŽIČ iz Števerjana je prikazal nekaj težav v zvezi s prosvetnim delom na Goriškem in je izrazil mnenje, da je Goriška na slabšem od Trsta in da tudi Goriška potrebuje več sredstev.

LUCIJAN VOLK je omenil nekoliko spremenjeno okolje, ko nismo več potisnjeni povsem ob stran. Pri tem pa je poudaril, da je na posameznih naših ustanovah sedaj več dela, osebja pa ni. Nato je ponovno sprožil problem našega Krasa in nato vprašanje razlastitev, kjer, žal, nikoli ne posežemo pravočasno, ampak le ugotavljamo krivice, ki so nam bile že storjene, pa čeprav se razlašča slovenska zemlja. Za industrijsko pristanišče meni, da deluje po zakonskih določilih, ki bi jih bilo treba spremeniti. V odboru industrijskega pristanišča je 20 oseb, niti enega pa ni, ki bi zastopal razlaščence. V splošnem je mnenja, da bi se bilo treba lotiti vse te problematike programsko, morda bi bilo treba ustanoviti tudi posebno komisijo. Primerno bi bilo ustanoviti v okviru SKGZ tudi komisijo za delavstvo, ki bi skušala poskrbeti za našo mladino, ko konča šolo.

STANISLAV RENKO je v svojem posegu najprej polemiziral s trditvami Dušana Hreščaka glede vprašanja sestave skupnega odbora za upravo Kulturnega doma in izrazil mnenje, da so krive sile izven slovenske manjšine, če ni prišlo do takega odbora, ki bi obsegal predstavnike vseh političnih struj, od levice do skrajno katoliške desnice. Nato je predlagal, naj se v resolucijo vključi tudi zahteva po izvajanju dogovorov med Morom in Stambolićem ter nujnost ustanovitve širokega organizma za skrb okrog ureditve našega Krasa, morda po zgledu «Comunità padana» ali podobnih organizmov. Glede skrbi za Beneško Slovenijo je dejal, da bi bilo dobro, če bi se posamezna prosvetna društva bolj konkretno zanimala za posamezne benečanske občine. Glede dovoljenja za delovanje Kulturnega doma je predlagal, naj ze ponovno zahteva da bi se odpravila še ostala dva absurdna pogoja v dovoljenju kvesture, zlasti pa tisti, ki določa, da smejo biti v domu zgolj prireditve v slovenščini. V polemiki s Stankom Pertotom pa je Renko dejal, da jamči za resničnost vsakega stavka v svojem poročilu ter izrazil prepričanje, da to lahko storijo za svoja poročila tudi ostali načelniki komisij.

Predsedujoči dr. Sancin je naprosil diskutante, naj bodo v svojih izvajanjih kar se da kratki in naj ne polemizirajo.

JOŽE GERGOLET se je v svojih izvajanjih prvenstveno ukvarjal z vprašanjem hranilnic in posojilnic na podeželju. SKGZ naj bi posredovala ali poskrbela, da bi se tako potrebne hranilnice in posojilnice ustanovile v vsaki slovenski občini, po možnosti tudi v Beneški Sloveniji.

O delu «Bora»

DUŠAN KOSUTA je govoril o dosedanjih uspehih športnega združenja «Bor». V zvezi s tem pa omenil tudi težave, ker ne razpolagamo s primerno telovadnico. V zvezi z delovanjem «Bora» je rekel, da bi morali več pomagati posamezniki, ker društvo nima sredstev, pa čeprav ima v svojih vrstah dva državna prvaka in moštvo, ki tekmuje v italijanski I. ligi. Posebej je poudaril, da bi bilo potrebno večje sodelovanje med športom in prosveto in da opaža da se prosvetni delavci premalo zanimajo za šport.

Nato je govoril o gospodarski problematiki, pri čemer je ugotovil, da je bilo stališče, ki ga je zavzela SKGZ do tega pravilno in v zvezi s tem je navedel vrsto konkretnih podatkov o izmenjavi blaga med Italijo in Jugoslavijo, pri čemer odpade od vsega tega prometa kakih 15 do 20 odst. na tržaško področje. Rekel je, da gre v tem primeru za velikanske vsote in da ima zato Trst izredno veliko posredniško vlogo. Pri tem smo Slovenci premalo udeleženi, ker nimamo velikih gospodarskih tradicij in smo gospodarsko prešibki. Slovensko gospodarsko združenje je sicer veliko storilo, vendar ne dovolj. Po njegovem bi SGZ moralo imeti strokovnjake, ki bi bili na uslugo članom za nasvete in vsestransko pomoč. Omenil je nato mešano italijansko jugoslovansko zbornico, za katero je dalo pobudo Slovensko gospodarsko združenje, ko še ni bilo med Jugoslavijo in Italijo takšnih stikov, kakršni so danes, toda vpliv Slovencev v njej je prešibak.

EDVIN ŠVAB je predlagal, da bi bilo treba v bodoče poročila v zvezi z zasedanjem pripraviti mnogo prej, da bi jih poslali mesec dni pred zasedanjem posameznim društvo, ki ki naj bi jih proučila in bi se njihovi delegati pripravili na diskusijo. Na določene očitke o dejavnosti SKGZ in o slabih stikih med vodstvom in članicami, se je Švab vprašal, kdo je SKGZ? SKGZ smo mi vsi, je rekel, in od vsakogar in od vseh so odvisni uspehi ali neuspehi. Kar zadeva Slovensko prosvetno zvezo, ki da je pisarniška, velja isto in je odvisno od posameznih društev, ki so v njej včlanjena, če so stiki boljši in pogostejši ali ne.

Za Švabom se je ponovno javil k besedi STANKO PERTOT, ki vztraja pri svojih trditvah in v odgovor Stanislavu Renku postavlja kot dokaz svoje trditve, da izhaja v Trstu slovenska revija, ki je njeno izdajanje možno le na račun pomoči zasebnikov.

Potem ko se je Lelja Rehar še enkrat oglasila k besedi, je prof. JOŽE UMEK v ponovni diskusiji poudaril pomembnost pedagoškega svetovalca in izobraževalnih tečajev, hkrati izrazil mnenijo, da bi bilo treba to raztegniti tudi na Goriško. Hkrati je mnenja, da bi bilo treba ponovno razmisliti o pedagoški knjižnici, ki bi bila na voljo profesorjem in učiteljem.

SERGEJ LIPOVEC se je ponovno lotil problema mladine, za katero velja, da veliko dela, da pa se ji hkrati nudi premalo vzgoje. Pri tem je posebej poudaril, da bi bilo potrebno javno ožigosati mnoge profesorje, ki jim je poverjena vzgoja naše mladine, ki pa se za to kaj malo zmenijo.

Nadalje je izrazil mnenje, da je športna dejavnost mladine pozitivna, da pa ni nič manj pomembno prosvetno delo.

Ker postaja vprašanje zaposlovanja mladine pereče, bi ne bilo napak, ustanoviti neko komisijo ali urad, ki bi skrbel za zaposlovanje mladine.

Dr. FRANC ŠKERLJ je predlagal, da naj SKGZ vključi v svoj program tudi nalogo, da se v dobi fašizma spremenjeni slovenski priimki ponovno, spremenijo v njihovo izvirno obliko. Poleg tega je izrazil mnenje, da bi bilo treba v italijansko jugoslovansko mešano komisijo, ustanovljeno v skladu z videmskim sporazumom, vključiti tudi zastopnika manjšine.

Na predlog tajnika so delegati po zaključeni razpravi soglasno sprejeli spremembo sedmega člena statuta SKGZ, ki govori o načinu imenovanja delegatov na zasedanje in so zvišali najvišje število delegatov od sedmih na štirinajst, istočasno pa so tudi pooblastili izvršni odbor, da prouči razdelitev števila delegatov med posamezne članice.

Sklepni govor predsednika B. Raceta

Na koncu diskusije je napravil kratek povzetek Boris Race, ki je takoj v začetku poudaril, da si SKGZ nikakor ne lasti pravice, da bi predstavljala vse Slovence v Italiji. Kakor SKGZ oporeka drugim monopolizem, si ga tudi sama ne prilašča. Glede njenega vpliva nikakor ne gre uporabljati merila, ki veija za politične stranke, ampak je treba presoditi, ali njena stališča ustrezajo interesom naše manjšine. Ta stališča, ki se oblikujejo v komisijah, v katerih sodeluje nad sto članov in v odborih, se prenašajo neposredno v prakso, v dokumente in predvsem v tisk, saj sta Primorski dnevnik in Matajur naša člana.

Nato je Boris Race še omenil, da ljudje ki imajo izkušnje v organizacijah, vedo, kako posamezniki presojajo delo le-teh. Kar je za mnoge dobro, je za enega slabo. Kakšno naj bo šele njegovo mnenje, če gleda vse z razdalje.

Na polemično zatrjevanje glede zaslug posameznikov, je odgovoril, da v vseh organizacijah nekateri posamezniki delajo več drugi manj. Da se pa v delu ti posamezniki poistovetijo z organizacijo in delajo za in v imenu organizacije.

Nihče ni zadovoljen z lastnim delom, tudi SKGZ ni opravila vsega, kar bi morala in kar ima v programu. Toda noben dobronamerni ne more zanikati tega, kar je bilo storjenega. Vsega pa tudi ni mogoče obešati na veliki zvon.

Svojo širino, je nadaljeval Boris Race, je pokazala, s tem da je razširila število komisij, povečala število njenih članov, in dala komisijam široko avtonomijo. In v tej odprtosti bo šla še dalje, da bo problemi bolje obdelani in da bo več dela opravljenega.

Pripombo Dušana Kodriča je ocenil za umestno, po kateri je iz naštevanja ob uspehih v zadnjem času izpadla dobljena bitka glede dvojezičnega napisa na spomeniku padlih v Miljah, isto velja za napis v Sovodnjah. Za besedo «potrpežljivost» v svojem poročilu je Boris Race omenil, da je ne smemo razumeti kot ponižnost, ampak kot potrebo po dobrih živcih.

Niku Škamperlu je glede Kulturnega doma pri Sv. Ivanu odgovoril, da je odločanje o tem stvar Začasnega odbora za upravljanje kulturnega doma. Težave so predvsem v tem, ker bi bilo potrebnih veliko sredstev za ureditev tega doma.

Kar zadeva mnenje Dušana Hrescaka da SKGZ ne upošteva spremenjenih razmer, da bi bilo treba spremeniti miselnost, in da se je treba lotiti novih prijemov, če hočemo da bodo naše težnje dobile konkretno obliko, je Boris Race ugotovil, da SKGZ priznava napredek, predvsem v odnosu do slovenske manjšine, da pa ne more prek svojih meja, ker ne more in noče biti strankarska. Mnogi člani organizacij, ki so včlanjene v SKGZ in drugi, ki delujejo v organih same SKGZ so aktivni in tudi vplivni člani strank. V tem okviru seveda zavzemajo ustrezajoča politična stališča.

* * *

Po končani razpravi in po prebranju osnutka resolucije, za katero je bil poverjen bodoči izvoljeni odbor, da jo sestavi v dokončni obliki, se je ponovno javil k besedi Izidor Predan, ki se je zahvalil glavnemu svetu Slovenske kulturno gospodarske zveze in vsem zborovalcem za izkazano pozornost Beneški Sloveniji. Nato je v imenu nadzornega odbora Dušan Hreščak izrekel dosedanjemu izvršnemu odboru razrešnico. Sledile so nato volitve, za katere je bila izvoljena volilna komisija, ki ji je predsedoval M. Bolčič. Glasovanje je bilo na podlagi kandidatne liste, ki jo je predložil izvršni odbor, ker ni bila predložena nobena druga lista. Po volitvah je Milan Bolčič prebral izid volitev in imena 46 izvoljenih članov novega izvršnega odbora, ki smo jih objavili že včeraj.

Popravek resolucije

Opozarjamo: v četrtem odstavku drugega stolpca «Resolucije SKGZ», ki smo je objavili včeraj na 1. strani, se nam je vrinila pomota. Stavek «Ti sporazumi niso sicer važni...» se pravilno glasi «Ti sporazumi so sicer važni...»

Izjava SPZ

Prejeli smo:

«Ker je bil na zasedanju glavnega sveta SKGZ izražen dvom v pravilen izbor delegatov Slovenske prosvetne zveze izjavlja tajništvo SPZ, da so bili delegati **dr. Robert Hlavaty** (predsednik), **Vid Primožič** (podpredsednik), **Edvin Švab** (tajnik), **Silvan Križmančič** (nam. tajnika), ki je zbolel in ga je nadomestil **Saverij Rožič**, odbornik, **Sveto Grgič** (referent za godbe), **Sergij Radovič** (predsednik p.d. I. Gruden) in **Edmund Košuta** (gospodar) določeni na seji dne 5. decembra letos.»

Trst, 20. dec. 1966.

TAJNIŠTVO SPZ

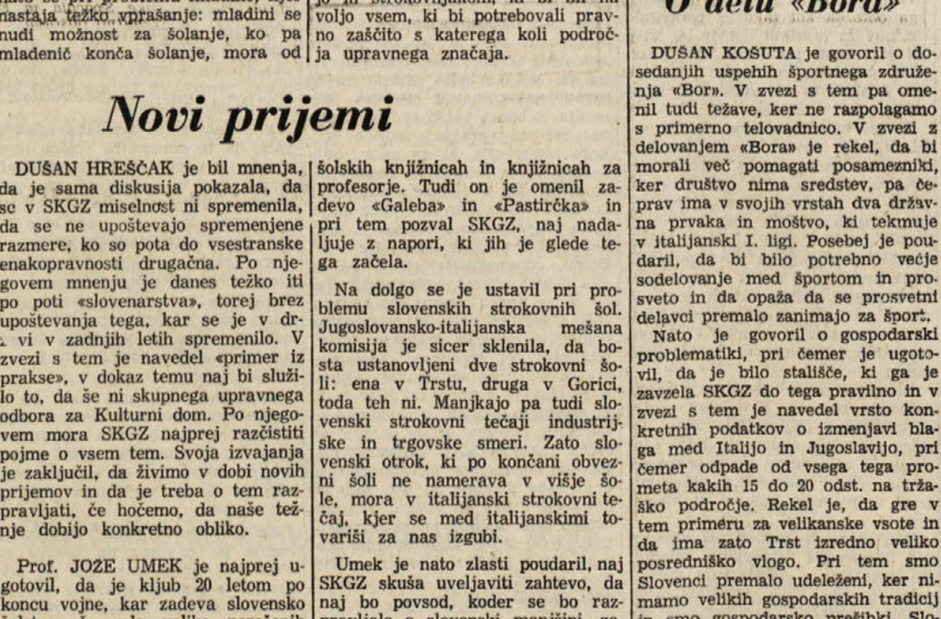

Med razpravo (od leve proti desni): tajnik B. Samsa, predsednik B. Race ter podpredsednika dr. P. Sancin in I. Predan

RADIO-TELEVIZIJA

SREDA, 21. DECEMBRA

Radio Trst A

7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 — Poročila - 7.00 Koledar - 7.30 Jutranja glasba - 11.30 Variacije na slov. motive - 11.40 Radio za šole - 12.00 Glasbila in barve - 12.10 Pomenek s poslušalkami - 12.25 Za vsakogar nekaj - 13.30 Glasba iz filmov - 17.00 Tržaški mandolinski ansambel - 17.25 Radio za šole - 17.45 Nekaj jazza - 18.00 Ne vse, toda o vsem - 18.15 Umetnost - 18.30 Dvorak: Kvintet za klavir in godala - 19.00 Elektronske orgle - 19.10 Higiena in zdravje - 19.25 Revija slovenskih zborov - 20.00 Šport - 20.35 Simfonični koncert 22.15 Solisti lahke glasbe - 22.45 Sentimentalne pesmi.

Trst

12.05 Plošče - 12.25 Tretja stran - 13.40 Istrski motivi - 14.00 Illersbergov Triptih.

Koper

6.30, 7.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 19.15 — Poročila - 7.15 Jutranja glasba - 8.00 Prenos RL - 10.15 Poje Dean Martin - 11.00 Celentanov klan - 11.15 Plošče - 11.30 Današnji pevci - 11.45 Glasbeni zmenek - 12.00 in 13.00 Glasba po željah - 13.40 Zbor Prosek-Kontovel - 14.00 Glasbeni vrtiljak - 15.00 Znani baletni odlomki - 15.45 Od Soče do Drave - 16.20 Otroški kotiček - 16.45 Operna glasba - 17.40 Plesna glasba - 18.00 in 19.30 Prenos RL - 19.00 Orkester - 20.00 Akademija ob 25-letnici JLA - 22.15 Četrt ure z Renejem - 22.35 Beethovnova sonata «Appassionata».

Nacionalni program

7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 20.00 — Poročila - 8.30 Jutranji pozdrav - 8.45 Mednarodna folklora - 9.00 Operetni motivi - 9.20 Strani iz albuma - 9.35 Orkester - 10.05 Operna antologija - 10.30 Šola - 11.00 Nove pesmi - 11.45 Pesmi, ki so v modi - 13.30 Solisti lahke glasbe - 15.10 Nove pesmi - 15.45 Orkester Ballotta - 16.00 Spored za najmlajše - 16.30 Schubertove skladbe - 18.00 Knjižne novosti - 18.30 Neapeljske pesmi - 19.05 Delovna Italija - 19.15 O morju in pomorščakih - 20.30 Massenet: «Werther».

II. program

7.30, 8.30, 13.30, 14.30, 19.30 — Poročila - 8.45 Poje Fabrizio - 9.10 Kitarist C. Ciari - 9.20 Dva glasova — dva stila - 9.40 Orkester Gallo - 9.55 Vesela glasba - 10.20 Ansambel Zombies - 11.40 Skladbe za orkester - 14.05 Pevci - 15.00 Nove pesmi - 15.15 Izbrani motivi - 15.35 Koncert - 16.00 Rapsodija - 16.38 Nepozabne pesmi - 17.00 Neapelj, kakršen je - 17.35 Poljudna enciklopedija - 18.35 Znanstvena oddaja - 18.50 Vaši izbranci - 20.00 Glasbeno govorni spored - 21.15 Božič nekoč — dokumentarij - 21.40 Nove pesmi.

III. program

18.30 Pergolesijeve skladbe - 18.45 Pregled ital. slovstva - 19.00 Paccagnini in Penderecki - 19.15 Vsakovečerni koncert - 20.30 Revija revij - 20.40 Mendelssohn in Francaix - 21.15-22.30 Pasquinijeve in Marazzolijeve skladbe.

Slovenija

6.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 19.30 — Poročila - 8.05 Glasbena matineja - 8.55 Pisan svet pravljic - 9.10 Lepe melodije - 9.45 B. Lesjak: Trinajsti brat - 10.15 Pianist Fred Došek - 10.45 Človek in zdravje - 11.00 Turistični napotki za tuje goste - 11.15 «Pozimi pa rožice ne cveto» - 12.00 Na današnji dan - 12.10 Orkester bolgarskega radia - 12.30 Kmetijski nasveti - 12.40 Leoncavallo: Glumači — prizor iz opere - 13.30 Priporočajo vam... - 14.05 Saint-Saensove skladbe - 15.20 Zabavni intermezzo - 15.30 Pesmi raznih narodov - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Mladina sebi in vam - 18.00 Aktualnosti doma in po svetu - 18.15 Iz naših studiov - 18.45 Naš razgovor 19.00 Lahko noč, otroci! - 19.15 Glasbene razglednice - 20.00 Skupni program JRT - 22.10 Za ljubitelje jazza - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Zaplešimo.

Ital. televizija

Od 8.30 do 12.00 Šola - 17.00 Spored za najmlajše - 17.30 Dnevnik 17.45 Spored za mladino - 18.45 Nikoli ni prepozno - 19.15 TV razprava: Ženske za volanom - 19.45 Športne vesti in ital. kronike - 20.30 Dnevnik - 21.00 Almanah - 22.00 Športna sreda, ob koncu dnevnik.

II. kanal

21.00 Dnevnik - 21.15 «Melissa» - 22.10 Znanstvena oddaja.

Jug. televizija

9.40 in 14.50 TV v šoli - 10.40 in 15.50 Angleščina 11.00 in 16.10 Osnove splošne izobrazbe . 16.55 Glasbeni pouk - 17.35 Poročila - 17.40 N. Kuret: Obuti maček - 18.25 Obzornik - 18.45 Pred spomenikom — reportaža - 19.05 Zabavno-glasbena oddaja - 19.30 Festival amaterskega filma . 20.00 Dnevnik 20.30 Cikcak - 20.35 N. Manzari: Mrtvi ne plačujejo davkov - 21.45 Jazz festival na Bledu - 22.15 Poročila.

HOROSKOP

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Splošno in nadvse zadovoljivo napredovanje. Nekoliko nemirno razpoloženje.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Skušajte ne izgubiti občutka za mero. Bodite bolj previdni v svojih čustvenih izjavah.

DVOJČKA (od 21. 5. do 21. 6.) Trenutek ni najbolj primeren za nakupe. Prišlo bo do pomirjenja med vami in nekim prijateljem.

RAK (od 22. 6. do 22. 7.) Ne zavrnite ponujene pomoči, čeprav je ta bolj moralnega kot materialnega značaja. Naj čustvo ne prevlada nad razumom.

LEV (od 23. 7. do 22.

Vreme včeraj: najvišja temperatura 9,5, najnižja 7,9, ob 19. uri 8; vlaga 80 odst., zračni tlak 1006,6 stanoviten, veter 4 km jugovzhodnik, nebo pooblačeno, morje mirno, temperatura morja 11,8 stopinje.

Tržaški dnevnik

Danes, SREDA, 21. decembra
Tomaž
Sonce vzide ob 7,43 in zatone ob 16,24. Dolžina dneva 8,41. Luna vzide ob 12,54 in zatone ob 0,57
Jutri, ČETRTEK, 22. decembra
Demetrij

SEJA DEŽELNEGA SVETA

Z glasovi svetovalcev leve sredine odobren deželni proračun za leto 1967

Komunisti, svetovalec PSIUP, liberalci in misovci so glasovali proti, odv. Škerk (Slov. skupnost) pa se je glasovanja vzdržal Tudi v glasovalnih izjavah vprašanja slovenske manjšine

Po osmih sejah se je včeraj zaključila razprava o deželnem proračunu za leto 1967 z njegovo odobritvijo. Zanj so glasovali svetovalci strank levega centra, ki so zastopani v odboru (KD, PSI-PSDI in PRI); proti komunisti, misovci in liberalci, medtem ko se je predstavnik Slovenske skupnosti odv. Škerk vzdržal.

Še prej je večina zavrnila nekaj spreminjevalnih predlogov komunistične skupine, s katerimi je ta težila, da bi zvišali nekatere postavke v korist socialnih podpor in pomoči ter znižali postavke v korist zasebni industriji in drugim gospodarskim sektorjem. Toda za te predloge so glasovali samo komunisti in psiupovec. Drugače pa je bila razprava o posameznih členih proračunskega zakona zelo kratka. Večina je odobrila tudi nekatere spremembe v proračunu, ki ga je odborništvo za finance sestavilo še pred poplavami, pa je bilo zato potrebno spremeniti nekaj postavk za ukrepe, ki naj bi olajšali posledice poplav.

Preden so glasovali za celotni proračun, so podali predstavniki raznih skupin glasovalne izjave, v katerih so ponovno nakazali vzroke za svoja stališča.

Komunist Bacicchi je med drugim dejal, da je program deželnega odbora, ki ga je napovedal predsednik Berzanti po vstopu socialistov vanj, enak prejšnjemu, torej da se ni s tem nič izboljšal. Nasprotno, v nekaterih primerih je še slabši. Pritožil se je med tem, da ni odbor dovolj upošteval posledic hudih poplav, ko je določal pomoč. Proračun nakazuje tudi premalo sredstev za socialne namene. Odbor tudi ni dovolj poudaril zahteve po deželni avtonomiji in dr. Berzanti je pravzaprav dejal, da se bo do slovenske manjšine nadaljevala dosedanja politika. Zato je rekel, da bodo komunisti glasovali proti proračunu.

Morpurgo (PLI) je dejal, da se njegova stranka ne strinja s politiko naložb in s tem, da se denar, ki je na razpolago deželi, deli preveč razdrobljeno, kot da bi hoteli ugoditi vsem zahtevam in potrebam, kar sploh ni mogoče. Napovedal je nasproten glas liberalcev.

Odv. Škerk je dejal, da vsebujejo izjave predsednika Berzantija tudi nove elemente, zlasti kar se tiče slovenske narodne manjšine. «Glede tega,» je dejal dr. Škerk, «jemljem na znanje, da meni odbor, da je treba od načelnih izjav, ki so bile svoj čas zelo ugodno ocenjene, preiti h konkretnim izvajanjem. Na ta način bo dan odgovor na ponovne zahteve, ki so bile večkrat postavljene tudi v tej dvorani.» Odv. Škerk je nadaljeval: Da jih ne bom ponavljal, se ustavim samo pri teh treh točkah:

1. dopolnitev in integracija norm za uresničenje statuta z rešitvijo nekaterih vprašanj, ki se tičejo slovenske manjšine;
2. pravična zaposlitev v deželni upravi državljanov slovenskega jezika, kajti dosedanje število zaposlenih je popolnoma nezadovoljivo;
3. razlastitve, zlasti tiste, ki jih opravlja ustanova za industrijsko pristanišče, ki diskriminacijsko ravna proti Slovencem. Ta ustanova se hvali, da ima v blagajni eno milijardo lir, kar je sad grabežljivih špekulacij z zemljišči. Pričakujem konkreten in pozitiven poseg odbora, kakor je že storil za razlaščence v Ertu.

Strinjam se z gospodom predsednikom odbora, da so Slovenci del deželne skupnosti ter da se morajo vključiti v razne ustroje. Toda od odbora in raznih državnih in poldržavnih organov je odvisno, da se zagotovi Slovencem stvarna možnost takšne vključitve.

Dosledno s tem in v popolnoma zaupljivem pričakovanju — da se bodo rešile razne zahteve po novi politiki, ki naj bo bolj odprta, bolj občutljiva in bolj konkretna v odnosu do potreb državljanov slovenskega jezika, tudi za vedno boljše pogoje političnega, gospodarskega, kulturnega življenja itd., da se tako omogoči bolj razgibano življenje v raznih izrazih med različnimi izrocili in civilizacijami — se bom pri glasovanju vzdržal.

Misovec Gefter-Wondrich se je v svoji glasovalni izjavi pritožil nad izjavo predsednika Berzantija glede priznanja pravic manjšine. Rekel je, da niso Slovenci nikoli zadovoljni, da svobodno živijo in opravljajo svoje posle in kupčije, pri katerih dobro zaslužijo. Stalno se pritožujejo in postavljajo zahteve. Predsednikova izjava kaže preveliko spoštovanje do teh pretiranih zahtev.

Socialist Moro je v svoji izjavi dejal, da socialisti niso nasprotni, če prihaja v deželo zasebni kapital s svojimi naložbami, da pa poudarja osnovno vlogo načrtovanja. Glavno pri tem je, da ne sme zasebni monopol vplivati na programske izbire.

Kar se tiče političnega sodelovanja med strankami, je predvsem važno, da se spoštuje program ter da se izvede deželni načrt. Predsednik Berzanti je izjavil, da se bo načrt izvajal. Sam razvoj bo pokazal, da se bo pričakovanje ljudstva v deželi uresničilo. Odločno je poudaril, da bodo socialisti branili avtonomijo z vso silo ter da bodo zahtevali, da se bo izvajal program še z večjo učinkovitostjo.

Kar se tiče slovenske manjšine, se mora to vprašanje korenito rešiti tudi po mnenju socialistov. V tem so delno sporazumni s tem, kar je zahteval dr. Šiškovič. Moro je zlasti poudaril, da ne sme imeti število članov manjšine pri reševanju njenih vprašanj nobene teže, kajti gre za načelno vprašanje. Prav tako je treba rešiti spor, ki obstaja glede pristojnosti pri izvajanju manjšinskih pravic med državo in deželo.

Za njim je spregovoril psiupovec Gettoli, ki je dejal, da bo glasoval proti proračunu, nato pa še demokristjan Ribezzi, ki je rekel, da so demokristjani pripravljeni ocenjevati in upoštevati tudi stališča opozicije in njene zahteve, če so utemeljene. Glede sodelovanja med strankami leve sredine pa je glavno, da se spoštuje njihova individualnost in da je sodelovanje lojalno.

V začetku seje so bila na vrsti vprašanja in odgovori, o čemer pa bomo poročali kasneje.

Stavka uslužbencev avtobusnih podjetij in openskega tramvaja

Sindikalne organizacije potrjujejo, da se je začela danes dvodnevna stavka uslužbencev mestnih prevoznih podjetij in «malih železnic», ki se tiče pri nas samo openskega tramvaja, ker ima Acegat drugo pogodbo. Prav tako pa se je pričela danes od polnoči dalje dvodnevna stavka uslužbencev zasebnih avtobusnih prevoznih podjetij, tako da ne bodo vozili avtobusi na medkrajevnih in mednarodnih progah kakor tudi ne avtobusi tistih zasebnih podjetij, ki imajo v zakupu nekatere mestne proge, kot na primer na Kolonkovec, k Rumeni hiši itd.

Včeraj popoldne se je namreč zdelo, da se bo morda spor rešil, ker je podtajnik na ministrstvu za prevozništvo sklical sestanek sindikalnih predstavnikov, ki pa ni rodil nobenega uspeha.

VČERAJ V URADU TRŽAŠKEGA ŽUPANA

Sestanek tehnične komisije za medobčinski reg. načrt

Sestanka so se udeležili tržaški in okoliški župani ter pokrajinski komisar dr. Pasino

V uradu tržaškega župana dr. Franzila so se včeraj sestali predsednik pokrajinske komisarske uprave dr. Pasino in župani okoliških občin, ki so proučili dosedanje delovanje medobčinske tehnične komisije za uskladitev občinskih regulacijskih načrtov.

Pozdravu in zahvali članov komisije za njihovo dosedanje delo, ki ju je izrekel dr. Franzil, so se pridružili tudi okoliški župani. Na sestanku je dosedanji tržaški občinski odbornik urbanistiko, ki predseduje komisiji, podal obširno poročilo o predlogih in sklepih komisije, ki bodo predloženi v razpravo in potrditev posameznim občinskim svetom.

Inž. Spaccini je v uvodu svojega poročila poudaril, da tehnična komisija, ki je bila ustanovljena 21. oktobra 1965, čuti dolžnost, da pred zapadlostjo upravne dobe sedanje tržaške občinske uprave poda obračun svojega dosedanjega dela.

Tehnična komisija se je v dobrem letu dni svojega obstoja sestala 27-krat. Na teh sestankih je bil izdelan predvsem načrt o raziskovanjih in študijah, da se omogoči sestava bodočega medobčinskega regulacijskega načrta.

Od tega načrta, je dejal inž. Spaccini, ki ima 23 poglavij razdeljenih na 93 postavk, je bilo do sedaj izdelanih šest poglavij, ki se nanašajo: 1. na zgodovinsko analizo; 2 na prirodno okolje; 3. na demografski razvoj; 4. na gradbeništvo; 5. na gospodarstvo; 6. na določitev področij za proizvajalne dejavnosti.

Inž. Spaccini je nadalje poudaril, da so s komisijo sodelovali izredno kvalificirani učenjaki, da bi izvedli znanstveno raziskavo celotnega področja in da bi na ta način lahko postavili pravilno osnovo za načrt, ki naj da pobudo za socialni in gospodarski razvoj in ki naj spoštuje in zaščiti osnovne vrednote naravnega okolja v katerem se bo izvajal.

Podrobnosti o poročilu inž. Spaccinija, ki je zelo zanimivo, bomo objavili jutri.

Podaljšanje urnika javnih lokalov

Tržaška kvestura pooblašča lastnike javnih lokalov, da ob božičnih in novoletnih praznikih lahko podaljšajo odprtje v nočeh od 24. na 25. december, od 25. na 26. december, od 31. decembra 1966 na 1. januar 1967 in od 1. na 2. januar 1967.

Demonstracije v Kopru proti ameriškemu nasilstvu v Vietnamu

Kakor po številnih krajih Jugoslavije je tudi prebivalstvo Kopra včeraj popoldne ostro protestiralo proti nadaljevanju vojne v Vietnamu. Protestno zborovanje so organizirali na pobudo mladine. Demonstranti so nosili številne parole, v katerih so zahtevali konec agresije v Vietnamu in spoštovanje načela o samoodločbi narodov. Največ vzklikov je bilo slišati na račun barbarskih letalskih napadov Američanov na nezaščitene objekte v Vietnamu.

Prispevajte za DIJAŠKO MATICO!

Slovensko gledališče v Trstu
KULTURNI DOM

Andrej Šuster Drabosnjak — Bruno Hartman

TA SVETI DAN VESELI DAN

igra o slovenskem božiču

Scena: ing. Viktor Molka
Glasba: Marjan Vodopivec
Kostumi: Alenka Bartlova
Obredni plesi: dr. Henrik Neubauer
Režiser: BRANKO GOMBAČ

V ponedeljek, 26. decembra ob 20. uri (premierski abonma)
V torek, 27. decembra ob 21. uri (abonma I. ponovitev in invalidski)
V sredo, 28. dec. ob 21. uri
V četrtek, 29. dec. ob 21. uri
V petek, 30. dec. ob 21. uri

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije tel. 734265.

SAK JADRAN

Danes, 21. dec. bo v baru Kulturnega doma govoril dr. Karel Ferluga o **«zgodovini predvojnih akademskih društev in o tedanjih akademskih navadah.»**

Začetek ob 20.30. Vljudno vabljeni akademiki in drugo občinstvo.

Odbor

V Slovenskem klubu kolektivna razstava slovenskih slikarjev

V Slovenskem klubu je včeraj zvečer predsednik kluba dr. Turina odprl kolektivno razstavo skupine slovenskih likovnih umetnikov. Posebej je med navzočimi pozdravil sekretarja za kulturo in prosveto pri izvršnem svetu Slovenije Toma Martelanca, ter prof. Stanka Mihelича, pedagoškega svetovalca za slovenske šole. Potem je spregovoril dr. Robert Hlavaty, ki je poudaril pomembnost te razstave, ki je po dolgem času spet združila slovenske slikarje. Nekoliko je govoril o slikarskih smereh, na koncu pa je izrazil željo, naj bi bolj petični Slovenci nabavili kako sliko, ki bi jo lahko prav sedaj uporabili kot darilo prijateljem. (Na ta nasvet naj se spomnijo tisti, ki se ne morejo odločiti, kaj bi darovali prijateljem za bližnje praznike.)

Na razstavi so dela Bambiča, Cejа, Cesarja, Černigoja, Hlavatyja, Lukežiča in Sakside. Danes ali jutri se bodo razstavljenim delom pridružile še slike Spacala in Faganela, ki sta trenutno odsotna.

Ogled razstave čitateljem priporočamo, o razstavljenih delih pa bomo še pisali.

Kino

Nazionale 14,30 21,45 «Il dottor Zivago» Metrocolor iz romana Borisa Pasternaka, Geraldine Chaplin, Alec Guinness, Omar Sharif.
Excelsior 15,30 «L'incredibile Murray» Zabavni film.
Fenice 16,00 «Un milione di anni fa» Technicolor, Raquel Welch.
Eden 16,00 «Questo è il mondo delle donne» Technicolor. Prepovedano mladini pod 18. letom.
Grattacielo 16,00 «La truffa che piaceva a Scotland Yard» Technicolor. Warren Beaty, Susannah York.
Ritz (Ulica San Francesco 10) 15,30 «Squadra di emergenza» Barbara Eden. Prepovedano mladini pod 14. letom.
Alabarda 16,00 «Operazione tre gatti gialli» Colorscope, Tony Kendall, Bred Harris.
Filodrammatico 16,00 «Matrimonio all'italiana» Technicolor. Sophia Loren, Marcello Mastroianni. Prepovedano omladini pod 14. letom.
Cristallo 15,30 «La mia terra» Technicolor. Rock Hudson.
Aurora 16,30 «Beau Geste»
Garibaldi 16,30 «La pattuglia invisibile».
Capitol 16,00 «Tutti insieme appassionatamente» Todd A-O Technicolor Julie Andrews
Impero 16,30 «Paradiso Hawaiiano».
Moderno 16,00 «I gladiatori» Technicolor, Victor Mature, Debra Paget.
Vittorio Veneto 16,00 «Il castello dei morti vivi» Mirko Valentin.
Ideale 16,00 «L'innafferrabile Primula Nera» Technicolor. Tony Brittom.
Astoria (Ul. Zorutti, filobus št. 1) 16,00 «Lama scarlatta» Technicolor.
Astra 16,30 «La vendetta di Ursus».
Abbazia 16,00 «I segreti di Filadelfia» Paul Newman, Barbara Rush.

Gledališča

Slovensko gledališče
Danes zaprto. V pripravi je božična pastoralka «Ta sveti dan veseli dan».

Verdi
Danes zaprto. Jutri ob 20,30 zadnja predstava Wagnerjeve opere «Tanhäuser» za red B v vseh prostorih. V naslovni vlogi nastopa tenorist Ernst Kozub. Orkester, zbor in balet gledališča Verdi. Dirigent Hans Wallat.

Teatro Stabile
Danes zvečer ob 20,30 zadnja predstava Shakespearove tragedije «Macbeth» s Tinom Buazzellijem v naslovni vlogi.

Kje bomo silvestrovali?

V KULTURNEM DOMU! - Informacije in rezervacije na sedežu Š. z. Bor vsak ponedeljek, sredo in petek od 21. do 23. ure.

PARK HOTEL GORICA - Nova Gorica, tel. 21442—21462, prireja v vseh prostorih veliko silvestrovanje. — Restavracija silvestrovski menu Din. 8.000 — Bar s programom Din. 20.000 — Sprejemamo rezervacije

HOTEL CENTRAL RIVIERA - Portorož - vas vabi na prijetno silvestrovanje, ki bo tudi v GRIL BARU — Rezervacije sprejema recepcija.

HOTEL SLON - Ljubljana prireja dne 31. decembra 1966 VELIKO SILVESTROVANJE v vseh prostorih restavracije, kavarne, v klubskih prostorih in v baru. Za razpoloženje ob koncu leta 1966 bodo skrbeli štirje plesni ansambli, v baru pa še posebej mednarodni artistični program. Informacije po telefonu 20641 do 20645. Priporočamo se za obisk!

HOTEL «MANTOVA» - Vrhnika prireja silvestrovanje. Informacije tel 70120.

HOTEL SIDRO - RESTAVRACIJA PUNTA - in nočni bar «TRI PAPIGE» prirejajo silvestrovanje s programom — Bogat silvestrovski menu. Rezervacije sprejema recepcija hotela SIDRO PIRAN.

HOTEL «LEV» - Ljubljana prireja veliko silvestrovanje — Informacije tel. 310-55.

Restavracija LA MARINELLA vošči cenjeni klienteli prijetne praznike ter priporoča pravočasno rezervacijo za veliki silvestrovski ples.

Ljudska prosveta

P.d. Slavko Skamperle priredi s sodelovanjem tabornikov 23. t.m. ob 17. uri v društvenih prostorih «Mladinski zabavni popoldan» za svetoivansko mladino.

KRVAVI DOGODEK V UL. DELLE OMBRELLE PRED SODIŠČEM

Obtoženi De Luca se zagovarja da je Bana pobil v silobranu

Zločin se je pripetil 3. februarja lani - Protislovne izjave obtoženca in njegova bohemska preteklost

Pred tržaškim porotnim sodiščem (predsednik Rossi, prisedni sodnik Ligabue, tožilec Pascoli, zapisnikar Strippoli, obramba Kostoris in Padovani) se je začela včeraj obravnava proti 40-letnemu Vincenzu De Luca iz Ul. Donota, ki je obtožen, da je 3. februarja lani namerno umoril 55-letnega branjevca Giuseppa Bana. Na zatožni klopi sedi tudi, čeprav ne v pripornem stanju, 56-letni Giuseppe Fabretti, znan pod vzdevkom «Gallinetta», ki je obtožen, da je okradel Banu večje število gramofonskih plošč.

O krvavem dogodku v Ul. delle Ombrelle, ki se je pripetil lani 3. februarja, smo svoj čas obširno poročali. Tu navajamo le nekaj bistvenih dogodkov.

Giuseppe Ban je bil branjevec, ki se je ukvarjal s preprodajo rabljenih knjig, gramofonskih plošč itd. Svojo stojnico je postavil v Ul. del Lavario, se pravi tik istoimenske cerkve blizu Ul. del Teatro Romano in torej kvesture same. Ban je bil znan kot dobričina, ki se je včasih morda nekoliko opil, toda je hitro pozabil na prepire in na žaljivke, ki jih je izustil on ali pa njegovi trenutni nasprotniki. Pri delu mu je občasno pomagal Giuseppe Fabretti-Galinetta. Branjevca pa je poznal tudi Vincenzo De Luca, ki je imel svoj urad v Ul. Donota 1. De Luca je svojevrsten tip. Star je že 40 let, je poročen, ima dva otroka, toda dalj časa ni živel skupaj s svojimi družinskimi člani. Za otroke je baje v glavnem skrbela žena, a on je le sem pa tja prispeval kak znesek v denarju ali pa živila. Nekateri trdijo, da je živel bohemsko življenje. Gre na vsak način za osebo, ki je precej izobražena. Prizadeti je maturiral v Trstu leta 1952, ko je bil že razmeroma star. To pa se je zgodilo zaradi vojnih nepri''. Nemci so ga namreč zajeli in poslali v koncentracijsko taborišče. Leta 1945 je bil uslužben pri zavezniški vojaški upravi kot agent civilne policije.

V letih pred zločinom v Ul. delle Ombre... je De Luca živel po svoje. Praktično se je ločil od družine, baje zato, ker so mu ženini sorodniki hoteli vsiliti svojo voljo. Z dežja pa je prišel pod kap, ko je sprejel v svoj urad v Ul. Donota nekega južnjaka z ženo in otrokom. Takrat je baje moral celo skrbeti za malčka. Potem se je zgodilo, da se je zaljubil v neko svojo uradnico, ki pa ni hotela navezati ljubezenskih stikov. Nekega dne so ga pripeljali v splošno bolnišnico, ker se je bil hudo zastrupil z alkoholom. Obtoženec je včeraj zanikal, da bi hotel narediti samomor.

Kaj se je zgodilo 3. februarja v skladišču v Ul. delle Ombrelle? Obtoženec je včeraj povedal porotnikom, da je po 20. uri prišel v skladišče skupaj z Banom. V skladišču ga je pokojnik baje obdolžil, da mu je prav on ukradel gramofonske plošče. Na včerajšnji razpravi je obtoženec v neki meri spremenil svoje prejšnje izjave. Trdil je, da ga obtožba kot taka ni spravila iz ravnotežja. Ustrasil se je le, ko ga je Ban zgrabil za vrat ter ga hotel suniti z glavo. V prvem trenutku ga je udaril pod brado in nato sta oba padla na tla. V tistem trenutku je bil Ban nad njim. De Luca je zgrabil nasprotnika za vrat ter začel butati z njegovo glavo ob tla in ob predmete, ki so bili v bližini. Prenehal je z butanjem šele, ko je opazil, da se Ban ni več premikal. Nesrečnik je bil namreč že mrtev, ker je dobil vec kot deset hudih udarcev v glavo. De Luca je nato odšel iz skladišča. Še prej pa je prinesel vanj gramofon, ki ga je bil Ban pustil prea poslopjem. Nato je odšel v svoj urad, kjer se je preoblekel, a okrvavljena oblačila spravil v papirnato vrečico ter jih odnesel v Spominski park. Policija ga je aretirala naslednji dan zvečer.

Razprava, ki je v teku pred porotnim sodiščem, je zanimiva posebno zato, ker so možne najrazličnejše domneve glede tega dogodka: od umora v silobranu do premišljenega umora. Obtoženčev položaj je precej resen, ker je De Luca večkrat spremenil verzijo o dogodku. Včeraj je hotel prikazati dogodek kot posledico strahu, ki ga je navdal zaradi Banovega napada. Šlo bi torej za uboj v silobranu.

Na razpravi je predsednik Rossi prečital tudi poročilo psihiatričnega izvedenca iz Reggio Emilia, ki trdi, da je De Luca popolnoma priseben. Pri njem so baje možni le nenadni izbruhi hude jeze. De Luca na splošno ni vdan pijači.

Porotniki so včeraj zaslišali tudi «Gallinetta», ki pa ni priznal tatvine. Obravnava se nadaljuje danes.

NA SEDEŽU DRUŠTVA «PRO NATURA CARSICA»

Ohraniti in razviti pasove zelenja v tržaški občini

Gre za ohranitev zelenih nasadov v mestu samem in za zaščito kraške narave v okviru sedmih naravnih rezervatov

Sinoči ob 19. uri je bila v dvorani mestnega muzeja prirodopisnih ved (Museo civico di storia naturale) slovesna otvoritev XI. družbenega leta društva «Pro natura carsica». Ob tej priliki je spregovoril inž. Marcello Spaccini, ki je obravnaval temo «Ohranitev in razvoj pasov zelenja v tržaški občini v zvezi z novo ureditvijo mesta, ki jo predvideva mestni regulacijski načrt.

Inž. Spaccini je v svojem govoru vsestransko obravnaval razna vprašanja, ki zadevajo bodočo ureditev Trsta. Predvsem je poudaril da se naše mesto nahaja v težkem položaju zaradi svoje zemljepisne lege. Trst namreč leži v glavnem pri iztoku potokov in hudurnikov, ki prihajajo z bližnjega kraškega področja. Osrednji del mesta je utesnjen ter se praktično ne more več razvijati

Celotna površina mestne občine meri nekaj več kot 8.000 hektarov. Od teh jih je samo nekaj tisoč zasedenih od mestnih zgradb. Ostala površina je ali obdelovana, ali pa prepuščena delovanju elementarnih sil

Inž. Spaccini je v svojem govoru poudaril potrebo, da se javne oblasti zavzamejo za zaščito zelenih pasov v mestu. V tej zvezi je dejal, da novi regulacijski načrt predvideva prepoved novih gradenj v vseh predelih mesta, kjer še obstajajo na primer stare rezidenčne vile s parki in vrtovi.

Medtem so v teku pobude za rešitev vprašanja zelenih nasadov na ravni vseh občin, ki spadajo v tržaško pokrajino. Poslanski zbornici v Rimu so že predložili zakonski osnutek, ki zadeva ustanovitev sedmih naravnih rezervatov (sem spadajo dolina Glinščice itd.), kjer bo po zakonu zaščitena naravna oblika ozemlja, favna in flora.

Inž. Spaccini je v svojem govoru poudaril potrebo, da se na najbolj primeren način zaščitijo te naravne vrednote tržaškega Krasa, ki je izredno slikovit ter vsebuje vse značilnosti Krasa na splošno.

Že prej smo omenili vprašanje medobčinskega sodelovanja na tem področju. Že včeraj je prišlo do prvega sestanka med predstavniki raznih občin, kjer so odgovorni predstavniki sprejeli določene ukrepe.

Pokojnine za delo v francoskih kolonijah

Francosko ministrstvo za socialne zadeve je nedavno raztegnilo tudi na državljane drugih držav vključno Italijo možnost priznanja v zavarovalne svrhe čas avtonomnega dela v Tuniziji, Maroku, Indokini in v Egiptu, kakor tudi delovni čas v podrejenem odnosu na vseh prekomorskih ozemljih ali sploh v izvenevropskih ozemljih, ki so sedaj ali ki so bila v preteklosti pod francosko suverenostjo, protektoratom in varuštvom. Te možnosti se lahko poslužijo tudi vdove italijanskih državljanov, ki so na teh ozemljih opravljali avtonomno ali podrejeno delo. Prošnje morajo biti poslane do 31. dec. t.l. na naslov «Caisse Primaire de securite sociale de la region parisien, 60 bis Rue Dunkerque, Paris.»

«Equipe 84» v kinu Moderno

Serija posrečenih programov v kinu «Moderno» se nadaljuje. Po nastopu kvinteta «I Gufi» je bila tokrat na sporedu ekshibicija enega najbolj popularnih italijanskih «beat» ansamblov, zmagovalcev letošnjega Cantagira «Equipe 84». Kvartet iz Modene je priklical v dvorano izredno število mladine, tako da je moralo nad sto ljudi stati ob strani.

«Equipe 84» ni razočarala prisotnih. Ansambel je res med najboljšimi v Italiji tako v inštrumentalni tehniki kot v petju. Kogar ni oglušil obupen hrušč (zvočniki so bili res premočno regulirani), je lahko poslušal nekaj res odličnih motivov. Najbolj je navdušil sedanji «best seller», italijanska interpretacija zadnjega uspeha ameriških pevcev Sonny in Cher Bang Bang, s katerim je Equipe 84 že dalj časa na prvih mestih pri prodaji plošč. Veliko navdušenja je izzvala tudi pesem «Auschwitz» iz serije protestnih «folk pesmi» (govori o otroku, ki je umrl v koncetracijskem taborišču in sedaj s strahom gleda na sedanje razmere). Kvartet je to pesem izvedel zelo čustveno in ogrel prisotne. Kogar je zanimala bolj inštrumentalna tehnika, je zadovoljil predvsem motiv «Alto nel cielo», v katerem je prišla v ospredje uigranost vseh članov in pa efekti modernih električnih inštrumentov.

Mnoge je sicer razočarala kratkost nastopa, moramo pa pomisliti, da je predvsem solist Maurizio Vandelli prestal hud napor in je bil ob koncu programa vidno utrujen.

Pred ansamblom je nastopil variete «Fan... Tomas minaccia il mappamondo». Baleti so bili komaj povprečni, boljše pa je šlo v komičnih prizorih, ki so spravili prisotne v dobro voljo, predvsem po zaslugi mimike glavnega komika Alfonsa Tomasa. uk

● **Včeraj popoldne so v dvorani CRDA** v Ul. sv. Frančiška 5 razdelili darilne pakete otrokom nameščencev CRDA. Vladnega komisarja je na prireditvi zastopal dr. Camerlengo.

Kratkotrajna svoboda «ljubitelja zaporov»

V zaporu mora biti res prijetno. 56-letnemu mehaniku Giovanniju Signorettiju iz Ul. Ginnastica št. 26 se je stožilo po «udobnosti» za rešetkami, da je le nekaj ur potem, ko so ga izpustili na svobodo, ponovno sedel v ječi. Signoretti je v soboto dopoldne prišel iz zapora, kjer je odsedel osem mesecev zaradi žaljenja javnih funkcionarjev. Svoji navadi se ni hotel izneveriti in še istega popoldneva so ga odpeljali v zapor pod obtožbo pijanosti in žaljenja javnih funkcionarjev.

Signoretti je v soboto popoldne pijan prišel v tobakarno v Ul. Ginnastica 22 in nod upraviteljice zahteval zavojček cigaret «alfa». Dobil je cigarete, jih urno spravil v žep in se z besedami: «Bom plačal in na svidenje», napotil proti izhodu. Upraviteljica tobakarne je možakarja ustavila in zahtevala, naj ji cigarete plača takoj, mož pa se je tako razburil, da je s pestjo treščil po prodajni mizi in razbil kristal. Ko je uvidela, da od pijanca ne bo ničesar dosegla, je upraviteljica poklicala agente letečega oddelka in jih izročila nasilneža. Ti so ga identificirali in odpeljali v bolnišnico, toda med prevozom je pijanec še poslabšal svoj položaj, ker je začel žaliti policiste. V bolnišnici so mu dali prvo pomoč, nakar se je Signoretti znašel na zaslišanju na kvesturi, kjer je priznal svoje grehe. Tedaj so agenti tudi ugotovili, da je možakar pred nekaj urami prišel na svobodo. Izpolnili so zapisnik in Signorettija ponovno odpeljali v zapor.

TRAGIČEN DOGODEK PRI SV. IVANU

Priletna bolehna ženska se je vrgla s 5. nadstropja

Nesrečnica, kateri je mož prvič preprečil usodno dejanje, je bila na mestu mrtva

Bolehna priletna ženska se je sinoči pri Sv. Ivanu vrgla skozi okno svojega stanovanja v petem nadstropju in bila na mestu mrtva zaradi prebitja lobanje. 68-letna Emilia Lavrenčič por. Prosen iz Ul. Pier della Francesca 8 je že dalj časa bolehala na srcu, poleg tega je imela tudi poapnenje žil. Včeraj zvečer okrog 20.30 je odšla v sobo, odprla okno in splezala na okensko polico. Njen mož, 77-letni upokojenec Giovanni Prosen, ki je stalno pazil nanjo, jo je v zadnjem trenutku zagledal na okenski polici in je prišel še pravočasno, da jo je potegnil v notranjost in spravil v posteljo v sosednjo spalnico. Toda medtem ko je Prosen zapiral okno v sobi, je Lavrenčičeva izkoristila trenutek, ko je bil mož odsoten, odprla okno spalnice, se dvignila na okensko polico in trenutek nato že padala v praznino. Nesrečnica je treščila na dvorišče za stavbo in z glavo udarila v rob pločnika.

Obupani mož je hitro poklical rešilni avto RK, toda dežurni zdravnik dr. Coceani ni mogel nič več pomagati. Truplo nesrečne ženske je potem pregledal tudi sodni zdravnik dr. Nicolini. Medtem so prihiteli agenti letečega in znanstvenega oddelka kvesture, ki so po nalogu namestnika republiškega prokuratorja Ballarinija, dali prenesti truplo v mrtvašnico, kjer je na razpolago sodnim oblastem.

S stola je padel

Sinoči ob 21. uri so na nevrokirurški oddelek bolnišnice sprejeli 53-letnega delavca Pietra Rovino iz Ul. Ruggero Manna 23, ki se bo moral zdraviti 8 dni zaradi rane na tilniku in lažjega pretresa možganov. Ponesrečenec je povedal, da je malo prej sedel pri mizi v kuhinji in nenadoma iz razlogov, ki jih ni znal obrazložiti, padel s stolice in se pobil.

Ranjen delavec v Ul. Flavia

V Ul. Flavia blizu končnega postajališča filobusa proge štev. 19, se je pozno sinoči pripetila huda prometna nesreča, katere žrtev je postal 33-letni delavec Orazio Mandorino iz Ul. San Zenone 7. Nujno so ga sprejeli na nevrokirurški oddelek s pridržano prognozo zaradi več ran po glavi in krvavenja iz ušes. Zaradi pozne ure ni bilo mogoče dobiti podatkov o vzrokih nesreče, ker so se preiskovalni organi dolgo v noč zadržali na kraju trčenja.

Izleti

Smučarski odsek SPDT priredi smučarski izlet 26. t.m. v Kranjsko goro skupaj z udeleženci zimovanja. Vpisovanje v Tržaški knjigarni do 21 t.m.

Udeleženci zimovanja naj se čimprej prijavijo.

BOŽIČNO DARILO najlažje nabavite v TRŽAŠKI KNJIGARNI
UL. SV. FRANČIŠKA 20

kjer imate na izbiro lepe slovenske knjige in izdelke jugoslovanske folklore

Kino na Opčinah

predvaja danes, 21. t. m. ob 18. uri Columbia Technicolor film:

Lo sguardo che uccide

(POGLED, KI UBIJE)

Igrajo: BARBARA SHELLER in MICHAEL GOODFIELE

KINO PROSEK-KONTOVEL

predvaja danes, 21. t. m. ob 19.30 uri barvni film:

SEDOTTI E BIDONATI

(Zapeljani in opeharjeni)

Igrajo: MIRANDA MARTINO, FRANCO FRANCHI in CICCIO INGRASSIA

ORUISI

TRST - Ul. Ponchielli 3
(Pri cerkvi sv. Antona)
Tel. 23414

VSE IGRAČE ZA OTROKE - PUNČKE-KOLESA-PIŠTOLE - MALI ELEKTRIČNI VLAKI

Včeraj - danes

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

20. decembra 1966 se je v Trstu rodilo 12 otrok, umrlo je 12 oseb.

UMRLI SO: 59-letni Eugenio Sanzin, 59-letna Anna Zorzut por. Miani, 92-letna Caterina Dulmich vd. Sternar, 64-letni Carlo Poiani, 64-letni Raimondo Sossi, 74-letni Gennaro Calvarano, 65-letni Carlo Digianantonio, 66-letni Ercole Denipoti, 53-letni Antonio Sain, 75-letni Federico Hlacca, 82-letna Francesca Fetric, Tiziana Sattin, stara en mesec.

NOCNA SLUŽBA LEKARN
(od 19,30 do 8,30)
Barbo-Carniel, Trg Garibaldi 4; Croce Azzurra, Ul. Commerciale 26; Vielmetti, Trg della Borsa 12; G. Papa, Ul. Felluga 46 (Sv. Alojz).

DNEVNA SLUŽBA LEKARN
(od 13. do 16. ure)
All'Alabarda, Ul. dell'Istria 7; Al Galeno, Ul. S. Cilino 36 (Sv. Ivan); de Leitenburg, Trg S. Giovanni 5; Mizzan, Trg Venezia 2.

SLUŽBA OBČINSKEGA ZDRAVNIKA. Za poklic v prazničnih dneh v primeru, če ni mogoče najti drugega zdravnika, je treba telefonirati na št. 90-235

Razna obvestila

Tržaški filatelistični klub «L. Košir» bo imel danes dne 21. t.m. od 19. do 20. ure redni sestanek v klubskih prostorih, Ul. del Montecchi 6. Vabljeni člani, ki še niso prevzeli zadnjih novosti.

* * *

Tajništvo SGZ sporoča svojim članom, da jih bo obiskal poverjenik združenja za vnovčenje zneskov v zvezi s plačilom državnih taks za licence javnih lokalov, zlatarn in urarn hladilnikov in UTIF.

ZAHVALA

Toplo se zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob prerani izgubi našega dragega moža in očeta

Karla Daneva

Posebna zahvala č. g. župniku, pevcem, darovalcem cvetja ter vsem, ki so pokojnika spremili na zadnji poti.

Žena Marija in sin Mario

Prosek, 21. dec 1966

Po dolgi in mučni bolezni je Bog poklical k sebi našo drago mamo

ELIZABETO GOBEC vd. KOŽELJ

Pogreb drage pokojnice bo danes ob 15. uri iz hiše žalosti, Nabrežina postaja 3, na domače pokopališče.

Žalujoča hčerka Elica, sinova Viki in Ladko z družinama, ter družini Schart in Berardi

Nabrežina, 21. dec. 1966

Goriško-beneški dnevnik

Jutri konferenca o trtnih boleznih

V okviru poučnih kmetijskih predavanj, ki jih je za ta mesec pripravilo pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo za kmetovalce na Goriškem, bodo jutri popoldne priredili v prostorih trgovinske zbornice v Gorici zanimivo predavanje o boleznih na trtah in v vinogradih na splošno.

Govorila bosta član deželnega odborništva za kmetijstvo dr. Carniel in doktorica Cosolo, ki vodi fitopatološki observatorij v Gorici. Obravnavala bosta bolezni na trtah na splošno in poročala tudi o do sedaj doseženih rezultatih v borbi proti takim boleznim. Navedla bosta tudi nekaj koristnih navodil za uporabo zaščitnih sredstev proti trtnim boleznim in škodljivcem.

Prihodnji četrtek 29. t. m. bo še ena taka konferenca, na kateri bodo predstavili posebno brošuro, ki razpravlja o kmetijstvu na Goriškem, katero so pripravili strokovnjaki pokrajinskega kmetijskega nadzorništva pod vodstvom pokrajinskega inšpektorja dr. Vianella.

Ureditev otroškega vrtca v Štandrežu

Na zadnji seji občinskega odbora v Gorici so sklenili razširiti cestni podvoz v Ul. Aquileia, za katerega bodo potrošili 57 milijonov lir; del te vsote bo prispevala tudi država. Nekaj nad 11 milijonov bodo porabili za preureditev otroškega vrtca v Štandrežu, 14 milijonov za vrtoški vrtec v Ul. Codelli. Za obe deli bo del sredstev prispevala država.

IACP za poplavljence

Na zadnji seji upravnega sveta IACP je ustanova sklenila podeliti za poplavljence 100.000 lir, člani upravnega sveta, razsodišča in direktor pa 63.000 lir. Tudi uslužbenci ustanove so prispevali sredstva za prizadeto prebivalstvo. Na seji je upravni svet sklenil podeliti CRI 70 peči znamke «Bechi», da bi jih postopoma poslali družinam, ki bi jih zahtevale.

ZADNJA LETOŠNJA SEJA OBČINSKEGA SVETA V GORICI

Izglasovani dve resoluciji, ki zadevata prosto cono in splošne gospodarske koristi

Občinski svet nalaga odboru, da takoj ukrepa v zvezi s podaljšanjem zakona o prosti coni - V šestih mesecih bodo sklicali mestno gospodarsko konferenco o ostalih zahtevah

Goriški občinski svet je z odobritvijo dveh resolucij, za katere so glasovali vsi občinski svetovalci, zaključil razpravo o zakonskem predlogu za podaljšanje zakona o prosti coni, razpravo, ki je zajela dve seji.

V prvi resoluciji občinski svet obvezuje odbor, da pridobi vlado za spreminjevalni predlog zakonskega dekreta, s katerim bi se podaljšala veljavnost zakona o prosti coni, obenem pa obvezuje posamezne politične skupine, da dosežejo pri svojih parlamentarnih skupinah podporo spreminjevalnemu predlogu. Nadalje občinski svet pooblašča odbor in politične skupine, da v vladi in parlamentu oprostijo lastnike kovinarskih in lesnih podjetij plačevanja dodatnih davkov.

V uvodu te resolucije je poudarjena kriza našega gospodarstva in da je vse doslej prosta cona edini stvaren odraz nacionalne solidarnosti do goriških potreb, zavoljo tega zasluži absolutno prednost pred vsemi ostalimi problemi.

V drugi resoluciji, ki so jo prav tako soglasno izglasovali, občinski svet poudarja, da je potrebno vprašanje gospodarskega razvoja Gorice obravnavati globalno v okviru deželnega načrtovanja. V tem okviru spada ustanova proste cone (izpopolnjeno in preosnovano) v skupek zahtev po uresničitvi ključnih struktur (SAFOG in javni posegi) kakor tudi izgradnja infrastruktur (avtomobilska cesta v Ljubljano, železniška proga Gorica-Nova Gorica), ki poudarjajo geografski pomen Gorice, obremenjene z vojaškimi služnostmi. Občinski svet pooblašča občinski odbor, da v šestih mesecih skliče mestno gospodarsko konferenco, da omogoči gospodarskim in upravnim organizmom našega mesta izdelavo načrta za pobude, ki naj omogočijo gospodarski razvoj.

Prva resolucija je odraz skupnih teženj strank levega centra, da se zavoljo kratkega časa, ki nas še loči od odobritve zakonskega predloga v senatu, osredotočijo vse sile za podaljšanje veljavnosti proste cone za več kot tri leta; drugo resolucijo, ki so jo kot prvo dokončno izdelali na skupnem sestanku načelnikov političnih skupin, pa je sprva predlagal komunist Battello, ki je zahteval obravnavo proste cone skupno z vsemi ostalimi vprašanji.

Seja se je začela nekaj po 21. uri z govoroma liberalca Fornasirja in misovca Cossovela. Demokristjan Della Vedova je dejal, da bi se dalo marsikaj reči o prosti coni kot na primer pozvati «barone» proste cone, naj zavrnejo podatke Bonnesove (KPI) o zaslužkih s prosto cono. Zahteval je vključitev proste cone v skupek vseh vprašanj, važnih za gospodarski razvoj našega mesta, med katere spada avtomobilski odcepek Villesse-Gorica, tovorni kolodvor in SAFOG. Okoli vseh teh vprašanj naj se mobilizira goriško prebivalstvo, potem pa poglejmo, kaj bo rekla vlada.

Odbornik za gospodarske zadeve Zucalli je odgovoril posameznim govornikom ter navedel stališče odbora. Dejal je, da moramo pustiti ob strani polemiko in gledati v bistvo stvari. Vse skupine so mnenja, da od zakonskega dekreta mesto ne more ničesar pričakovati. Priznal je nujnost prilagoditve proste cone potrebam ter spremembe njene uprave in povabiti k sodelovanju tudi sindikate, vendar je sedaj primarne važnosti hitro ukrepanje, zakaj zakonski predlog bo kmalu po 11. januarju 1967 izglasovan v senatu, lahko pa tudi prej. Do tistega dne pa je potrebno vse senatorje obvestiti o naših zahtevah.

Komunist Battello je ugotovil, da so številni občinski svetovalci predlagali, naj se obravnava prosta cona skupno z ostalimi zahtevami gospodarske narave, tako je bilo storjeno v spomenici predsedniku vlade Moru med njegovim goriškim obiskom, tako zahtevajo mladi demokristjani in drugi. Ker nismo sposobni istočasno gledati na skupek vprašanj, nas tepejo nadloge. Svetovalec je umaknil mocijo o prosti coni ter predlagal novo resolucijo, v kateri je zahteval reševanje vprašanja proste cone globalno z ostalimi vprašanji v okviru deželnega načrtovanja, ki naj poudari pomembnost našega geografskega položaja. Svojo resolucijo je zaključil z obvezo odboru, da v najkrajšem času skliče mestno gospodarsko konferenco.

Po govoru Fornasirja, župana, Pedronija je Faraguna (KD) predlagal, naj bi služila Battellova resolucija za uvod županove izjave, ki so jo sestavili na seji načelnikov skupin prejšnji teden in ki naj bi odražala stališče občinskega sveta.

Svetovalec Cian (KD) je rekel, da so nekateri problemi, ki jih v svoji resoluciji omenja Battello, že v fazi uresničevanja, vendar pa je podprl njegovo zahtevo po gospodarski konferenci, ki naj bi bila čez 6 mesecev.

Za svetovalca Sancina (PSU) prosta cona ni «koren lečen», ampak je samo ena izmed toliko nuj, potrebnih za naš razvoj. Po tej oceni je pripomnil, da bi šla občina v stečaj, če bi zmanjkala prosta cona in ugodnosti, ki jih prinaša. Enotno socialisti gledajo na vsa vprašanja (deželni podpredsednik Devetag je prejšnji dan v deželnem svetu obravnaval prav vsa, ki so pomembna za Gorico), vendar pa priznavajo zavoljo taktičnosti prosti coni prvo mesto. Potrebno je opozoriti javno mnenje na težave, ki jih imamo, vlado pa na zagrenjenost in tudi na reakcijo, ki bi jo izzvala odobritev zakonskega predloga v sedanji obliki.

Župan Martina je po daljšem odmoru, med katerim so sestavili obe resoluciji, nadaljeval sejo s čitanjem obeh resolucij, ki so ju svetovalci soglasno odobrili.

Preden se je seja zaključila, je odbornik za finance De Simone predlagal odobritev splošne pristojbine za leto 1967 na trošarino. Liberalec Majo je vprašal, če obsega predlog tudi dodatne davke, kar je poročevalec potrdil. O predlogu se je razvila živahna diskusija, med katero so odvetniki Majo, Pedroni in Battello opozorili, da je mogoče dodatne davke uvajati samo za dosego proračunskega ravnovesja. Ker pa proračun še ni bil odobren, takšnih davkov občinski svet ne more sprejeti. Za predlog so glasovali svetovalci strank levega centra, proti so glasovali svetovalci PLI in MSI, vzdržali pa so se svetovalec KPI in dva demokristjana.

Okoli ene ure čez polnoč je župan sejo zaključil ter sporočil vsem svetovalcem in vsem meščanom najboljša voščila za božič in novo leto.

Kratke iz bolnišnice

Na križišču Ul. Torriani in Brigata Pavia sta včeraj zjutraj trčila kolesar 14-letni Luigi Klanjšček iz Ul. Torriani 12, dijak ter šofer avta lancia fulvia industrijec Olivieri. Pri padcu s kolesa se je dijak udaril v levo koleno. Avtomobilist se je ustavil, ker pa je dijak rekel, da ni hudega in ker se mu je mudilo v šolo, se je avtomobilist odpeljal. V šoli je dijaka pričelo boleti koleno. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer so ga pridržali na zdravljenju za 20 dni.

Med telovadbo v šoli v Drevoredu Virgilio si je zlomil levo pogačico Claudio Poian iz Romansa. V bolnišnici se bo zdravil 30 dni.

Med delom v kuhinji se je zdrsnilo upokojencu 69-letnemu Alfredu Fantuzziju iz Ul. Cappello 38. Zlomil si je desno stegnenico ter se bo v bolnišnici zdravil 30 dni.

Med pripravljanjem klobas v podjetju Morgante v Romansu je stroj odrezal prst 20-letnemu Adrianu Godeas iz Verse. V bolnišnici v Gorici se bo zdravil 15 dni.

ZAHVALA

Slovenski otroški vrtec v Šentmavru se zahvaljuje Podpornemu društvu, ki je darovalo 20.000 lir za nabavo igrač in učnih pripomočkov v prid otrokom tega vrtca.

Kino

Gorica

VERDI. 17.00: «Lo strangolatore di Baltimora», C. Danova in L. Devon, ameriški barvni film, prepovedan mladini pod 14. letom.

CORSO. 17.00: «I criminali della galassia», T. Russel in Gastoni; kinemascope v barvah.

MODERNISSIMO. 17.15—22.30: «Un milione di anni fa», Raquel Welch in John Riccardo, ameriški barvni film.

VITTORIA. 17.15—21.30: «Un minuto all'ora zero», Robert Mitchum in Richard Egan, ameriški film.

CENTRALE. 17—21.30: «I due fuori legge (Doppio giuoco)», B. Lancaster in Yvonne De Carlo. Ameriški film.

Tržič

AZZURRO. 17—22: «Missili in giardino», P. Newman in J. Woodward ter F. Collins. Barvni film.

EXCELSIOR. 16—22: «Il guerriglieri», G. Peck.

PRINCIPE. 17.30—22: «Pattuglia anti gang», R. Hossein, R. Pellegrini in G. Pinti. Kinemaskope v barvah.

SAN MICHELE. 20.30: «Il dottor Stranamore». Za Kineforum.

DEŽURNA LEKARNA

Danes ves dan in ponoči je odprta v Gorici lekarna CRISTOFOLETTI na Travniku, tel. 29-72.

TEMPERATURA VČERAJ

V Gorici najvišja 6,6 stopinje ob 14.10 in najnižja 2,8 nad ničlo ob 20.50; povprečna vlaga 90 od sto.

VESTI IZ ŠTEVERJANA

Danes božičnica v otroškem vrtcu v petek pa v osnovni šoli na Britofu

Obisk bolnih rojakov v goriški bolnišnici - Darilni zavoji deželne uprave za najbolj potrebne družine

V Števerjanu in po njegovih zaselkih se začne z današnjim dnem praznično predbožično razpoloženje, ko ljudje želijo pozabiti na svoje vsakdanje križe in težave ter z dobro besedo in dobrim dejanjem skušajo olajšati življenje sebi in svojim bližnjim ter doživeti v splošnem veselju nekaj lepih uric.

Danes dopoldne z začetkom ob 9. uri bodo priredili v otroškem vrtcu v Števerjanu otroci pod vodstvom svoje učiteljice božičnico s petjem in deklamacijami ter se veselili darov, ki so jim jih pripravili občinska uprava in starši. Podobna slovesnost bo v petek 23. t. m. na osnovni šoli na Britofu, kjer se bodo zbrali na svečanosti, ki bo pravtako okrog 9. ure učenci vseh treh osnovnih šol, Britof, Valerišče in Jazbine ter bodo skupaj priredili božično prireditev pred nastopom novoletnih počitnic, ki bodo letos, z dodatkom treh dni od strani šolskega skrbništva, dolge dobra dva tedna ter se bodo povlekle čez najkrajše zimske dneve tja do 7. januarja. Ob tej priliki bosta občinska podporna ustanova in šolski patronat razdelila med najpotrebnejše šolarje darove v obliki čevljev, majčk in drugih kosov obleke, vsi pa bodo deležni vsaj nekaj sladkarij.

V petek se bosta predsednik občinske podporne ustanove Ermenegild Podveršič in župan Klanjšček Stanislav odpravila tudi na obisk briških rojakov, ki se zdravijo v bolnici v Gorici. Vsega je tam 11; prinesla jim bosta nekaj skromnih darov, predvsem pa toplo domačo besedo in pozdrave znancev in rojakov iz tistih Brd, katerih sonce in cvetoče bregove najbolj pogrešajo med tujimi in mrkimi zidovi bolnišnice.

Omenimo naj še, da je prejšnji teden obiskal števerjanske vasi tudi osebni tajnik predsednika deželnega sveta de Rinaldinija, ki je prinesel 10 darilnih zavojev z najrazličnejšimi koristnimi potrebščinami za isto toliko najbolj potrebnih družin po raznih zaselkih. Blago je dar deželne uprave, razdelili pa so jih družinam, ki jih je označil župan kot najbolj potrebne.

To je nekaj človeških ukrepov, ki naj prinesejo več veselja za praznike tudi v skromne briške domove, od katerih številni že nekaj let zaman čakajo učinkovite pomoči za temeljito popravilo. Upamo in želimo, da bodo v prihodnjem letu tudi v tem oziru končno začeli s konkretnimi dejanji, za nadaljnje olajšanje življenja Bricev, ki bi radi ostali na svoji zemlji, če bodo imeli le naj osnovnejše pogoje za življenje.

Dva hudo ranjena pri trčenju v Ronkah

Včeraj se je peljal 30-letni Mario Marizza doma iz Ronk, Ul. Matteotti z motociklom po državni cesti iz Ronk proti Redipugli. Takoj zunaj Ronk pa je nenadoma privozila iz neke stranske poti na cesto s kolesom 42-letna Elsa Pizzolini por. Mattiussa iz Ronk, Ul. Rossini. Oba sta trčila, izgubila ravnotežje ter padla in pri tem dobila telesne poškodbe. Odpeljali so ju v tržiško bolnišnico, kjer so Marizzo pridržali za nedoločen čas zaradi prebitja lobanje na čelni strani; žena pa bo ostala v bolnišnici 15 dni zaradi rane na obrazu z zlomom lične kosti.

BOKS — 26. T. M. V GORICI

Julijski boksarji proti ljubljanskim

Izkupiček je namenjen poplavljencem

26. t. m. bo ob 16.30 v telovadnici CONI na Rojcah v Gorici mednarodno boksarsko srečanje med reprezentanco julijskih boksarjev in člani ljubljanskega Boksarskega kluba. Ljubljanski klub je z zadovoljstvom sprejel vabilo, še toliko bolj, ker je izkupiček namenjen oškodovancem novembrskih poplav. Organizacija poteka brez ovir še posebno, ker sodelujejo predstavniki občinske uprave, pokrajinske turistične ustanove in nove konfekcijske trgovine Vittadello. V vrstah ljubljanskega kluba bodo nastopili Weiner, ki se ponaša z jugoslovanskim naslovom welter kategorije, Vusavljević, dalje Jeršin, Fabjan II., Černe in drugi. Za Furlanijo - Julijsko krajino pa bodo nastopili reprezentant in član AP Udinese Freschi, Balbinot, Selva, Pettarin, ki se bo, čeprav je Goričan, prvič predstavil goriškemu občinstvu ter Tržičan Mutascio.

Brez dvoma bodo na ringu ostre borbe, saj to zagotavljajo imena boksarjev, ki so najboljši na tej in oni strani meje. Ker gre za dobrodelno prireditev organizatorji pričakujejo, da se bodo Goričani odzvali njihovemu vabilu in do zadnjega kotička zasedli vse razpoložljive prostore, ki bodo na razpolago po naslednjih cenah: okoli ringa 1000 lir, stopnišča 600 lir, stopnišča (vojaki in otroci) 300 lir.

PODVODNI RIBOLOV

REKA, 20. — Od 30. do 31. t. m. bo v Malem Lošinju tekmovanje v podvodnem ribolovu z pokal narodov in mest. Do danes se je že prijavilo 50 ekip iz raznih držav. Za pokal narodov, ki bo 31. t. m. pa bo nastopilo 14 ekip iz Jugoslavije, Italije, Avstrije, ČSSR, Madžarske, Poljske, Francije, Grčije, Švice in Monaca.

NOGOMET

LONDON, 20. — Angleška nogometna zveza je diskvalificirala za 21 dni Bobbyja Stilesa, ki je bil član angleške reprezentance, ki je osvojila svetovni naslov. Ukrep je zveza sprejela zaradi «stalnega grobega vedenja» nogometaša Manchester Uniteda.

ŠD BREG

priredi jutri, 22. t. m. ob 20.30 v šoli pri Domju predavanje prof. B. Pavletiča

«MLADINA IN SPORT»

Ob tej priliki bomo predvajali filme tekem in izleta v Velenju.

Naraščajniška enajsterica Brega, ki je v nedeljo premagala Muggesano. Z leve stoje — trener Ravnik, S. Kuret, V. Berdon, V. Slavec, M. Lovriha, B. Žerjal, B. Kocjančič. Čepe — V. Krmec, F. Veljak, I. Čuk, F. Bandi in B. Zahar

ŠAH

B. Filipovič zmagovalec turnirja TŠK

V nedeljo se je začel in končal brzoturnir, ki ga Tržaški šahovski klub (Società scacchistica Triestina) organizira ob koncu leta. Turnirja se je udeležilo 42 šahistov naše dežele. Zmaga je pripadla mojstru dr. Božu Filipoviču, ki je pustil za seboj Ierca (Trst), Rizza (Spilimbergo), Battistija (Trst), Dragovica (Trst), Portellija (Tržič), Pirono (Trst), Rupenija (Gorica), Biviana (Trst), Zitto (Trst), Coceanija (Gorica), Laurentija (Gorica), Olivotta (Trst), Derossija (Trst), Perinija (Gorica), Raimondija (Trst), Stantica (Trst), Gioulisa (Trst), Capria (Trst) in Bembija (Trst). Sodila sta Bua in Vanzetto.

VESTI Z ONSTRAN MEJE

Lep uspeh Koprčanov na avtorallyju Koper-Crikvenica

Tržačan Parlotti sovoznik zmagovalca R. Krašne

Partizan Tomos je ob sodelovanju avto-moto društva iz Matulj organiziral v nedeljo avtomobilski rally na relaciji Koper-Crikvenica. Tekmovalci so nastopili z avtomobili do 650 ccm, do 1000 ccm in nad 1000 ccm. V kategoriji avtomobilov do 650 ccm je zmagal Koprčan Albert Bertok pred Ivanom Pintarjem, prav tako iz Kopra. V kategoriji do 1000 ccm je bil prvi Rajko Krašna iz Kopra pred inž. Stankom Praterjem. V kategoriji nad 1000 ccm je zmagal Ivo Stanišič iz Matulj, medtem ko je drugo mesto zasedel Koprčan Breščak.

V generalni razvrstitvi je bil prvi Krašna, ki je nabral le 22 negativnih točk. Drugi je bil Kraševec iz Matulj s 77 negativnimi točkami, tretji pa Bertok iz Kopra.

Organizacija prireditve je bila prav dobra, pa tudi vreme je bilo tekmovalcem naklonjeno. Čeprav je bilo tekmovanje zaradi kratke relacije bolj turističnega značaja, pa je vendar pritegnilo veliko pozornost ljubiteljev avtomobilskega športa. Prepričani smo, da bodo temu rallyju sledili še drugi, ki bodo angažirali še večje število članov avto-moto društev. Tako je med drugim že v načrtu rally «osvoboditev Istre», ki naj bi postal tradicionalen.

Zmagovalec rallyja Rajko Krašna je po končani prireditvi izjavil, da mu je mnogo pomagal njegov sovoznik Tržačan Gilberto Parlotti.

* * *

Znani so uspehi koprskih plavalcev in vaterpolistov ne samo v lokalnih, ampak tudi v republiških razmerah. Ti uspehi pa bi bili nedvomno še pomembnejši, če bi imeli plavalci možnost treninga tudi pozimi. Doslej je bila navada, da so intenzivno delali od maja do oktobra, štiri mesece pa so počivali. Letos se je prvič dogodilo, da bodo vadil tudi pozimi. V koprski telovadnici jim je namreč uspelo dobiti enkrat tedensko prostore za suhi trening. Plavalcev in vaterpolistov je vsega skupaj okrog 250, na treninge pod vodstvom prof. Marcela Djurdjevića pa prihaja povprečno po 40 članov kluba. Mnogi so upravičeno odsotni zaradi študija v Mariboru in v Ljubljani in le-ti tudi vadijo v teh mestih.

Vsa stvar je skromna in potrebno bi bilo več ur tedensko in tudi večja udeležba. Toda tudi to je nekaj glede na razne težave, predvsem pa glede na pomanjkanje telovadnic v Kopru.

Vodstvo kluba si zdaj prizadeva, da bi omogočilo tudi trening v vodi. V bolnišnici v Valdoltri so namreč pred kratkim usposobili manjši bazen in morda bi se dalo ta bazen, kadar ni zaseden z bolniki, uporabiti za plavalce. Vodstvo kluba si tudi že več let prizadeva dobiti možnost treninga v Trstu. Tamkajšnja plavalna organizacija seveda ni zainteresirana za tekmovanja s Koprčani, kar je glede na veliko razliko v kvaliteti tudi razumljivo.

ODBOJKA

FIRENCE, 20. — Tehnična komisija italijanske odbojkarske zveze je na zadnji seji določila naslednji koledar mednarodnega udejstvovanja v 1967. letu:

Moška državna reprezentanca — nastop na turnirju za evropski pokal (na Holandskem od 30. marca do 7. aprila), udeležba na turnirju v Aquili (8., 9. in 10. avgusta), nastop na sredozemskih igrah (Tunis, od 7. do 15. septembra), nastop na evropskem prvenstvu (Instrambul, od 25. oktobra do 22. novembra).

Juniorska reprezentanca — nastop na evropskem juniorskem prvenstvu (konec julija v Franciji).

Univerzitetna reprezentanca — nastop na tokijskih univerzitetnih igrah.

Ženska reprezentanca — nastop na turnirju Maggio Fiorentino (Firence, 11., 12. in 13. maja z udeležbo Francije, Belgije in Holandske), nastop na turnirju v Mondellu (12. in 13. avgusta), nastop na evropskem prvenstvu (Istanbul, od 25. oktobra do 11. novembra).

ŠZ BOR

namerava ustanoviti nov odsek za motociklizem. Odbor vabi ljubitelje tega športa, da se javijo za vpis in pojasnila na sedežu, Vrdelska cesta 7, danes od 21. do 22. ure.

VID VREMEC

Minilo je četrt stoletja

1.

Objavljamo v celoti govor, ki ga je imel tov. Vid Vremec na proslavi na Opčinah ob 25-letnici ustrelitve Pinka Tomažiča in njegovih tovarišev v nedeljo, 18. t. m.

Tovarišice in tovariši, dragi sorojaki!

Te dni je preteklo četrt stoletja, odkar je naše ljudstvo z Gortanom in bazoviškimi junaki zapisalo že tretjič s krvjo svojih najboljših sinov najsvetlejše strani v boju proti fašizmu.

Danes se z bolestjo in s spoštovanjem v srcu klanjamo spominu Pinka Tomažiča, Ivana Ivančiča, Viktorja Bobka, Simona Kosa in Ivana Vadnala, ki so ob zori 15. decembra 1941. leta omahnili v smrt na tem mestu, pokošeni kot žareče klasje od fašističnih strelov.

V tistih mračnih časih fašistične strahovlade je bil največji zločin ljubiti svoj materin jezik, braniti osnovne pravice narodnostno zatiranega in socialno izkoriščanega ljudstva, postaviti se po robu splošnemu brezpravju.

Zavoljo fašističnega nasilja je slovensko, italijansko in hrvaško ljudstvo trpelo hude udarce.

Zločinska roka je julija 1920. leta požgala Narodni dom v Trstu. S tem požigom smo zgubili tržaški Slovenci svojo največjo knjižnico, svoje gledališče in glasbeno šolo. Naslednje leto so zgoreli narodni domovi v Rojanu, pri Sv. Jakobu in v Barkovljah. Enaka usoda je doletela še druge sedeže slovenskih in hrvaških društev na Tržaškem, v Istri in ostalih predelih Slovenskega Primorja.

Drugi, prav tako hud udarec je bil naskok na delavski dom v Trstu 1921. leta, v katerem je bila bogata knjižnica «Ljudskega odra». Istega leta so fašisti požgali tiskarno komunističnega glasila «Il lavoratore» in glasila «Delo», ki so ga tiskali v slovenščini.

Jezik naših prednikov in staršev so pregnali iz šol, prosvetnih društev, javnih ustanov ter z uvedbo izrednih zakonov so novembra 1926. leta ustanovili fašistično posebno sodišče za zaščito države. To zloglasno sodišče je od njegove ustanovitve do padca fašizma obsodilo zaradi protifašističnega delovanja 4.596 oseb z območja italijanskega ozemlja na skupnih 27.735 let ječe, na smrt 42 (izvršenih kazni 31) in na dosmrtno ječo 7 oseb.

Nastopila so leta neizprosnega potujčevanja. Tržaška in puljska komisija za preimenovanje slovenskih in hrvaških priimkov v italijanščino sta sestavili seznam nad 3.000 slovanskih priimkov, ki so zajemali okrog 100 tisoč odraslih oseb. Kmeta so šibila težka davčna bremena, delavci pa so se potikali iz kraja v kraj brez dela, razumnike in ostale sloje so prav tako načrtno preganjali. Le nekaj fašističnih oprod je hlapčevalo oholim oblastnikom.

V nedogled bi lahko naštevali nezaslišano fašistično nasilje, krivice in ponižanja človeškega dostojanstva na tem narodnostno mešanem ozemlju, kjer smo imeli Slovenci že pred 1300 leti svoje ognjišče.

Iz zatiranega naroda so klile uporne klice. Mladi ljudje klenega značaja, polni iskrene ljubezni do plemenitih idealov za narodno osvoboditev izpod fašističnega jarma so ustanovili tajno borbeno organizacijo TIGR.

V letih 1927—1930 je ta tajna organizacija izpričala s pogumnimi dejanji, v plamenih fašističnih potujčevalnic (šol in otroških vrtcev) edinstveno neomajno voljo braniti svoj narod pred genocidom in prižgati plamenico splošnega upora proti zatiralcem našega življa ter naprednih stremljenj delavskega razreda vseh treh narodnosti, živečih v Slovenskem Primorju in Istri.

Ilegalna komunistična stranka Italije je ob ustrelitvi Bidovca, Miloša, Marušiča in Valentiča izdala proglas, v katerem je med drugim pisalo: «Pozdravljamo slovenske obsojence v Trstu. Fašistični režim se maja zaradi njegove rastoče krize. Širi se nezadovoljstvo med ljudstvom in oživljajo se množična gibanja, toda fašizem ni zgubil svoje izvirne sposobnosti za dušitev vsake svobode. Dogodke v Julijski krajini ni moč opredeliti za teroristične epizode, ampak so oni že partizanska vojna, pri kateri sodeluje v različnih oblikah zatirano ljudstvo.»

Boj na življenje in smrt je postal z Bazovico svetal navdih novim borcem, ki so stopali v protifašistične vrste.

Med temi je bil Pinko Tomažič, ki ga je že leta 1932 preganjala fašistična policija. Osumili so ga protifašistične dejavnosti in mu naprtili dvoletno policijsko nadzorstvo. Leta 1934 je bil star 19 let, ko je obiskoval tajne sestanke v Trstu in tržaški okolici, na katerih so se shajali komunisti. Tedaj je bil opredeljen komunist z bogatim znanjem. S prirojenim optimizmom in toplo prepričevalno besedo je navezoval pristne tovariške odnose s somišljeniki. Od takrat dalje so zanj sledila študijska leta na univerzi. V Mariboru in Zagrebu se je udejstvoval v emigrantskih društvih.

Ob njegovi vrnitvi v Trst, spomladi 1937. leta je prevzel vodstvo komunističnega gibanja.

Ljudska protifašistična fronta je v tedanjem obdobju razmahnila obsežno dejavnost na ozemlju Slovenskega Primorja. Čedalje pogostejši sestanki, stiki, shodi so se prepletali od Jadranskega morja, čez Kras, Vipavsko dolino, Ilirsko Bistrico, Postojnščino, Goriško in Tolminsko področje med pripadniki ter organizacije.

Po zaslugi Rika Malalana, Rudija Vilhema, Draga Furlana in drugih organiziranih komunistov ter naprednih mladincev so postale Opčine zlasti od 1935. leta dalje pomembno središče živahne protifašistične dejavnosti. Tu je obstajala ilegalna marksistična knjižnica, ki je širila napredne misli med simpatizerji in naprednimi mladinci v Trebčah, na Proseku, Križu, Nabrežini ter drugod. Pinko Tomažič je večkrat prihajal na Opčine, ne da bi tedaj nitj slutil, kje bo zaključil svojo življenjsko pot.

Komunisti so izdajali glasilo «Delo», ki so ga razmnoževali na Tomažičevo in Budinovo pobudo najprej pri Zgoniku in nato v Goričah pri Divači. Izhajalo je štirinajstdnevno v okrog 500 izvodih. V ljudski fronti so delovali komunisti, narodnjaki, krščanski socialisti, liberalci in političnonazorsko še neopredeljeni mladinci. Tržaški slovenski dijaki so izdali ilegalno brošuro «Plamen». Ta je prebujal narodno zavest in ustvarjal borbeno razpoloženje.

V spominu naših ljudi s Krasa in Vipavske doline bodo ostali »Štempiharji» in tako imenovani «Magnamonti», ker so mednje ponesli slovensko besedo in pesem, ko je fašizem, pijan navideznega zmagoslavja z osvojitvijo Abesinije in intervencijo v Španiji, oznanjal svetu svojo «tisočletno ero».

Na Tolminskem je bil Ivan Ivančič (skupaj s soobsojenci na procesu) pogumen protifašist, član organizacije TIGR. Od leta 1930 dalje je sodeloval s Ferdom Kravanjo — Petrom Skalarjem. Neštetokrat je ilegalno prekoračil jugoslovansko-italijansko mejo zaradi sestankov in prenosa protifašistične literature. Tudi Simon Kos je z vnemo narodno zavednega borca izpolnjeval vsako tvegano nalogo, da bi tako pripomogel k osvoboditvi svojega naroda.

Viktor Bobek in Ivan Vadnal sta dolga leta delovala v protifašističnem gibanju na Ilirsko-bistriškem področju, ki ga poznamo kot «Uporni svet pod Snežnikom», kakor ga je z umetniško besedo opisal pisatelj Šinkovec v pred kratkim izšli knjigi.

Leta 1939 so vsa znamenja kazala na bližajočo imperialistično vojno. Nacistična Nemčija je drugo za drugo podjarmila vrsto malih neodvisnih držav. Fašistična Italija se je mrzlično pripravljala na vstop v vojno na strani napadalcev.

Takšen razplet nastalega položaja so Tomažič in njegovi sodelavci predvideli v svojem akcijskem programu.

Tretjo nedeljo v aprilu 1940. leta so se sestali predstavniki komunističnih celic na pokrajinski konferenci v borovem gozdiču pri Briščikih med Opčinami in Prosekom.

Na tej konferenci so prisostvovali Pinko Tomažič, Alojz Budin, Srečko Colja, Armid Ukmar, Rudi Vilhem, Ferdo Rukin, Kristjan Gueja, Ivan Gašperšič, predstavniki iz Ilirske Bistrice, postojnskega in goriškega področja ter dve osebi italijanske narodnosti.

Tedaj so sprejeli akcijski program, ki je vseboval med drugim naslednje smernice:

— izkoriščano delovno ljudstvo slovenske, italijanske in hrvatske narodnosti v Julijski krajini si bo izbojevalo svobodo v oboroženem spopadu s fašizmom;

— imperialistična vojna bo neizprosno potegnila v svoj vrtinec male evropske države, zato se morajo le-te za svojo obrambo nasloniti na Sovjetsko zvezo, pobornico miru in zaščitnico malih narodov;

— sodelovali bomo lojalno z vsemi protifašističnimi silami na Primorskem za vključitev v boj širokih ljudskih množic;

— povečati je razpečevanje ilegalnega tiska, zbrati orožje in pritegniti nove sodelavce za pripravo oborožene vstaje.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: TRST — UL. MONTECCHI 6, II., TELEFON 93-808 in 94-638 — Poštni predal 559 — PODRUŽNICA: GORICA: Ulica Silvio Pellico 1, II., Telefon 33-82 — UPRAVA: TRST — UL. SV. FRANČIŠKA št. 20 — Telefon 37-338, 95-823 — NAROČNINA: mesečna 800 lir — vnaprej, četrtletna 2.250 lir, polletna 4.400 lir, celoletna 7.700 lir — SFRJ posamezna številka v tednu in nedeljo 50 para (50 starih dinarjev), mesečno 10 din (1.000 starih dinarjev), letno 100 din (10.000 starih dinarjev) — Poštni tekoči račun: Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — Za SFRJ: ADIT, DZS, Ljubljana, Stari trg 3/1., telefon 22-207, tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani — 503-3-85 — OGLASI: Cena oglasov: Za vsak mm v širini enega stolpca: trgovski 150, finančno-upravni 250, osmrtnice 150 lir. — Mali oglasi 40 lir beseda — Oglasi tržaške in goriške pokrajne se naročajo pri upravi. — Iz vseh drugih pokrajin Italije pri «Società Pubblicità Italiana» — Odgovorni urednik: STANISLAV RENKO — Izdaja in tiska Založništvo tržaškega tiska, Trst